

פרוטוקול מס' 2

מישיבת ועדת החוקה חוק ומשפט
יום שלישי, ז' באב התשנ"ו (23 ביולי 1996), שעה 08:30

נכחו:

חברי הוועדה: ש' יהלום - היו"ר

ב' אלון
י' ביילין
ע' בשארה
י' דיין
צ' ויינברג
י' יהב
א' לובוצקי
ע' פרץ
ד' צוקר
מ' שחל

מוזמנים: חה"כ ח' מירום

חה"כ י' מצא
חה"כ א' פורז
חה"כ ח' פורת
מנחם מזוז - משנה ליועץ המשפטי לממשלה
אלן זיסבלט - משרד המשפטים
דרורה נחמני-רוט - " "
נגה ענתבי - " "
שמאל סף - לשכת עורכי הדין
ירון דוד - " "
ישי מנוחין - מרכז קואליציה לחופש מידע

יועץ משפטי: ש' שהם
מנהלת הוועדה: ד' ואג
קצרנית: א' זכאי

סדר-היום: א. תיקון טעות בחוק העונשין (תיקון מס' 44), התשנ"ה-1995.

ב. תיקון טעות בחוק יישום ההסכם בדבר רצועת עזה ויריחו (סמכויות שיפוט והוראות אחרות) (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1994.

ג. דיון בהצעה להחיל דין רציפות על הצעות החוק הבאות:

1. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 47) (לא תעמוד על דם רעך), התשנ"ה-1995 - חה"כ חנן פורת.

2. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 46) (התיימרות לשלטון), התשנ"ה-1995 - חה"כ יהושע מצא.

3. הצעת חוק חופש המידע, התשנ"ו-1996 - קבוצת חברי כנסת.

ד. הצעת חוק המתווכים במקרקעין (תיקון) (דחיית מועד התחילה), התשנ"ו-1996 - אישור לקריאה שניה ושלישית.

תיקון טעות בחוק העונשין (תיקון מס' 44), התשנ"ה-1995

היו"ר ש' יהלום:

ישיבת ועדת החוקה חוק ומשפט נפתחת בזה. מאחר שזו הישיבה הראשונה המהותית - לא הרשמית - אני מברך את כולם להצלחה, שנזכה לרומם ולהאדיר את מערכת המשפט, שנעבוד לפי אמות המידה היהודיות, הדמוקרטיות והמוסריות, ושתצליח עבודתנו בעזרת השם.

אנחנו נכנסים לדיונים לפי סדר-היום. יש כאן חברים חדשים ומדי פעם אתן הקדמה לדברים שהם אולי טריוויאליים לחלק מן החברים. בוועדה הזאת אנחנו עוסקים גם בתיקונים של טעויות חקיקה. דהיינו, אם יש טעות בחקיקה, החוק יכול לעבור בוועדה בשתי אפשרויות - מדובר על פקודת סדרי שלטון ומשפט - האחת: אם יש תיקון מהותי ונפלה טעות ששינתה את החוק מבחינה מהותית הטעות צריכה להיות נדונה תחילה באותה ועדה שעבדה את החוק, ואז חוקים שנדונים בוועדה כאן באים לפני ועדת החוקה חוק ומשפט; השניה: אם יש תיקון טעויות דפוס וכדומה, טעויות שאינן מהותיות, זה גם כן מגיע לפני הוועדה. התיקונים שלפנינו הם לא מהותיים ומדובר בחוקים שנדונו בוועדה ולכן בכל מקרה הם צריכים לבוא לפני הוועדה. עד כאן נכון?

נ' ענתבי:

כן.

היו"ר ש' יהלום:

נעבור לתיקון הראשון: תיקון טעות בחוק העונשין (תיקון מס' 44), התשנ"ה-1995. אני מבקש משלמה שהם, היועץ המשפטי של הוועדה, להציג אותו.

ש' שהם:

הממשלה הציעה את התיקון והוא פורמלי בלבד. בתיקון מס' 44 בחוק העונשין תיקנו את תיקון מס' 39. היינו צריכים לתקן סעיף בתיקון מס' 39 ובטעות התייחסנו לאותו סעיף בחוק העונשין. התיקון הזה בא להעמיד דברים על דיוקם ולתקן את סעיף (2) בתיקון מס' 39, ולא את סעיף 34 לחוק העונשין.

היו"ר ש' יהלום:

אם אנחנו מאשרים אותו הוא יבוא למליאת הכנסת?

ש' שהם:

כן.

היו"ר ש' יהלום:

אני מציע שנקבל את התיקון ומעמיד זאת להצבעה. מי בעד? מי נגד?

הצבעה

התיקון אושר פה אחד

היו"ר ש' יהלום:

התיקון אושר פה אחד.

**תיקון טעות בחוק יישום ההסכם בדבר רצועת עזה ויריחו
(סמכויות שיפוט והוראות אחרות) (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1994**

היו"ר ש' יהלום:

אנחנו עוברים לסעיף השני: תיקון טעות בחוק יישום ההסכם בדבר רצועת עזה ויריחו (סמכויות שיפוט והוראות אחרות) (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1994. בבקשה, מר שהם.

ש' שהם:

גם פה מדובר בתיקון טעות. התייחסו לתקנה 6 בעוד שתקנה זו כבר תוקנה בעבר וההתייחסות צריכה להיות לתקנה 16. לכן יש לתקן את שני התיקונים בשני הסעיפים הקטנים של סעיף 1. אלה תיקונים פורמליים בלבד.

ד' צוקר:

למרות זאת אפשר להפיק מידה של סיפוק מן העובדה שחבר-הכנסת שאול יהלום צריך לתקן את הסדרי אוסלו א', זה חשוב.

היו"ר ש' יהלום:

חבר-הכנסת צוקר, מה יקרה אם לא נתקן?

נ' ענתבי:

צריך לתקן.

היו"ר ש' יהלום:

אני מעמיד את התיקון להצבעה. מי בעד התיקון המוצע? מי נגד?

הצבעה
התיקון אושר פה אחד

היו"ר ש' יהלום:

גם כאן התיקון אושר פה אחד. אני מבקש להכין זאת להבאה למליאה.

- דיון בהצעה להחיל דין רציפות על הצעות החוק הבאות:
1. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 47) (לא תעמוד על דם רעך), התשנ"ה-1995 - חה"כ חנן פורת.
 2. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 46) (התיימרות לשלטון), התשנ"ה-1995 - חה"כ יהושע מצא.
 3. הצעת חוק חופש המידע, התשנ"ו-1996 - קבוצת חברי כנסת

היו"ר ש' יהלום:

אנחנו עוברים לכמה הצעות חוק שאנחנו רוצים להחיל עליהם דין רציפות. הקדמה קצרה. כאשר הכנסת מקבלת בקדנציה מסוימת חוק בקריאה ראשונה והחוק עובר לדיון בוועדה, הרי כאשר מתכנסת כנסת חדשה לא תהיה לחוק שקיבלו בכנסת הקודמת שום משמעות, או שרואים אותו כבטל, או שצריך להתחיל את כל התהליך מחדש. לפעמים תהליך החקיקה אורך יותר מאשר קדנציה אחת. לכן חוקקו את חוק הרציפות האומר כי אם יש חוק בין הקריאה הראשונה לבין הקריאה השניה וכרגע הוא נמצא בוועדה, הרי שהכנסת יכולה להחיל עליו את דין הרציפות ואז רואים את הענין כהמשך.

כידוע, לחוקים יש שני מקורות: האחד - הממשלה. הממשלה צריכה לומר לנו שהיא מעוניינת בחוק וכי היא רוצה להחיל עליו דין רציפות; השני - חברי כנסת שהציעו הצעות חוק פרטיות או הוועדה עצמה. אז חברי הכנסת או הוועדה מדעת עצמה מבקשים החלת דין רציפות ומביאים את הענין לדיון. אם הממשלה רוצה שיחול דין הרציפות, היא מביאה זאת לפני המליאה וניתנים לחברי הכנסת שבועיים להביע התנגדות. בתום שבועיים יש הצבעה, אם ההצבעה חיובית החוק עובר לוועדה. כך הדבר לדוגמה בסעיף האחרון בו נדון היום: הצעת חוק המתווכים במקרקעין שהוצג במליאה לפני שבועיים ויום ואתמול המליאה קיבלה אותו, לכן הוא הוכנס לסדר-היום שלנו רק אתמול.

ההצעות האחרות הן הצעות חוק פרטיות. אם נחליט חיובית על החלת דין הרציפות על הצעות אלה, נציג אותן למליאה, למליאה יהיה זמן של שבועיים, אם המליאה תקבל אותן זה יחזור לכאן להמשך תהליך החקיקה.

צריך להביא בחשבון שכאשר מדובר בהצעות חוק פרטיות, לפי החלת דין הרציפות יש לממשלה אפשרות לבקש אורכה של 21 יום לדון בחוקים האלה, היא איננה חייבת לעשות זאת, היא יכולה גם לקצר את התהליך ולהסכים לדיון בוועדה לפני תום 21 יום. באופן עקרוני יש לממשלה פעמים אורכה של 21 יום ואם היא רוצה להאריך את האורכה הראשונה היא מקבלת עוד 21 יום.

מאחר שהייתי מעוניין שהוועדה תתכנס עם חומר לעבודה עוד לפני הפגרה, הכנסתי בסדר-היום שלושה חוקים שיש להחיל עליהם דין רציפות כאשר הממשלה מצאה את עצמה לפני עובדה עוד לפני תום 21 יום. בכל דבר שהממשלה תסכים לגביו אני מציע שנאשר אותו, אם הממשלה תגיד שהיא עדיין רוצה לדון בכל חוק 21 יום, נקיים דיון ראשון ואחר-כך נראה איך נסכם אותו. כמובן שנפעל לפי החוק המאפשר לממשלה אורכה של 21 יום.

י' ביילין:

יש עוד הרבה חוקים כאלה?

ד' צוקר:

יש בערך 10-15 חוקים. מתי אתה מתכוון להביא אותם?

היו"ר ש' יהלום:

בשלבים. אם חבר הכנסת דורש זאת יש לכך אצלי עדיפות ראשונה.

ד' צוקר:

אני מציע לעשות ישיבה אחת ולעבור על כולם.

היו"ר ש' יהלום:

יש לנו 15 חוקים ואתה מציע לגמור אותם בישיבה אחת?

ד' צוקר:

אם תעביר את 15 החוקים יהיה על מה לעבוד.

היו"ר ש' יהלום:

ובכן, אנחנו דנים בחוק הראשון: הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 47) (לא תעמוד על דם רעך). זו הצעת חוק פרטית של חבר-הכנסת חנן פורת והיא מונחת לפניכם.

ש' שהם:

חבר-הכנסת פורת לא נמצא כאן, אני סבור שהוא צריך להיות כאן. לפי סעיף 3 לחוק רציפות הדיון אנחנו צריכים את הסכמתו של חבר הכנסת לפני ההודעה.

ד' ואג:

הוא הסכים. כל החוקים המופיעים היום בסדר-היום הם בהסכמת המציעים.

ש' שהם:

מן הראוי שזה ייעשה פורמלית.

היו"ר ש' יהלום:

אני קורא את החוק. (קורא את החוק). אני חושב שאין צורך להסביר את רוח ההצעה ומהותה. מה היא עמדת הממשלה?

ד' נחמני-רוט:

אנחנו לא מתנגדים להחלת רציפות על הצעת החוק הזאת. זו ורסיה שניה של הצעת החוק הזאת והיא כבר עברה את ועדת השרים.

צ' ויינברג:

האם בחוקים של מדינת ישראל אין חוק דומה לזה? האם זה דבר חדש לגמרי? נדמה לי שבכל המדינות שאני מכיר יש חוק כזה.

ש' שהם:

בישראל נוצר מצב שונה. יש בעיה לחייב אדם במצוות עשה בחוק פלילי וזה היה אחד השיקולים שבגללו הנושא לא בא לידי הסדר בחוק העונשין. יש הסדר בענין "פגע וברח" ובדברים אחרים אבל המצב המשפטי היום הוא שהנושא הזה לא היה קיים.

י' יהב:

מה זה מצוות עשה?

ש' שהם:

אמנם הצעת החוק נקראת "לא תעמוד על דם רעך" אבל היא אומרת כי מי שנמנע מלהושיט עזרה יעמוד לדין, כלומר, זה מחייב אותו לעשות משהו. למרות שיש הסכמה בוועדה מבחינת רוח הדברים צריך להבין שזה לא דבר של מה בכך. זה שינוי קונספט כאשר אתה מחייב אדם בחוק ואומר לו: תעשה דברים מסוימים, והיה ונמנעת מלעשות אותם הרי אתה עומד על כך לדין. אלה דברים שקשורים בסיכון חייך, אם אתה הולך להציל טובע אתה לוקח סיכון על עצמך ואם לא עשית זאת אתה עומד לדין על כך.

היו"ר ש' יהלום:

אני מציע שלא ניכנס עכשיו לדיון מהותי. אם נחליט בחיוב על רציפות, נשב ונדון. לכן אני מציע הערות קצרות בלי להיכנס לפרטי החוק.

ד' צוקר:

למרות זאת אני רוצה לומר כי מדובר פה בשינוי מהותי בחוק העונשין. הרעיון הוא לקחת נורמה מוסרית ולעגן אותה בחקיקה. זה לא דבר פשוט, עשינו זאת לגבי קטינים וחסרי ישע באשר לחובת הדיווח. לפי מיטב ידיעתי יש מעט מדינות שהלכו בדרך הזאת שאיננה בהכרח דרך המלך. אני יודע שנשיא בית-המשפט העליון תומך בחקיקה מן הסוג הזה, יש כאן עבודה רחבה שהכין סטודנט בסיום לימודיו בהדרכתו של השופט ברק בתמיכה בעקרון הזה אם כי באופן יותר מורכב וזהיר מכפי שזה מופיע בקריאה הראשונה. זה ראוי לאישור בקריאה ראשונה כשאחרי כן צריך ללכת באופן מדוד משום שזה כלי שביר.

היו"ר ש' יהלום:

אני מאוד מכבד את נשיא בית-המשפט העליון אבל כל החוק הזה מבוסס על משהו יותר קדום במשפט היהודי כאשר מקל וחומר המצווה היא אפילו על בעל-חיים כשהמה כורעת תחת משאה.

י' דיין:

אני אתנגד להחיל רציפות על החוק הזה. דנו בזה ארוכות ופסלנו חוקים פחותים מזה. למשל, במקרה של אלימות במשפחה, כשהשכן שומע דרך הקיר דברים הכי קרובים לרצח, או שבן משפחה יודע על זה ודנו האם לחייב חובת דיווח. בדקנו את מקרי הרצח, היתה ועדת תקירה פרלמנטרית ואחת ההמלצות שלנו שלא עברה אלא חזרה ונפלה במליאה היתה חובת דיווח לא רק על חסרי ישע אלא גם במקרים של אלימות במשפחה. זה נפל כי אמרו שדרושה הסכמה ואם זה ענין מוסרי לא צריך סנקציות פליליות.

דבר נוסף. מה עם אדם במצוקה שאיננו רוצה עזרה לדוגמה התאבדות, כשאדם שמתאבד איננו רוצה עזרה.

קריאה:

זה לא משחרר אותך מהחובה.

י' דיין:

זה לא משחרר אותך מהחובה אבל האם תטיל סנקציה פלילית על מי שלא מקיים את חובתו? אני לא מדברת על החובה המוסרית. החוק כאן מערב שתי חובות שהן שונות. אנחנו רוצים לחשוב שיש חובה מוסרית לבוא לעזרת מי שבמצוקה, לדווח ולתת עזרה אבל בין זה לבין הטלת סנקציה רצינית - מדובר על שישה חודשי מאסר - על מי שלא עושה את זה ההבדל רב.

היו"ר ש' יהלום:

בענין הדיווח של בן משפחה יש צד לקולא. יכול להיות שאני לא רוצה להעמיד את בן המשפחה בבעיה בין מקבל האלימות לבין האלים, אני לא רוצה להביא את הילד לבעיה בין אבא לבין אמא. כאן מדובר על מי שרואה תאונת דרכים, כשאדם שותת דם ובמקום לעצור ולטלפן לבית-החולים או לעזור לו לעצור את הדם הוא נוסע לו לטייל ברחבי הארץ ולא איכפת לו דבר. אני לא נכנס למהות החוק אבל אולי בגלל שיש מקרים יוצאים מן הכלל ובגלל מה שאת אומרת הדברים לא אוטומטיים אלא נותנים שיקול-דעת לפרקליט המחוז.

י' יהב:

מהותית, אני מצטרף למה שאמר היועץ המשפטי לוועדה. ההצעה הזאת משבשת את הרציונל של חוק העונשין. יש הצדקה לכך שאירוע פתאומי יגרום לצד ג' כלשהו להימנע מלהושיט עזרה. אנחנו מסבכים מאוד את הפסיקה אם נחיל רציפות על סוג כזה של ניסוח.

היו"ר ש' יהלום:

כאשר החוק יובא לדיון נדון בניסוח, הכול עוד פתוח.

ש' סף:

כאשר החוק הזה עלה בקדנציה הקודמת התנגדנו לחוק במהותו. כל ניסוח שלו יהיה אות מתה בספר החוקים כי הוא לא ניתן לביצוע, או שנגיע לאבסורדים. אנחנו סברנו שהחוק ירד ויש לנסח ניסוח יותר מוצלח אפילו נקודתית למה שמתכוון המציע ולא להיכנס לכלל. דוגמה פשוטה, חורף, קבצן מושיט לך יד, לא שמת לו 10 שקלים ביד, רבע שעה אחרי כן הוא נפטר. זה כלול בחוק.

היו"ר ש' יהלום:

לא צריך להגזים, היועץ המשפטי שלנו אומר שזה לא כלול. ניקח מקרים שגרתיים, אתה יכול לראות אדם שותת דם בתאונת דרכים ואתה ממשיך לנסוע, אדם טובע בים ואתה אפילו לא צועק למציל ולא קורא למגן-דוד-אדום.

א' לובוצקי:

המקרה הקלסי הוא של קנדי הצעיר כאשר הבחורה נפלה לאגם והוא לא דיווח על זה. לא היה מקום להעמיד אותו לדיון? זה מקרה שיכול להפוך חוק כזה לאות שאיננה מתה.

ד' צוקר:

צ'אפאקווידיק.

ע' בשארה:

אני חושב שאין להפוך מצווה מוסרית לחוק. יותר קל למצוא את המקרים הספציפיים ולעגן אותם בחוק - כמו תאונת דרכים, טביעה בים - מאשר להפוך את העקרון לחוק. זה יותר מדי סוחף.

היו"ר ש' יהלום:

המציע לא נמצא כאן, הדברים נאמרו ולכן אני מציע שנדחה את ההצבעה לישיבה אחרת בה ניתן למציע לומר את דבריו.

י' דיין:

יש 15 חוקים שצריך להחיל עליהם דין רציפות. בתחילת הישיבה נאמר שהמציע איננו והוא הסכים להעלות את הצעתו. אני מבקשת הצבעה.

היו"ר ש' יהלום:

אני מציע להצבעה את הצעתי. מי בעד זה שלא נערוך עכשיו הצבעה אלא נעשה זאת בדיון נוסף כשנשמע את המציע? מי בעד הצעת חברת-הכנסת דיין לקיים הצבעה על החלת דין רציפות על החוק או לא?

הצבעה

בעד ההצעה לדחות את ההצבעה - 3
בעד ההצעה לקיים את ההצבעה עכשיו - רוב
ההצעה לקיים את ההצבעה עכשיו נתקבלה

היו"ר ש' יהלום:

מאחר ולא נתקבלה ההצעה לדחות את ההצבעה, אני מעמיד להצבעה את הבקשה להחיל דין רציפות על הצעת החוק של חבר-הכנסת פורת. מי בעד? מי נגד?

הצבעה

בעד החלת דין רציפות - 5; נגד - 5
ההצעה להחיל דין רציפות על הצעת החוק של תה"כ פורת לא נתקבלה

היו"ר ש' יהלום:

התוצאה שקולה. האם אפשר להביא זאת שוב להצבעה?

ד' צוקר:

אתה יכול לבקש ררויזיה.

היו"ר ש' יהלום:

אני מודיע בזה שאבקש ררויזיה בנוכחות המציע.

ב' אלון:

אני מבקש לדעת כמה זמן בושל החוק הזה, כמה דיונים היו בו?

ד' צוקר:

לפי דעתי ישבו על הצעת החוק שלוש או ארבע פעמים, דיברו עליה באופן רציני וזה הוכן לקריאה הראשונה עם הרבה היסוסים.

י' דיין:

היו דיונים ארוכים.

ד' נחמני-רוט:

אני רוצה להבהיר. היו גירסאות קודמות גם של חבר-הכנסת פורת שלא עברו בקריאה ראשונה וועדת השרים לא העבירה הצעה קודמת שלו. היו ישיבות די רציניות ובמשרד המשפטים יש תיק מלא עם דעות לכאן ולכאן. לדעתי, זה נושא עדין ורגיש וייתכן שצריך לעשות ספציפיקציה של הענין ולא לדון בו בצורה כוללת. אם יש אפילו מקרה אחד או שני מקרים, כדאי לדון בכך. אני מניחה שמבחינתה תביא הממשלה את הצעת החוק הנכונה

ביותר אחרי שיקולים רציניים. צריך לשקול כאן הרבה סיטואציות אבל לא עכשיו המקום לדון בהן. ההצעה האחרונה שהציע חבר-הכנסת פורת עברה את הראייה הראשונית של ועדת השרים שבראשה ישב השר ליבאי והוא חשב שהיא סבירה מספיק כדי לתמוך בה בקריאה ראשונה.

מ' שחל:

אני מכיר את הבעיה מוועדת השרים לחקיקה. אני מציע לחברי הוועדה שלא היו בקדנציה הקודמת שיבקשו להעביר אליהם בכתב תמצית של עמדת הממשלה בסוגיה הזאת ולקראת ההצבעה הבאה יוכלו לגבש עמדה.

היו"ר ש' יהלום:

נא קבלו את המלצת חבר-הכנסת שחל.

לסיכום, אני קובע שתהיה רוויזיה בהצעה הזאת ואז נדון בה.

אנחנו עוברים להצעה של חבר-הכנסת מצא.

י' מצא:

ביקשתי להעלות את הנושא לסדר-היום אבל אני מבקש להסיר אותו ולא לקיים כאן היום דיון, אני מעדיף לקיים אותו אחרי הפגרה ולהחיל את דין הרציפות אחרי הפגרה.

היו"ר ש' יהלום:

אם כך, הסעיף שאמור היה לעלות לדיון: הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 46) (התימרות לשלטון), התשנ"ה-1995, של חבר-הכנסת מצא לא ידון. חבר-הכנסת מצא שביקש להביא את הצעתו לסדר-היום מבקש מתוך שיקול נוסף לא לדון בעניין בשלב זה. אני מקבל את עמדתו. חבר-הכנסת מצא, הממשלה טוענת שאין צורך בחוק וכי כל מה שיש בחוק כבר נמצא בחקיקה. לכן אני מבקש ממך שעד לקבלת החוק - נביא אותו מתי שתראה - תקיים שיחה עם עורך דין מני מזוז כדי שיהיה בסיס משותף של עובדות לדיון.

י' מצא:

אני מתכוון לבקש מהוועדה הזאת שתתמוך ברציפות אך מייד אחרי הפגרה, זאת בין אם עמדת הממשלה תתמוך בזה ובין אם היא לא תתמוך בזה, הכנסת היא שתחליט. נכון שהיתה לי שיחה עם גורמים הקשורים לממשלה על עיכוב משום רגישות מסוימת, לא שיש התנגדות. יכול להיות שהממשלה תתנגד, גם הממשלה הקודמת התנגדה ואותם שמתנגדים היום רצו בהמוניהם להצביע. אני מקווה שגם הפעם הם יתמכו בחוק הזה אלא אם נופתע ונראה שהאוריינט-האוס ינמך ויקטין פעילות עד שיהפוך למעין מתנ"ס.

היו"ר ש' יהלום:

בכל מקרה אני מבקש ממך לקבל את עצתי לקיים שיחה.

י' מצא:

כבר היתה לי שיחה.

היו"ר ש' יהלום:

עוד שיחה.

י' מצא:

בסדר.

היו"ר ש' יהלום:

אנחנו עוברים להצעת חוק חופש המידע, התשנ"ו-1996. זו הצעה רחבה שהציעו אותה כמה חברי כנסת, חלקם נמצאים כאן: חברי-הכנסת דדי צוקר, יעל דיין, אלי גולדשמידט - שהם חברי ועדת החוקה חוק ומשפט, עמיר פרץ, חגי מירום, יוסי כץ, אליעזר זנדברג, חבר-הכנסת יצחק לוי היום הוא שר, אברהם פורז וסילבן שלום.

החוק הוא בן 20 סעיפים כשהכוונה היא לעשות יותר סדר במידע, לתת לאזרח הפרטי את המידע שיש עליו ועוד כמה דברים. החוק עבר בקריאה ראשונה. השאלה העומדת בפנינו היא האם להחיל דין רציפות על הצעת החוק הזאת. נשמע קודם את המציעים.

ד' צוקר:

מדובר על קביעת העקרון של חובת רשויות השלטון להעמיד מידע לרשות האזרח, חלק מהחוק הוא העמדת סייגים לקבלת המידע הזה. זאת הצעת חוק שהכינו גופים חוץ פרלמנטריים וזו דוגמה למקצוענות של גופים כאלה שמכינים הצעה עבור חברי הכנסת. אחר-כך הם עיבדו את החוק אתנו, נתבקשתי אז לעמוד בראש הקבוצה. אחרי שהחוק עבר בקריאה טרומית ובמקביל מינה שר המשפטים הקודם ועדה ציבורית בראשות שופטת בדימוס שעבדה על הצעת החוק ונסמכה במידה רבה על החוק שעבר בקריאה הטרומית שהוכן על-ידי הקואליציה ועל-ידינו. ההצעה הזאת גם היא הונחה בפנינו. מאחר שהכנסת התפזרה מוקדם מכפי שתוכנן, משום שישבו על זה בצורה כל כך רצינית, החליטה הוועדה פה אחד בדיון אחד ועל דעת הממשלה להביא את ההצעה לקריאה ראשונה כדי שאפשר יהיה להחיל על הצעת החוק הזאת את דין הרציפות. זה היה מעשה של ישיבה אחת לא ארוכה מתוך הנחה שגם הממשלה עבדה על זה הרבה, גם הוועדה בראשות השופטת וגם הקואליציה הזאת. לכן, מבחינה מקצועית הרגשנו שלמים עם ההחלטה להעביר את הצעת החוק לקריאה הראשונה.

ההכנה לקריאה השניה היא לא climact time, אם עושים זאת ברצינות יש פה הרבה עבודה כי זה כרוך בהרבה כסף ובהמון בעיות מבחינת האינטרס הממלכתי מול האינטרס של היחיד. לדעתי זה דורש כמה חודשים של עבודה, אולי ועדת משנה. יהיה חשוב אם הכנסת הזאת תסיים את העבודה, ובזהירות, יש לנו הרבה זמן - ראש הממשלה לא נופל כל כך מהר - וראוי להחיל על זה את דין הרציפות ולסיים את זה.

י' דיין:

אני רוצה לציין שחלקי בחוק היתה האחדה של חוקים של חברי כנסת שונים, חלקי בחוק מבוסס על הצעה של חבר-הכנסת משה שחל בכנסת ה-12 ואני מבקשת להחיל עליו את דין הרציפות. החוק הזה זכה לאין סוף דיונים גם בוועדה וגם היה עליו דיון ציבורי נוקב של פורומים ציבוריים אקדמיים, משפטיים ואחרים שעשו לילות כימים בנושא הזה. מה שיש כאן הוא מוצר די מוגמר.

מאחר שאנחנו נכנסים לענין של קיצוצים תהיה בעיה של עלות כי החוק הזה עולה כסף. כדי לחייב את הרשויות השונות להעמיד מאגרי מידע לרשות האזרח ולעשות אותם זמינים זה מחייב לעלות מסוימת ובשלב הבא נצטרך לקבל את אישור האוצר לכל סעיף.

ד' צוקר:

יש הצעות לגביית אגרות.

י' דיין:

יש פתרונות. כדי לסיים את החקיקה - דיברנו על זה בפעם קודמת - אני מציעה להקים ועדת משנה של שני אנשים.

היו"ר ש' יהלום:

קודם נחיל עליו את דין הרציפות, אנחנו עוסקים במישור הרשמי. מה עמדת משרד המשפטים?

ד' נחמני-רוט:

בנושא הזה מטפלת גב' דלית דרור שנמצאת בחוץ-לארץ. אנחנו מבקשים לנצל את סעיף 4 בחוק רציפות הדיון מכיוון שזה נושא כבד שלא יכול להיות מובא מיום חמישי להיום להבעת עמדה רצינית כאן. אנחנו מבקשים 21 יום הקבועים בסעיף 4 כדי להביא את הנושא בפני חברי הוועדה בצורה רצינית וברורה ובינתיים תחזור גב' דלית דרור מחוץ-לארץ.

ד' צוקר:

מה היה לא רציני ולא ברור היום?

ד' נחמני-רוט:

אני לא יכולה להיכנס לענין כי הנושא מורכב מאוד.

ד' צוקר:

כלומר, מאחר שלא הספקתם לתפוס את גב' דרור, את מבקשת עכשיו 21 יום?

ד' נחמני-רוט:

לא. יש לנו זכות לפי סעיף 4 ואנחנו מבקשים את הזמן הזה.

ד' צוקר:

נצטרך לדחות את זה עכשיו עד אוקטובר.

י' דיין:

למה זה מופיע בסדר-היום? האם היושב-ראש לא ידע שיש בקשה לדחייה?

היו"ר ש' יהלום:

אמרתי במפורש בתחילת הישיבה שלא הייתי מודע לעובדה של 21 יום.

ד' צוקר:

הממשלה יכולה לבקש אבל אנחנו לא חייבים לקבל את הבקשה.

היו"ר ש' יהלום:

אמרתי בתחילת הישיבה במפורש שזאת עמדת הממשלה. אמרתי שאם משרד המשפטים בא ומבקש 21 יום - אני נענה למשרד המשפטים. לא הייתי מודע לחוק אבל אני חושב שאני צריך לפעול על-פי החוק. אינני חושב שצריך לנצל את המצב ולמרות הזכות שלהם ל-21 יום לעמוד מולם במכוון.

אני מבין את עמדת משרד המשפטים ובכל זאת אני שואל אותך האם אתם עומדים על הסעיף המדבר על 21 יום, או שתיענו לבקשה שלי ושל חברי הוועדה? לא אביא להצבעה את האפשרות להתנגד לזה משום שזו זכותכם ואני צריך לעמוד באופן דווקני במה שהחוק מחייב אותי. אבל זה חוק שנדון כבר כמה פעמים, בסך הכל מדובר על מצב בין עמדה

ד' נחמני-רוט:

אני מבהירה. אם הייתי יודעת שהיום יהיה דיון בחוק הזה, אולי הייתי משריינת עמדה אלטרנטיבית. יש לי תרשומת ברורה שנבקש 21 יום מכיוון שיש הסכמה של יושב-ראש הוועדה לדחייה - כך נאמר לי. אולי יש פה חוסר הבנה.

ד' צוקר:

מדוע אתם מבקשים?

ד' נחמני-רוט:

אני אפילו לא יכולה להשיב לך לגופו של ענין. גב' דלית דרור שהיתה אמורה להופיע פה ביקשה את הדחייה.

ש' שהם:

אני קורא את סעיף 4 בחוק רציפות הדיון. "4. הודעת הוועדה לפי סעיף 2 תימסר לאחר שניתנה לממשלה הודעה על הדיון בוועדה לפחות 21 ימים לפני המועד שנקבע לו; הממשלה רשאית לבקש אורכה של 21 ימים נוספים וכן רשאית היא להסכים כי הדיון בוועדה יתקיים לפני עבור 21 הימים הראשונים או הנוספים." הסעיף ברור ולכן יש להם זכות לכך.

שמענו את גב' דרור גם בדיונים קודמים וידוע לנו שלממשלה הקודמת לא היה קל עם זה. לצורך הענין הזה חילופי הממשלה אינם משנים. השאלה היא אם אתם עומדים עכשיו על הפורמליסטיקה כי אין ספק שיהיו דיונים ואם תתנגדו החוק לא יעבור.

ד' נחמני-רוט:

אם הייתי יודעת שיתקיים פה דיון הייתי מתכוננת בצורה נאותה. אני צריכה לדבר עם האנשים הנוגעים בדבר, אני לא יכולה להשיב כרגע תשובה כלאחר יד.

היו"ר ש' יהלום:

חבר-הכנסת פורת, אני מצטער שאיחרת. דנו בחוק שלך והיתה כאן הצבעה האם להחיל את דין הרציפות או לא והתוצאה היתה תיקו. קבענו שתהיה רויזיה על ההחלטה הזאת בהשתתפותך כשתציג את עמדתך ואז עוד פעם תהיה הצבעה.

ח' פורת:

זה יהיה עוד היום?

היו"ר ש' יהלום:

זה לא יהיה היום, אני מניח שזה יהיה אחרי הפגרה.

מ' שחל:

פורמלית, הממשלה רשאית לבקש לעמוד על לוח הזמנים כפי שמופיע בחוק. אני מצטרף לדברים של השופט שהם בפנייה לממשלה. זה לא חוק שהממשלה מופתעת ממנו, זה לא חוק ששינויי שלטון משפיעים עליו בשינוי עמדה, מדובר כאן בתפישה עקרונית שאין לה זיקה לתפישת עולם של ממשלה כזו או אחרת. ההצעות האלה נדונו במשרדי המשפטים השונים משמואל תמיר, זכרוננו לברכה, עד לדוד ליבאי, ייבדל לחיים ארוכים. שרי משפטים התחלפו והיו להם כל מיני נימוקים. אני זוכר לפחות שתי ועדות מקצועיות שהוקמו,

אחת בראשות פרופ' קלינגהופר, השניה בראשות השופטת בדימוס. משרד המשפטים מעורב בחקיקה, חלק גדול ממה שיש בחוק נתקבל לאחר שמשרד המשפטים היה מעורב בו. אני יודע שהנוסח בוועדת השרים לחקיקה היה לאחר שהממשלה הכניסה בו את כל התיקונים. לגיטימי שהממשלה תבקש דחייה, לא הייתי אומר שזה יפה או הוגן כי חבל שעבודה של עשרות שנים תרד לטימיון.

היו"ר ש' יהלום:

בקשתנו לממשלה ברורה. גב' נחמני-רוט, אם אתם עומדים על בקשתכם לא אגיש את הענין להצבעה. אני מציע לתת לך את חדרי, אולי תטלפני לשר המשפטים ותדברי אתו, אנחנו לא דנים עכשיו בשום דבר אלא רק רוצים להחיל את דין הרציפות, זה יידון בוודאי אחרי הפגרה. אולי תדברי עם מנכ"לית המשרד ותסבירי את בקשת יושב-ראש הוועדה והוועדה, זה ענין טכני. נחזור לענין בעוד כמה דקות אחרי שתדברי עם המשרד.

ב' אלון:

אני לא מכיר מספיק את החומר. אני לא רואה פה הבדל פוליטי בין הממשלות, זה דבר ענייני אבל אני לא כל כך מבין את הלחצים כאן. לפני רגע הבנתי מחבר-הכנסת צוקר שהפגרה לא נחשבת ובין כך ובין כך זה יהיה מונח. למה כל כך דחוף לדבר עם שר המשפטים בטלפון ואילו בדבר אחר זה לא דחוף?

ד' צוקר:

כי בתקופת הפגרה אפשר יהיה לעבוד על זה.

ב' אלון:

אני כנראה אהיה בעד החוק אבל הבטיחו פה שזה יהיה ענייני.

היו"ר ש' יהלום:

באופן עקרוני עמדתי היא שתפקיד הוועדה לעודד יוזמות לחקיקה הפרטית בכנסת. לכן הייתי גם בעד החוק הקודם וגם בעד החוק הזה ואני חושב שצריך לעשות הכול כדי לקדם אותם. בחוק הקודם הענין היה מהותי, ההצבעה לא היתה פורמלית ומשרד המשפטים לא התנגד. אבל אם הייתי פונה לאותם חברי כנסת זה לא היה עוזר מבחינה פורמלית. אם משרד המשפטים היה אומר שיש לו התנגדות עקרונית לא הייתי פונה אליו, הייתי מצביע בניגוד לדעתו או שהיה מתעורר פה ויכוח. יש כאן בעיה פורמלית שבנכונות אפשר לפתור אותה על-ידי שיחת טלפון.

הצעת חוק המתווכים במקרקעין (תיקון) (דחיית מועד התחילה), התשנ"ו-1996

היו"ר ש' יהלום:

אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק המתווכים (תיקון) (דחיית מועד התחילה), התשנ"ו-1996. חוק המתווכים התקבל בכנסת ב-1996. כפי שאמרתי, החוק הזה עבר אתמול במליאה ועכשיו אנחנו דנים בו. עד היום הנושא של תיווך במקרקעין איננו מוסדר והחוק הארוך הזה בא להסדיר את המקצוע. לא כל אדם יכול להיות מתווך אלא צריך למלא אתר כמה תנאים לכך, צריך לעבור בחינות, לקבל רישיון, יש רשם, ועדה מיעצת, תקנות שהשר צריך לקבוע על-פי החוק הזה, יש הסדרי מעבר למי שמתווך כבר היום.

ד' צוקר:

בקיזור - חוק רע.

א' פורז:

אפשר להרחיק מהמקצוע את מי שסרח.

היו"ר ש' יהלום:

החוק הזה דורש עבודה רבה של הממשלה. ממשלות מטיבן הן מסורבלות ועד שהן עושות את הדברים לוקח להן חודשים ארוכים בפרט כשזה כרוך בתקציב, במועצה ובדברים כאלה ולכן דוחים את זה. הכנסת קיבלה אתמול את ההחלטה להחיל דין רציפות על החוק. כאן הממשלה מבקשת לדחות את הפעלת הנושא הזה למועד אחר, לעוד שישה חודשים, כך שהחוק הזה מבקש דחייה בלבד. הממשלה מבקשת שהחוק יחול רק באפריל 1997 ואנחנו מכינים אותו עכשיו לקריאה שניה ושלישית. (קורא את החוק). אם נאשר את החוק הוא יובא למליאה לקריאה שניה ושלישית.

נשמע תיכף אם הממשלה מתחייבת שבאפריל 1997 היא לא תגיש עוד חוק לדחייה של עוד חצי שנה - אני אדרוש את זה.

א' זיסבלט:

אני רשאי להתחייב בשם המשרד. יש לנו כבר רשם ואנחנו עומדים למנות את הוועדה המיעצת וצריכים להכין את הבחינות. לא מדובר פה על חוק שנובע מיוזמה ממשלתית, מדובר על קבוצה של חברי כנסת שיזמו אותו. החוק כבר נתקבל, אנחנו מוכנים להפעיל אותו אבל אנחנו זקוקים לתקופה נוספת כדי להיערך לבחינות. אישור הדחייה הוא דחוף מאוד כי אחרת החוק ייכנס לתוקף כבר ב-8 באוגוסט וכל מיני מתווכים יעבדו ללא האישור והרישיון כפי שמחייב החוק.

היו"ר ש' יהלום:

אני מדגיש את מה שאמרתי: אם נקבל את החוק, הממשלה מתחייבת בזה שיותר היא לא תבקש דחייה אלא החוק יופעל באפריל 1997 ואתם אינכם מביאים לפנינו יותר שום בקשה לדחייה נוספת. נכון?

א' זיסבלט:

זו כוונתנו, סידרנו את כל הסידורים האדמיניסטרטיביים. אני יכול להבטיח לך שאין לנו כל כוונה לדחות או לעכב את הפעלת החוק. זו ההתחייבות שאני יכול לתת לך.

היו"ר ש' יהלום:

נניח שהכנסת לא תקבל את החוק בקריאה שניה ושלישית והחוק נכנס לתוקף באוגוסט כשאתם עדיין לא מוכנים, מה יקרה אז?

א' פורז:

הוותיקים יכולים להמשיך, החדשים לא יכולים להתחיל.

א' זיסבלט:

אסור לך אז לעבוד כמתווך ולקבל תמורה בעד השירותים אלא אם כן יש לך רישיון. יהיו בעיות כי לא רק שאנשים יפרו את הסעיפים המעין פליליים אלא תהיה גם בעיה לאכוף את החוזים. לכן, מבחינה ציבורית ועניינית חשוב לנו לדחות את הפעלת החוק.

ש' שהם:

סעיף 20(א) אומר: "על אף האמור בסעיף 2, אזרח או תושב ישראל שערב קבלתו של חוק זה עסק בתיווך מקרקעין רשאי להמשיך לעסוק בתיווך מקרקעין גם ללא רישיון במשך שנתיים נוספות..."

ד' צוקר:

אבל רק אחרי שיש לו רישיון.

ש' שהם:

כתוב: "על אף האמור בסעיף 2", זאת אומרת שהם כן רשאים לעסוק בזה.

א' פורז:

אם משרד המשפטים מבקש זמן כדי להיערך להפעלת החוק צריך לתת להם אותו. ייתכן שכשאנחנו קבענו חצי שנה להיערכות לא שקלנו מספיק את התקופה. אם אז משרד המשפטים היה אומר לנו שחצי שנה זה זמן לא מספיק והם רוצים שנה, יש לי יסוד סביר להגיד שהיזמים - חבר-הכנסת חגי מירום ואני ואולי גם אחרים - היו נותנים לזה יד ואז לא היה צריך את האורכה. מאחר שמשרד המשפטים רוצה בתום לב ליישם את החוק ורק דרוש לו זמן, לא צריך לעמוד למכשול בדרכו.

מדוע צריכים את האורכה? המתווכים הוותיקים לא זקוקים לאורכה הזאת כי ערב כניסת החוק לתוקף מי שעסק לפחות שנתיים בתיווך יכול להמשיך שנתיים. הבעיה היא לגבי בחור צעיר שרוצה לעסוק עכשיו בתיווך וערב כניסת החוק לא היה מתווך, הוא חסום לחלוטין. הוא לא מתווך ותיק, הוא לא יכול להתחיל והוא גם לא יכול לגשת לבחינות כי המשרד עוד לא ערוך ופה נוצרת אפליה. לכן, אם זה לחצי שנה צריך להיעתר לבקשה.

ח' מירום:

זה אותו משרד משפטים שהיה בתקופת הממשלה הקודמת והצעת החוק הזאת היא של הממשלה הקודמת. אני מבטא בזה את תחושת שזה חף משיקול פוליטי. כשהממשלה הקודמת הגישה את הצעת החוק הזאת זה מילא אותי חימה, העניין לא היה פשוט כי ראיתי בכך ניסיון התחמקות מצדה של הממשלה מביצוע חוק המתווכים. זה לא סוד שמשרד המשפטים התנגד לחקיקה הזאת, לא במלואה אלא באריזה שאנחנו הצענו אותה. הם ראו בזה נושא שצריך לכלול אותו בחוק הגנת הצרכן ולא כחוק בפני עצמו, הם לא ראו בזה הסדרת המקצוע אלא הסדרת הזכויות וההגנה על הצרכן. אנחנו חשבנו שצריך להסדיר את המקצוע ולכן זה חוק כפי שהוא חוקק.

א' פורז:

זה חוק שעבר ברציפות מכנסת קודמת כשבין היזמים היו מרדכי וירשובסקי ואוריאל לין. מאחר והם לא הגיעו לכנסת ה-13, השניים שנותרו המשיכו ביוזמה.

ד' ואג:

בראשות ועדת המשנה שהכינה את זה בכנסת ה-12 ישב חבר-הכנסת שחל.

ד' צוקר:

החוק היה כל כך גרוע שנדרשו שלוש כנסות כדי להעביר אותו.

ח' מירוס:

הדברים שאמר מר זיסבלט על בחירתו של רשם לתפקיד והצורך להתארגן עולים בקנה אחד עם מה שרצינו שיהיה. אנחנו רוצים שתהיה מועצה והדברים יקומו אבל אנחנו רוצים שהדברים ייאמרו כאן, בוועדת החוקה חוק ומשפט, בבחינת: בכוונתנו לקיים את זה ותנו לנו אורכה כדי לבצע זאת. אני לא רואה סיבה להתנגד לתקינה, נתמוך בה, נאפשר את האורכה ונסדיר את המקצוע כמו שהתכוונו.

ד' צוקר:

לפי הערכתי זה החוק המביך ביותר שיצא מתחת ידה של הוועדה הקודמת. החוק לא נועד להגן על הצרכן, שכן, אם היתה כוונה כזאת היינו עושים מה שהממשלה ורבים מחברי הכנסת הציעו והוא לעגן את זה בחוק הגנת הצרכן. זה חוק שנועד - הכנסת עשתה את זה - ליצור גילדה חדשה שבה נותנים שליטה למתווכים על עצמם ועל העיסוק. אגב, על-פי החוק הזה כל הפגשה בין שני אנשים לצורכי כל ענין כמעט צריכה רישיון. ענין מביך ביותר.

ח' מירוס:

נציג המתווכים בוועדת החוקה חוק ומשפט ההיא, חבר-הכנסת רביץ שאנחנו מאחלים לו בריאות, התנגד לתקינה הזאת ואתה מאשים אותנו בהקמת גילדה?

ד' צוקר:

התקינה הזאת יצרה כמה אבסורדים מה גם שבמהלכה, בהכנה לקריאה שניה, חלק מהסעיפים נפלו, חלק מהסעיפים נותרו ונוצר חוק מוזר ביותר מבחינת המבנה והקונסיסטנטיות שלו. ראוי היה להגן על עולים חדשים או על מי שאיננו דובר עברית כאשר הוא הולך לקנות דירה בתל-אביב ואפשר להונות אותו אבל פה עשו משהו אחר, יש לנו עוד גילדה, יש רואי-תשבון, יש עורכי-דין, יש שמאים ועכשיו תהיה עוד גילדה אחת.

מאחר והיום זה חוק ואנחנו צריכים לכבד אותו אני מציע לדחות את תאריך הכניסה בשנה אחרי זה. זה יותר עבודה ממה שחושבים והממשלה לא תעמוד בלוח הזמנים, עכשיו קיץ, יש אחר-כך חגים. מי שרוצה שהחוק הזה יכנס לתוקף באופן מסודר, מתוקן וימנו מועצה, אני מציע לו לדחות את זה שנה מהתאריך המוצע כאן. עד אז תראו שהמשק יתרגל לחיות גם בלי תקינה כזאת וכאשר נעשה את התקנות הן יהיו מסוייגות וצנועות.

ש' סר:

לשכת עורכי הדין מעורבת בנושא בצורה אינטנסיבית ארבע שנים ולבסוף קיבלנו אותו כי יש הסדר. החלק המקצועי הוא הפחות חשוב בחוק, החלק היותר חשוב הוא הגנה על הצרכן ואי-אפשר להגן על הצרכן אם אין לך שוט ביד. אם אתה יוצר "קליקה" והשתייכות אליה, כשהבחור לא בסדר אתה יכול להעניף אותו והוא לא יכול לעסוק בתיווך. החוק בא כי השוק היה פרוץ, אנשים נפגעו במאות עיסקאות, איבדו את כל הונם, כספם ודירותיהם כי עסקו בתחום הזה שרלטנים למיניהם והונו אותם. החוק בא לעצור את זה, להסדיר את הדברים וביחוד להגן על הצרכן.

למשרד המשפטים. אי-אפשר להגיד היום שהופתעו מקבלת החוק ב-1996. שלוש וחצי שנים אנחנו עוסקים בחוק ובכל ישיבה המשרד ביקש להעביר אותו לחוק להגנת הצרכן. ביוני 1996 התקבל חוק הסניגוריה הציבורית וכבר שבועיים אחר-כך כל המערכת עבדה כשהמנגנון שם הוא הרבה יותר מסורבל ומסובך. אילו משרד המשפטים היה רוצה להיערך כאן הוא היה יכול לעשות זאת.

צ' ויינברג:

ממה שמתרחש בשוק הנדל"ן אני יודע שהנפגעים העיקריים הם עולים חדשים מרוסיה שלא יודעים מה קורה, הם מגיעים מפלאנטה שונה והם אפילו לא יודעים מה זה צ'ק. יש פה רמאות מכל הצדדים. אני הייתי מבקש שהחוק הזה יחוקק בהקדם האפשרי ולא לחכות עוד.

א' פורז:

זה עמד לנגד עינינו כי העולים החדשים היו הקורבנות העיקריים.

י' דיין:

אחד הנושאים העיקריים שדנו בהם כשדנו בחוק הזה וגם המוטיבציה להגשת החוק היו ההונאה והנוכלות כלפי עולים חדשים וניצולם. היו דיונים מעמיקים בחוק והלכנו לקראת המתנגדים לו שהיו להם סיבות שניתן להקשיב להן. למשל, יש מתווכים שנמצאים במקצוע 20-30 שנה שהם אמינים אבל קשה יהיה להם לעבור את הבחינות ולהיכנס למערכת חדשה כזאת. הלכנו לקראת זה והצענו בחינה שתהיה לטובת הצרכן.

חבר-הכנסת צוקר דיבר על הפגרה ועל החגים. כשדיברנו קודם על חוק חופש המידע - אין פגרה, אין חגים, להיפך, נעבוד בפגרה. הממשלה כבר מינתה רשם, כבר יש מערכת כללית והיא אמינה עלינו כשהיא מבקשת דחייה. אם לממשלה היה ענין לדחות את הנושא היא היתה מבקשת דחייה של שנה ומקבלת אותה. אם הם אומרים שעד אפריל הם יעמדו בלוח הזמנים אני לא רואה סיבה שנדחה אותם.

ד' ואג:

יש פה טעות חשבונית יסודית, עד ה-1 באפריל זה לא שישה חודשים אלא שמונה חודשים.

א' זיסבלט:

אני רוצה להבהיר כמה דברים. אני מסכים עם מר סף שמדובר על בעיה של ממש. במשך שנים אנחנו מנסים להביא את הדברים לתקיקה וההבדל היה בדרך. תשבנו שניתן לטפל בבעיה דרך הסעיפים הרלוונטיים של חוק הגנת הצרכן ולאו דווקא באמצעות רישיון וכל הכרוך בו. אנחנו מסכימים עם חבר-הכנסת ויינברג שיש צורך דחוף בתקיקה כדי להגן על העולים החדשים, ההבדל הוא בדרך ולא ברעיון הדחוף של הגנה על האנשים.

היו"ר ש' יהלום:

מר זיסבלט, האם אתם גמישים לגבי התאריך? מאחר שמדובר כאן על צורך דחוף של הסדרת הנושא לגבי עולים חדשים, האם אתם מוכנים להיערך עד ה-1 בפברואר או שאתם עומדים על ה-1 באפריל?

א' זיסבלט:

אין פה רעיון לדחות את ההגנה על האנשים. מדובר כאן בבחינות והסדרים מיוחדים כשאנחנו חייבים לפרסם את הדברים, להכין אותם ולהחליט יחד עם הוועדה המייעצת על הנושאים ועל תוכן הבחינות. זו עבודה לא קלה ואנחנו לא רוצים לעשות משהו בלתי רציני. אם קיבלנו את הדין שיש להסדיר את המקצוע יש לעשות זאת בצורה המתאימה

י' יחב:

לא קראתי את סעיפי החוק. האם הם צריכים לעבור קורס בנדל"ן, במס שבח, במיסוי?
האם צריך לפרסם את זה לקהל? אם כל זה צריך להתבצע, אני מודיע לכם קטגורית שהממשלה
לא תהיה מוכנה ב-1 באפריל.

היו"ר ש' יהלום:

אני סמוך ובטוח שאם הממשלה אומרת שתוך שמונה חודשים היא תיערך לענין - היא גם
התחייבה - היא יכולה להיערך.

אנחנו דנים כעת בחוק המסדיר עיסוק. מאחר וכבר היום אנחנו עובדים לפי חוק
יסוד: חופש העיסוק מתעוררת השאלה האם החוק שלפנינו איננו סותר את חוק יסוד: חופש
העיסוק. בענין הזה יש חוות-דעת מלומדת של היועץ המשפטי לוועדה ולפיה אין סתירה
בין שני החוקים.

ד' צוקר:

יש עוד שתי חוות דעת הפוכות של הממשלה שסותרות את חוות דעתו של היועץ המשפטי
של הוועדה.

ש' יהלום:

לפי חוות-דעתו של מר שהם אין סתירה והחוק הזה נכנס במסגרת של חוק יסוד: חופש
העיסוק שמאפשר הגבלת עיסוקים למטרה ראויה. מי שמעוניין יוכל לקבל פרטים נוספים
מהיועץ המשפטי.

אני רוצה להעמיד את החוק להצבעה. חבר-הכנסת צוקר, האם אתה רוצה להעמיד את
הצעתך להצבעה?

ד' צוקר:

כן. אני רוצה להעמיד להצבעה את הצעתי לדחות את החוק לאוקטובר. אם זה לא
יתקבל זה יהפוך להסתייגות שלי.

היו"ר ש' יהלום:

ראשית, אני מעמיד להצבעה את אישור החוק להכנתו לקריאה שניה ושלישית, לדחיית
מועד תחילתו של חוק המתווכים; אחר-כך אצביע על התאריך.

מי בעד החוק? מי נגד?

הצבעה

בעד - 4; נגד - 1

החוק אושר

היו"ר ש' יהלום:

החוק נתקבל והוא יועבר לקריאה שניה ושלישית במליאה.

א' פורז:

אני רוצה להציע שם אחר לחוק כדי שתהיה לי הסתייגות.

י' דיין:

גם אני.

היו"ר ש' יהלום:

חבר-הכנסת פורז, אתה לא חבר הוועדה. אני ליברלי כלפי חברי הוועדה. בחוקים שהממשלה נופלת עליהם אשתמש בנימוקים פורמליים אבל בחוקים שגורמים כל חבר שנזכר להגיש הסתייגות בזמן ואפילו הוא איננו חבר הוועדה יכול להגיש הסתייגות כל עוד היא איננה בסגנון פוגע ונועדה לתת לו זכות לעלות לדוכן. חבר-הכנסת פורז, גם אם אתה לא חבר הוועדה אני נותן לך רשות להגיש הסתייגות, גם לחבר-הכנסת מירום וגם לחברת-הכנסת יעל דיין. אני מבקש שתגישו את ההסתייגויות בזמן.

אנחנו ניגשים להצבעה על התאריכים. שני תאריכים לפנינו, עמדת הממשלה - 1 באפריל 1997; עמדת חבר-הכנסת דדי צוקר - 1 באוקטובר 1997. מי בעד עמדת הממשלה? מי בעד עמדת חבר-הכנסת צוקר?

הצבעה

בעד עמדת הממשלה - 5; בעד עמדת חבר-הכנסת צוקר - 2; 1 נמנע.
עמדת הממשלה נתקבלה

היו"ר ש' יהלום:

עמדת הממשלה נתקבלה ואנחנו מאשרים את החוק כפי שהוא נוסח על-ידי הממשלה ומגישים אותו לקריאה שניה ושלישית.

ד' צוקר:

אני מבקש לרשום לי הסתייגות וגם לשנות את שמו לשם המנדטורי: פקודת הספירות.

ש' שהם:

הסכמנו עם חבר-הכנסת מרידור שזה לא מכובד.

ד' ואג:

נבקש מוועדת הכנסת פטור מחובת הנחה. אני מבקשת מן המסתייגים לעקוב אחר סדר-היום כי ייתכן שהחוק יגיע עוד הערב למליאה.

י' יהב:

אני מבקש לשאול את מר זיסבלט האם תאגיד יכול לעסוק בתיווך?

היו"ר ש' יהלום:

באופן עקרוני, כל חברי הוועדה שרוצים יעוץ יותר מפורט עומדים לרשותם העזרה הנדיבה של היועץ המשפטי של הוועדה ושל אנשי משרד המשפטים.

החלת דין רציפות על הצעת חוק חופש המידע, התשנ"ו-1996

היו"ר ש' יהלום:

אנחנו חוזרים להצעת חוק חופש המידע והחלת דין רציפות עליו. מה עמדת משרד המשפטים עכשיו?

ד' נחמני-רוט:

הדיון הקודם הראה שיש בוועדה חברי כנסת חדשים שצריך להסביר להם עמדה ולהביא את הדברים בפניהם. אני לא יכולה להביא את זה. סעיף 2 איננו סעיף של מה בכך, צריך להביא את הדברים ברצינות לפני הוועדה כדי שחברי הכנסת ישתכנעו.

ד' צוקר:

זה מה שהשר אמר לך? שיש חברי כנסת חדשים?

ד' נחמני-רוט:

אני יכולה להגיד דברים כפי שהשר אומר לי ואני יכולה להגיד גם דברים על הפרשנות של סעיף 2 והמשמעות שלו. לצורך פרשנות של סעיף אני לא צריכה לדבר עם השר. ביקשנו מראש את האורכה של 21 יום לפי סעיף 4.

ד' צוקר:

אני רוצה לדעת אם דיברת עם שר המשפטים ובעקבות זה את אומרת את הדברים?

ד' נחמני-רוט:

נכון, גם לפני בואי לישיבה וגם בהפסקה. אנחנו מבקשים להיערך ב-21 יום אלה.

היו"ר ש' יהלום:

מאחר ובחוק נתונים לממשלה 21 יום ומשרד המשפטים מבקש אותם - ניסינו לבקש משר המשפטים באמצעות גב' נחמני-רוט לוותר על כך אבל הוא עומד על 21 יום - נתונים לכם 21 יום. נדון בהחלת דין רציפות על החוק הזה כאשר יעברו 21 יום.

ד' ואג:

אפשר להודיע למשרד המשפטים שהם יהיו מוכנים עם החוק בתחילת כנס החורף, 21 יום יתארכו להם.

ד' נחמני-רוט:

אנחנו לא דורשים יותר מזה.

היו"ר ש' יהלום:

הפגרה לא נחשבת? היא נחשבת. אם אתם רוצים עוד 21 יום תשלחו לנו מכתב בפגרה וכבר אני מחליט שאני נותן בפגרה עוד 21 יום כי אין לזה משמעות פורמלית ומייד אחרי הפגרה נחזור לדיון בחוק.

23/07/96

ע' פרצ':

הגעתי בפעם הראשונה לשיבת הוועדה ואני מעלה ענין הקשור ברציפות. אני מבין שחבר-הכנסת צוקר היפנה את תשומת לב יושב-ראש הוועדה להחלת דין הרציפות על חוקי היסוד. אני מבקש לקיים דיון על חוק יסוד: זכויות חברתיות מוקדם ככל האפשר. אני מצטער שהחוק הזה קבור בין שאר החוקים האחרים שיש עליהם עימות עקרוני קשה בעוד שלגבי חוק יסוד: זכויות חברתיות יש הסכמה די גדולה. אני מבקש לתת לחוק הזה מסלול נפרד ולא לקשור אותו להסכמות הפוליטיות סביב חוקי היסוד האחרים.

היו"ר ש' יהלום:

חוק יסוד: זכויות חברתיות הוגש על-ידי הממשלה?

ד' צוקר:

לא, זה הוגש על-ידי הוועדה ולכן הפניתי אליך מכתב בענין.

היו"ר ש' יהלום:

אם זה הוגש על-ידי הוועדה אנחנו בהחלט נדון באחד הדיונים אם להחיל עליו את דין הרציפות.

ע' פרצ':

חבר-הכנסת צוקר הפנה אליך בוודאי מכתב לגבי כל חוקי היסוד כמקשה אחת, אני מבקש להפריד את חוק יסוד: זכויות חברתיות מכל החבילה כי אני לא רוצה שהוא יהיה נתון לשאלה אם תהיה הסכמה פוליטית או לא.

היו"ר ש' יהלום:

אני מקבל את בקשתך ללא קשר למכתבו של חבר-הכנסת צוקר. מאחר וכך יש הפרדה וחוק יסוד: זכויות חברתיות יבוא לדיון.

י' דיין:

אני מדברת על חוקים אחרים וגם על חוק חופש המידע. חוק חופש המידע הוא לא חוקון, זה חוק שעבדנו עליו בכנסות שונות וגם בכנסת הזאת. אני מבקשת שעם תחילת הפגרה ייקבע דיון ואני מבקשת מחברי הכנסת החדשים - ומהוועדה - אי-אפשר לפתוח בחוקים האלה דיון מחודש בכל סעיף וסעיף כי חלה רציפות בין כנסות, זה לא שהכנסת התכנסה בפעם הראשונה ואנחנו ניגשים להצעת החוק. אף פעם לא היה כדבר הזה, בוודאי שלא כאשר מדובר על החלת רציפות. מאחר שמדובר בסך הכל על עוד 12 חוקים שצריך להחיל עליהם דין רציפות, אני מבקשת להעביר לחברי הכנסת החדשים חברי הוועדה את החוקים עצמם. לא יכול להיות שכדי להצביע על החלת דין רציפות נשב בישיבה ויתעוררו שאלות לגבי סעיף זה או סעיף אחר.

אני מבקשת מהוועד הציבורי לחופש המידע שבמשך הפגרה יידע את חברי הכנסת החדשים על מה מדובר כי זה חוק מהותי שחוצה קווים פוליטיים והוא הוגש על-ידי חברי כנסת מכל הסיעות. לכן תמונה בעיני עמדת הממשלה כאילו נפל עליה פתאום דבר חדש. אני יודעת שזו עבודה רבה לוועדה אבל הייתי מעריכה מאוד אם לפחות את ענין החלת הרציפות נגמור מייד עם תחילת המושב הבא ונסיים אותו. אם יש שיעורי-בית שצריך לעשות אותם - בבקשה.

ד' ואג:

לגבי שיעורי-בית, יש כאלה שעשו את זה בלי שידעו שאפשר לעשותם ויש כאלה

היו"ר ש' יהלום:

חברת-הכנסת דייין, בנימת דבריך היתה בעיה לגבי חברי הכנסת החדשים שאני שולל אותה מכל וכל. כאשר היה חוק שנדון בכנסת הקודמת במידה מסוימת צריך להתחיל הרבה דברים מחדש, זו מהותה של הכנסת. הטענה היא אל חברי הכנסת הוותיקים איך הם לא סיימו את העניין בקדנציה הקודמת, אבל מאחר והם לא סיימו אין לי שום טענה לחברי הכנסת החדשים, זה תהליך החקיקה.

י' דייין:

לא היתה שום נימה של תלונה או האשמה.

היו"ר ש' יהלום:

כרגע אנחנו עדיין בשלב של החלת דין רציפות, עוד לפני המהויות. הבעיה היא לא של חברי הכנסת שלא בקיאים אלא של הממשלה שהיא יותר מדי בקיאה. הפקידים בממשלה לא התחלפו ואת רואה שמתוך בקיאותם בחוק הם מתנגדים להחלת הרציפות. קודם נעבור את השלבים של החלת הרציפות, אחר-כך נראה איך לקדם את החקיקה.

ד' ואג:

למי שלא מכיר את חוק רציפות הדיון, סעיף 6(ב) אומר: "אם החליטה הכנסת להחיל רציפות, תמשיך הכנסת הנכנסת לדון בהצעת החוק ורשאית היא לנהוג בדיונים שהתקיימו בכנסת היוצאת כאילו היו אלה דיוניה שלה." מי שירצה לעיין בפרוטוקולים של הישיבות בכנסת הקודמת הכול פתוח בפניו.

היו"ר ש' יהלום:

הכול פתוח, גם אם לא חל דין רציפות.

רבותי, תודה רבה. הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 10:10

פרוטוקול מס' 8

מישיבת ועדת החוקה חוק ומשפט
יום רביעי, ג' בחשון התשנ"ז (16 באוקטובר 1996), שעה 09:00

נכחו:

חברי הוועדה: ש' יהלום - היו"ר
י' ביילין
י' דיין
צ' וינברג
א' זנדברג
ד' צוקר
ר' ריבלין

מוזמנים: יהושע שופמן
גלוריה ויסמן
עירית קהאן
- משנה ליועץ המשפטי לממשלה
- משרד המשפטים
- מנהלת המחלקה הבינלאומית בפרקליטות
המדינה
- משרד המשפטים
- מתמחה, משרד המשפטים
- יועץ משפטי, שב"ס
- לשכה משפטית, משרד החוץ
- המחלקה לעובדים זרים, משרד הפנים
- הלשכה המשפטית, משרד הפנים
- סגן ראש ענף יעוץ וחקיקה, יועץ משפטי
חיל המודיעין
- לשכת עורכי הדין
- " " "
- קואליציה לחופש מידע
דניאלה במברגר-אנוש - שדולת הנשים

יועץ משפטי: ש' שהם

מנהלת הוועדה: ד' ואג

קצרנית: א' זכאי

סדר-היום: 1. הצעת חוק העברת אסירים לנשיאת עונש מאסר בארצותיהם, התשנ"ו-1996.

2. דיון בהצעה להחיל דין רציפות על הצעת חוק חופש המידע, התשנ"ו-1996.

הצעת חוק העברת אסירים לנשיאת עונש מאסר בארצותיהם, התשנ"ו-1996

היו"ר שאול יהלום:

אני פותח את הישיבה. אנחנו דנים בהצעת חוק העברת אסירים לנשיאת עונש מאסר בארצותיהם, התשנ"ו-1996 והכנתו לקריאה שניה ושלישית. אנחנו מקיימים עכשיו ישיבה שלישית בנושא ונשתדל היום להגיע לכלל סיכום החוק.

אתמול סיימנו את חלק ב', סעיף 12. אנחנו ממשיכים עכשיו בחלק ג', העברת אסיר למדינה אחרת. סעיף 13. (קורא את הסעיף).

האם יש הערות לסעיף 13? לא. סעיף 13 מאושר.

אנחנו עוברים לסעיף 14. (קורא את הסעיף). הסעיף אושר.

סיימנו את חלק ג'. אנחנו רוצים להמשיך בחלק ד' אך נציגי משרד הפנים אינם כאן. נחזור אליו לאחר בואם.

אנחנו עוברים לחלק ה' - ביצוע ותקנות. סעיף 17. (קורא את הסעיף). הכוונה היא לשני השרים. המלה "ביחד" מיותרת והיא נמחקת. סעיף 17 מאושר.

דברים שאנחנו צריכים לדון בהם: סעיף 7 וסעיף ההגדרות. למרות שאתמול ביטלנו את הנושא של תקופת המאסר ביקשתי לחשוב עליו עוד פעם. ביקשתי שתכללו סעיף לגבי הביצוע. אנחנו צריכים לדון בסעיפים הנוגעים למשרד הפנים. נקבל מנציג משרד החוץ נתונים שביקשתי.

ש' שהם:

ניסינו לבטא את הלך הרוח וההסכמות בוועדה בתוך ההסדרים האלה. בנוסח שלפניכם השמטנו כל מה שמופיע בסוגריים המרובעים, זה דבר שטעון הכרעה. בישיבה הראשונה התלבטנו האם בסעיף 1 אנחנו מכלילים גם הוראה של רשות מוסמכת כאשר התעוררה בעיה מה קורה עם פסיכיאטר מחוזי במקום מסוים והאם זה הליך פלילי או לא. השארנו את זה להכרעת הוועדה.

היו"ר שאול יהלום:

נדבר קודם על ההגדרות. חוץ מהשאלה הזאת האם יש הערות? אין. הכול מוסכם ומאושר.

עכשיו אנחנו צריכים להחליט על הוראה של רשות מוסמכת. אני חבר הכנסת היחיד כאן ואני בעד הנוסח הזה. אתה יכול להוריד את הסוגריים המרובעים.

ג' ויסמן:

אנחנו מסתייגים. מטרת החוק הזה היא העברת אסירים, ו"אסיר" הוא אדם שבית-המשפט קבע בהליך פלילי איפה צריך להחזיק אותו.

היו"ר שאול יהלום:

ההסתייגות נרשמה.

ש' שהם:

בסעיף 2 אין שינויים. על-פי בקשת הוועדה הכנסנו סעיף (ג) בסעיף 2 בו אמרנו כי: הוראות חוק זה לא יחולו על מי שהורשע בעבירה לפי החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, התש"י-1950, או לפי החוק בדבר מניעתו וענישתו של פשע השמדת-עם, התש"י-1950.

ש' שהם:

דבר נוסף. קיצרנו את שם החוק לשם הממצה: הצעת חוק העברת אסירים לארצותיהם.

ע' קהאן:

מהשם המקוצר יכולה להתקבל תחושה שמדובר ביציאה לחופשי.

ש' שהם:

שם של חוק צריך להיות קצר וממצה.

בסעיף 4(ג) יש בעיה.

ג' ויסמן:

השינוי שהכנסנו הוא גם מצמצם וגם מסוכן. בהצעת החוק הכחולה נאמר בסעיף 4(ב): "היה האסיר במוסד לטיפול פסיכיאטרי, העברתו תהיה בהסכמת אפוטרופסו או על-פי חוות דעת של האחראי על הטיפול בו לענין הסכמתו להעברה והשפעתה על הטיפול." אנחנו היינו מוכנים לחוות דעת של האחראי על הטיפול בו לענין הסכמתו להעברה וכאן לשים נקודה. בהצעה שכתבנו אתמול עם היועץ המשפטי נאמר: "על יסוד חוות דעת של האחראי על הטיפול בו, המתייחסת להסכמת האסיר להעברתו" - זה בסדר - "והקובעת כי לא יהיה בהעברה משום פגיעה בדרכי הטיפול באסיר". זה מצמצם וזה מסוכן. אם בכל זאת יעבירו אותו הוא יכול לבוא בתביעה אל מדינת ישראל. יכול להיות שלפסיכיאטר באותה מדינה בה נמצא האסיר אין ענין שהוא יעבור אלינו והוא יגיד שזו פגיעה בטיפול.

ראובן ריבלין:

האם לא צריך להבחין פה בין ישראלי לבין מי שאיננו ישראלי? אם אדם הוא אזרח ארץ אחרת והוא נשפט כאן ומצבו הפסיכיאטרי רעוע, מה לי לבדוק מה יעשו לו בארצו אם הוא מסכים לחזור אליה?

ג' ויסמן:

צריכה להיות הדדיות ואסור לנו להבחין הבחנות כאלה. יש חולי נפש שלא תמיד יש להם אפוטרופוס. צריך לקחת בחשבון למשל שאדם הוא סכיזופרני וביצע את העבירה במצב שלא היתה לו אחריות פלילית אבל הוא יודע מה קורה אתו ורוצה לחזור לישראל או לנסוע לאמריקה. אנחנו רוצים שמי שמטפל בו יוכל להגיד שההסכמה היא הסכמה. לכן הייתי שמה נקודה אחרי המלים "המתייחסת להסכמת האסיר להעברתו". אם הישראלי או האמריקאי חושב שמעבירים אותו למקום אחר ומכיוון שיש לו הזיות הוא חושב שמעבירים אותו לגן עדן, זה אולי פוגע בהסכמה ויצטרכו למנות לו אפוטרופוס או להשאיר זאת להחלטתו של בית-המשפט. הסיפא בהצעת הממשלה והסיפא בהצעה שכתבנו אתמול הן מסוכנות, אם כתוב: "והקובעת כי לא יהיה בהעברה משום פגיעה בדרכי הטיפול באסיר" אי-אפשר יהיה להעביר אף אחד.

רס"נ י' הרמן:

קודם הסעיף התייחס לשאלה אם תהיה הסכמה או לא, עכשיו הוא צריך להתייחס גם לשאלה אם תהיה בזה פגיעה בטיפול או לא.

ש' שהם:

ההערות שלי באו משום שאתם כתבתם דבר לא ברור בנוסח "השפעתה על הטיפול". אני מוכן להוריד את הסיפא.

היו"ר שאול יהלום:

מבחינת כבוד האדם, אם יש אפשרות שהוא יסכים לא הייתי מכניס את זה דווקא בסוף. אני מציע שייכתב: היה האסיר מאושפז במוסד לטיפול פסיכיאטרי, תיעשה העברתו וכן הלאה.

ש' שהם:

הרי סמכותו לא תופסת מבחינה משפטית.

היו"ר שאול יהלום:

מה זה "היה האסיר בטיפול"? מי מאתנו לא הולך מפעם לפעם לטיפול?

ראובן ריבלין:

אפשר לכתוב בהסכמתו או בהסכמת אפוטרופסו.

ש' שהם:

הייתי כותב: "היה האסיר מאושפז במוסד לטיפול פסיכיאטרי" ומוסיף "והוא פסול דין".

היו"ר שאול יהלום:

בסדר, ו"תיעשה העברתו בהסכמת אפוטרופסו" או הגורם המטפל בו.

ג' ויסמן:

אפשר להגיד: בהסכמתו ואם לפי חוות דעת של האחראי על הטיפול הוא כשיר לתת הסכמה, אני לא מנסחת עכשיו, או בהסכמת אפוטרופסו. אם אדם נמצא במצב שיש לו אפוטרופוס האפוטרופוס יתן הסכמה, אם אין לו אפוטרופוס מכיוון שהוא יכול להסכים, צריכה להיות חוות-דעת שתאמר שהוא כשיר לתת הסכמה.

היו"ר שאול יהלום:

יש אסירים שמאושפזים במוסד לטיפול פסיכיאטרי שמסוגלים להסכים ולא צריך למנוע את זה. אם הוא לא כשר אנחנו נותנים שתי אפשרויות: אפוטרופסו, או הגורם המטפל בו. אני לא צריך חוות דעת על הסכמתו, מספיק לי שהגורם המטפל בו מסכים.

ש' שהם:

אתה צודק, זה בוודאי בתוך החוק משום שבהגדרת "אסיר" הכנסנו גם את המאושפזים. אם הוא לא פסול דין ממילא אין בעיה.

ראובן ריבלין:

הוא ייכנס לסעיף 4(א)?

ש' שהם:

בוודאי, הוא אסיר.

ראובן ריבלין:

אדם שאין לו אפוטרופוס ולא הוכרז פסול דין נכנס לסעיף קטן (ב). היושב-ראש מציג מצב שבו אדם נתון בטיפול פסיכיאטרי ואין לו אפוטרופוס ורוצים לשחרר אותו, האם הוא ייכנס לגדר סעיף קטן (ג)?

ש' שהם:

הגדרנו "אסיר" - "מי שנתון במאסר". "מאסר" הגדרנו: "מאסר בפועל, לרבות החזקת אדם במעון נעול, במוסד לעבריינים צעירים...". וכו'. ברגע שכתוב בסעיף קטן (ג) "אסיר" ואני מוסיף "פסול דין", הרי מי שלא הוכרז פסול דין הוא כאסיר לכל דבר.

היו"ר שאול יהלום:

אני מציע שנוריד לגמרי את המלים "לטיפול פסיכיאטרי" ונכתוב ב-(ג): היה האסיר פסול דין תיעשה ההסכמה על-ידי אפוטרופוסו או על-ידי הגורם המטפל בו.

ש' שהם:

מקובל.

ג' ויסמן:

אי-אפשר. ברגע שהוא פסול דין צריך שיהיה לו אפוטרופוס. אמרנו: אם הוא פסול דין - יש אפוטרופוס ואין בעיה. אם לא - על יסוד חוות דעת וזאת כדי להגן על האסיר. לפעמים יש לו הזיות והוא לא מבין על מה מדובר.

היו"ר שאול יהלום:

אם האדם אומר "כן" והוא אסיר מארץ אחרת מה איכפת לי אם בגלל הזיות שלחנו אותו; ישראלי בעל הזיות שאומר "לא מסכים" אין לך בעיה, אם הוא אומר "כן", תקבלי אותו בשמחה ונציל אותו. בשביל מה את צריכה חוות דעת של הגורם המטפל כדי להציל אנשים, למה לסבך את העניין? אם הוא פסול דין - על-ידי אפוטרופוסו, נקודה.

ש' שהם:

אני מסכים שזה יהיה הגורם המטפל, אבל אם אתה מוריד את הגורם המטפל נוצרת בעיה. אם הוא נמצא בהולנד, אין גורם מטפל, מפאת מחלת הנפש שלו הוא חושב שישאל גן עדן כי יש לו הלוצינציות אבל טובתו היא שהוא יישאר בהולנד, אז אני בבעיה. הוא עדיין לא הוכרז פסול דין, הוא אומר: אני רוצה להגיע לישראל ואני אומר לו: טובתך היא שתישאר בהולנד לקבל טיפול במשך חודשיים נוספים.

היו"ר שאול יהלום:

אם הוא יהיה פסול דין זה תלוי או באפוטרופוסו, או בגורם המטפל בו. לכן, תוסיפו ותכתבו: היה פסול דין - אפוטרופוסו.

ראובן ריבלין:

אנחנו יוצאים מתוך הנחה שאדם יכול להיות במוסד פסיכיאטרי והוא אינו פסול דין.

היו"ר שאול יהלום:

אנחנו חוזרים לסעיפים 15 ו-16. (קורא את הסעיפים).

אני שואל את נציגות משרד הפנים: האם יש לכן אינפורמציה על זרים עצורים וממתינים לגירושם?

ב' כרמון:

ביררנו את הדברים במטה הארצי. צריך לדעת שכל הזמן נעצרים אנשים ועד שמסרו לי את הנתונים לפני מספר ימים ישבו בבתי המעצר כ-160 איש, אבל רוב האנשים האלה יוצאים מהארץ תוך יום, יומיים, שלושה או ארבעה. מדובר על אנשים שנעצרים בדרך כלל בגלל שהיית-יתר ותוך כשבוע ימים מגורשים מהארץ.

יש בעיות עם האנשים. חלק מהם הגישו בג"צ או קדם בג"צ. לדוגמה, יש כ-15 אפריקאים שיושבים בבתי מעצר שלא רוצים לחזור לארצותיהם; יש נערות ליווי שנתפסות עם מסמכים מזויפים ועובר זמן עד שמצליחים לגלות את הזהות האמיתית שלהן, צריך להזמין את הקונסול, להמציא להן מסמך נסיעה - אלה דברים שדורשים זמן.

היו"ר שאול יהלום:

האם אתן חושבות שבחוק שלנו אנחנו צריכים לטפל בבעיה הזאת, או שהבעיה הזאת נפתרת ולבסוף העצירים האלה מגורשים?

ב' כרמון:

אני לא חושבת שזה עניין של חוק, זו בעיה של תקציב. יש הרבה עצירים שנשארים זמן רב מעבר למה שהם צריכים לשהות בו בבתי המעצר בגלל העדר ליווי משטרי, לדוגמה.

היו"ר שאול יהלום:

לדעתך, זה לא שייך לחוק כאן?

ב' כרמון:

זה לא שייך לחוק.

היו"ר שאול יהלום:

זה לא קשור לחוק אבל אני מנצל את שהותך פה כאחראית על הנושא של עובדים זרים ושואל: כמה עובדים זרים בארץ שהייתם לפי האשרה נגמרה, הם מסתובבים בארץ ואף אחד לא מגלה אותם? נניח שפיליפיני גמר את האשרה שלו במסגרת משפחה, הלך למשפחה אחרת ואף אחד לא יודע עליו דבר? יש לכם השערה מספרית?

ב' כרמון:

הלוואי והיינו מדברים רק על אנשים שסיימו את העבודה החוקית שלהם ונשארו פה באופן בלתי חוקי. רוב הזרים שנמצאים בארץ הם לא עובדים זרים שנכנסו ועזבו את המעסיקים שלהם אלא תיירים שנכנסו לכאן בכל מיני דרכי מרמה והם נשארים פה. בעיה יותר גדולה נוגעת לזרים שנכנסו לפה ומחפשים כל מיני דרכים להשתקע בארץ, כולל זרים שיושבים היום בארץ בתור אזרחים, עולים חדשים ותושבי קבע כשלמעשה השיגו את התושבות שלהם במרמה.

לפני כשנה מסרנו למבקרת המדינה נתונים בדבר ההערכה שלנו לגבי מספר הזרים השוהים פה שלא כחוק. היתה לנו בעיה עם ביקורת הגבולות כי הנתונים לא היו מדויקים וברורים. הצלחנו להגיע להערכה משלנו ומסרנו נתונים לגבי 100,000 זרים ששוהים בארץ באופן בלתי חוקי. אף אחד לא יכול לדעת אם הנתונים האלה אכן נכונים.

היו"ר שאול יהלום:

מדובר בעשרות אלפים?

א' מהרל:

במאות אלפים.

ב' כרמון:

נמצא פה נציג משרד החוץ וזו הזדמנות להעלות בעיה נוספת. יש הרבה זרים שכאשר הם נעצרים הם מודיעים שהם ביטלו את האזרחות שלהם, קרעו את המסמכים והם לא רוצים לחזור למדינה שלהם. הם מבטלים את האזרחות הקודמת שלהם אחרי שהם נרשמו פה כעולים, אז אנחנו מבטלים את האזרחות שלהם בגלל שגילינו כי הם הגיעו במרמה. כך הם הופכים חסרי אזרחות ואין מקום אליו אפשר לגרש אותם. לא פעם פנינו למשרד החוץ בבקשה לדאוג להסדר עם מדינות-האם כדי שאנשים כאלה לא יתקעו אצלנו בארץ. אנחנו צופים בעיות קשות משום שעולים חסרי אזרחות כאלה תלויים כאן באוויר. זה גורם מסוכן. מבחינת מדינת ישראל אדם שנמצא פה והוא חסר אזרחות ממורמר מאוד, אין גם מדינה שמוכנה לקבל אותו וגם הוא איננו מוכן לעשות מאמצים לחזור למדינת-האם שלו.

ראובן ריבלין:

יש נגדו צו גירוש?

ב' כרמון:

הרבה פעמים יש נגדו גם צו גירוש אבל אי-אפשר לגרש אותו.

היו"ר שאול יהלום:

לפי האמנות הבינלאומיות מי שאין לו אזרחות אסור לגרש אותו.

ב' כרמון:

מעשית אי-אפשר לגרש אותם.

היו"ר שאול יהלום:

מר קינן, יש פתרון?

א' קינן:

אם מותר לי לומר בעדינות, קצת מוזר שאת מעלה את זה כאן. אנחנו עושים מאמצים בעניין. היום אנחנו מנסים להעלות 10 ניגרים על מטוס עם צליינים. כל אחד מעיד שהוא אסיר פוליטי שנלחם נגד המשטר שם והוא צפוי למוות. קשה לבדוק את הדברים אף-על-פי שבמקרה הזה אנחנו טוענים גם בבג"צ שאין לכך בסיס.

ענין האזרחות הוא של הביצה והתרנגולת. שללו לאנשים את האזרחות הישראלית אחרי שקודם לכן שללו להם את האזרחות מהמקום שהם יצאו ממנו כי הם היגרו ממנו. אי-אפשר לבוא לאוזבקיסטן ולומר שאנחנו שללנו את האזרחות הישראלית ואנחנו מבקשים שהם יחזירו את האזרחות האוזבקית, זה קשה. הם אומרים: האנשים יצאו מפה שללנו מהם את אזרחותם וזו הבעיה שלכם.

הבעיה שלנו היא שמשקיעים מאמצים באנשים בודדים ולא במאות אלפים. את המלחמה צריך לעשות בכניסה לארץ. יש פה עירקים ואיראנים וכל מיני אנשים שלעולם לא יצאו מפה כי זה מסובך. בעיה נוספת היא כספית. אם רוצים אפשר לארגן מטוס מלא של ניגרים. מי ישכור מטוס ג'מבו עם 400 ניגרים חזרה לניגריה? מי שאחראי על הגירוש מבחינת העלות זו המדינה המגרשת.

בעיה פרוזאית נוספת היא הקשר הישיר. אנחנו מנסים לקבל הסכמה של ממשלת קניה שתסכים שאנשים בדרך לניגריה ישהו שם שהייה קצרה - אנחנו מוכנים לתת שוטרים וכל דבר - כי אין דרך אחרת. אלה חלק מהבעיות שאי-אפשר לפתור אותם בצורה מוסדית אלא בכניסה. התקוות שהמדינות יסכימו לקלוט את האנשים האלה הן תקוות שווא.

היו"ר שאול יהלום:

פעם נעסוק בזה בדיון אחר. לשאלה למה גב' כרמון העלתה את הנושא? מותר להעלות אצלנו בוועדה כל נושא כל עוד היושב-ראש לא מגביל.

ראובן ריבלין:

אני רוצה להעיר הערה.

שאול יהלום:

בשם הוועדה אנחנו רוצים לברך אותך במזל טוב לרגל היבחרך כחבר הוועדה למינוי שופטים.

ראובן ריבלין:

אני מודה לכם.

הנוסח החדש בסעיפים 8, 9 ו-10 הוא בעייתי. כאן מחליטים על העברת אסיר, מביאים אותו לארץ על-פי צו של שר המשפטים שהוא כאילו אסמכתא למאסר של 60 יום. אנחנו לא מורים לבית-המשפט לתת צו אלא מבקשים זאת ממנו. מה יקרה במצב שבו בית-המשפט לא יסכים לתת צו? זה בלתי אפשרי. ייתכן שאנחנו צריכים לקבל צו של בית-המשפט לפני-כן שלא בנוכחות האסיר. פה אנחנו יוצרים מצב שאפשר לעשות בו תעלולים. אני מבטיח לך שבבית המשפט הגבוה לצדק הוא ימנע את צו הגירוש. אם מדינת ישראל רוצה להתחכם ובתחבולות היא רוצה לשחרר את האסיר, היא מוציאה צו של העברת האסיר לישראל, בית-המשפט לא יאשר את הצו ועל-ידי כך אנחנו יכולים למנוע את העברתו.

היו"ר שאול יהלום:

אנחנו חוזרים לסעיף 15.

ג' ויסמן:

בסעיף (א) כתוב: "האסיר או מלוויו", צריך להיות: האסיר ומלוויו.

היו"ר שאול יהלום:

יכול להיות שהמדינה אומרת: אני מוכנה לקבל את האסיר אבל בחזרה יש בעיה למלווים, הם מסרו את האסיר אבל הם מחכים עוד יום בניגריה לאותו מטוס שיחזיר אותם. אני מציע לא להגביל זאת.

ע' קהאן:

שלא יתקבל הרושם שזה רק האסיר.

היו"ר שאול יהלום:

יש לכם הערות לסעיף 15? הסעיף אושר.

אנחנו עוברים לסעיף 16. (קורא את הסעיף). כאן נתנו את הסמכות לשר הפנים ולא לשר המשפטים.

מ' סן:

למה זה צריך להיות צו? זו אשרה. יש אשרת מעבר, יש אשרה מיוחדת לפי חוק הכניסה לישראל.

היו"ר שאול יהלום:

האשרה היא לא אסמכתא להכניס לבית-הסוהר, היא אסמכתא לבית מלון.

מ' סן:

אסיר במעבר מוחזק במשמורת מכוח החוק.

ש' שהם:

אבל צריך צו כדי להחזיק אותו במשמורת.

היו"ר שאול יהלום:

מי שמביא אותו לשער של בית-הסוהר לא מגיע עם ספר החוקים, הוא צריך מסמך חתום ואז יהיה צו של שר הפנים.

מ' סן:

זה נוגע לסעיף קטן (ב). אני עושה כאן הבחנה בין (א) ל-(ב). אישור המעבר הוא על-פי אשרה, אחר-כך החזקה במשמורת היא על-פי צו. אני מציעה שבסעיף (א) יהיה כתוב: על-פי אשרת מעבר שתינתן על-ידי שר הפנים.

היו"ר שאול יהלום:

בסדר.

י' דוד:

אם אסיר שוהה פה מספר ימים, יראה כי טוב וירצה להישאר כאן. יכול להיות שאסיר יתן את הסכמתו לא כל כך מתוך רצון להגיע למקום אליו הוא מועבר אלא כדי להימלט, או שהוא מעדיף להישאר בארץ המעבר. השאלה היא האם אנחנו מוכנים להעניק לו את האפשרות או הזכות לפנות לערכאות ולהישאר פה ולא להיות מועבר.

היו"ר שאול יהלום:

אני חושב שלא. אזרח של מצרים רוצה לעבור לסוריה. אחרי שיהיה שלום, כמובן, אנחנו נותנים אפשרות שהוא יעבור בישראל. אנחנו עושים מעשה הומניסטי. הוא ירצה להישאר בישראל? רק זה עוד חסר לנו.

י' דוד:

אני חושב שצריך לכתוב את זה בחוק.

ג' ויסמן:

לא נכתוב שהוא לא יוכל ללכת לבג"צ.

ש' שהם:

הדרך הטובה היא לא לכתוב את זה. ברור שאנחנו לא מתכוונים שתהיה לו זכות שהייה.

י' דוד:

אולי כדאי לכתוב שהחוק לא מאפשר את שהייתו.

היו"ר שאול יהלום:

אפשר להוסיף סעיף קטן (ד) בסעיף 16 ולכתוב: הוראות סעיף 12 בחוק יחולו גם במעבר.

ש' שהם:

זה מיותר.

ע' קהאן:

זה לא ימנע את הבג"צ.

היו"ר שאול יהלום:

גם סעיף 12 לא מונע בג"צ. אם אמרנו זאת לגבי אסיר, קל וחומר לגבי אסיר במעבר.

אנחנו מאשרים את סעיף 16.

גמרנו את כל הסעיפים.

אנחנו חוזרים לסעיף 4(ד) בנוסח הכחול.

רס"נ י' הרמן:

בעקרון הסעיף מקובל. ביקשנו שבנוסח המתוקן ייאמר: "אסיר הנושא את עונשו בישראל בגין עבירה שיש בה משום פגיעה בבטחון המדינה, או בגין קשירת קשר לעבור עבירה כאמור", ובמקום "או בגין עבירה", יהיה: אסיר שנשפט לפי חוק השיפוט הצבאי התשט"ו-1955. זה מיתר את הסוגריים המרובעים ואין בהם צורך. זה אומר שההסכמה תהיה לגבי כל מי שנשפט בבית דין צבאי.

היו"ר שאול יהלום:

אנחנו מקבלים את התיקון הזה. סעיף 4 מאושר.

אנחנו עוברים לסעיף 7.

ש' שהם:

על-פי הנחיית היושב-ראש ניסינו למצוא איזון ראוי איך להגביל עד למינימום וגם לעמוד בדרישות האמנה ובבעיות המשפטיות שיתעוררו.

היו"ר שאול יהלום:

מר קינן הבטיח להביא לנו נתונים על מאגר של אסירים בעלי אזרחות ישראלית שנמצאים בחוץ-לארץ.

א' קינן:

הנתונים אינם מעודכנים, הם לפי סקר שעשינו לפני שנה וחצי כשאז בפריסה רחבה היו רשומים אצלנו 162 אסירים. אלה אסירים שהודיעו עליהם לנציגות והיא מטפלת בהם. ידוע לנו בבירור - חוץ מארצות-הברית ומאוסטריה - שיש מדינות שלא מודיעות על אסירים. יותר מזה, לפי המשפט הבינלאומי אין חובה להודיע עליהם, הדבר נתון לחלוטין לשיקול-דעתו של האזרח. אם אדם אומר שהוא מבקש לא להודיע על מאסרו אסור להודיע. גם כאשר בארץ פונה אלינו נציגות כלשהי אנחנו אומרים: אנחנו מצטערים, האיש איננו מוכן למסור פרטים.

ידוע לנו שיש ישראלים כאלה ברחבי העולם בשתי רמות: יש כאלה שמוכנים שהנציגות תדע אבל שחלילה לא יעבירו את המידע למשפחות בארץ; יש לא מעטים שלא רוצים שנדע מהם, יש כאלה שניתקו את היחסים שלהם עם ישראל. יש כאלה שלא רוצים שבארץ ידעו משהו, זה ידוע לנו בבירור. רשומים אצלנו 162 שידוע לנו עליהם וקרוב לוודאי היו רוצים להגיע לארץ.

היו"ר שאול יהלום:

על סמך נסיוןך והרגשת הלב, אם מחר חל החוק הזה, לדעתך כמה אסירים בפועל מהווים פוטנציאל שיבקש לפעול לפי החוק הזה?

א' קינן:

מפריסה של פניות שאנחנו מקבלים כל הזמן הייתי אומר שרוב האסירים האלה היו רוצים לבוא.

היו"ר שאול יהלום:

אתה יכול להגיד שכל אלה שלא נכללים ברשימה הזאת לא רוצים לבוא?

א' קינן:

אני לא יודע, אני מניח שמי שלא רוצה שנדע על מאסרו גם לא רוצה לבוא לפה, הוא לא רוצה את הפרסומת ואולי המשטרה מחכה לו פה. אם אנשים ידעו שיש סידור כזה האסיר בוודאי ירצה לבוא לכאן ולשבת פה. הפריסה היא בכל רחבי העולם, למעט בגרמניה בה יש 22 אסירים באותה עת. רוב בתי הכלא הם במצב יותר גרוע מאשר אלה שלנו, מה גם שיש בעיות של שפה. אני מניח שהמספר יגדל אם יהיה ברור שאפשר לבוא לפה.

היו"ר שאול יהלום:

למה בגרמניה המספר יותר גדול?

א' קינן:

הגרמנים מדווחים ואולי בעיקר בגלל פעילות פלילית ישראלית במרכזים מסוימים בגרמניה כמו פשע מאורגן, יצוא מהארץ, אנשים שאני לא בטוח במידת הקשר שלהם לישראל. אולי אלה אנשים שרוצים להגר לגרמניה, לפרנקפורט שם יש מאפיות ישראליות למיניהן. הגרמנים מוסרים רישום מדויק ואנחנו מעבירים זאת למשרד המשפטים.

אליעזר זנדברג:

כמה זמן הם יושבים?

א' קינן:

הגרמנים מדווחים, האיטלקים מדווחים, בגרמניה ובאירופה יש תקופות קצרות, במקומות אחרים יושבים האסירים תקופות יותר ארוכות.

אני רוצה להביא מידע נוסף לידיעת הוועדה ולשיקולה אם כי אני מקדים את המאוחר בעניין מינימום העונש. מבחינתנו צריך להיות עונש אפס. אסביר. יש מדינות שמציעות לנו להיפטר מעצירים ישראלים שאמורים לעמוד לדין ולהיענש לתקופות מאסר ארוכות על סמך ההסכם. יש לנו עכשיו 6 צעירים בהודו. ההודים אומרים לנו: אם יש הסכם, נשפוט אותם על דבר כלשהו ותיקחו אותם מייד. אלה אנשים שעברו עבירות של שימוש בסמים קלים שבהודו מקבלים עליהן עונש מאסר "קל" עד עשר שנים. הם לא אומרים לנו: נחכה שנתיים או שלוש שנים, הם אומרים שזו הזדמנות לעשות עסק ואם היה בינינו הסכם היינו נותנים לכם אותם מייד.

זו לא הפעם הראשונה שאנחנו שומעים עצה כזאת ממדינה והדבר נתון לשיקול דעתה של הוועדה כאן.

היו"ר שאול יהלום:

גם קטינים?

א' קינן:

לא, אחרי צבא. את הרעיון הזה שהעלו בפנינו שמענו גם ממדינות נוספות ומציעים אותו למדינת ישראל.

היו"ר שאול יהלום:

חבר-הכנסת זנדברג, כמובן שיש צורך בהסכמה של שר המשפטים והשר לבטחון פנים. אני הצעתי להשאיר את הדברים בלי הגבלה ולא להגיד שזה יהיה רק על מי שנשפט לשלוש, ארבע וחמש שנים. אנחנו משאירים זאת כך.

אליעזר זנדברג:

הגישה שלי היתה רחבה כדי שהדלת הזאת תהיה פתוחה.

היו"ר שאול יהלום:

אנחנו משאירים זאת כך. אני מציע למשרד המשפטים לא להסתייג בנושא של רשות מוסמכת. שלטונות בתי-הסוהר של הודו לא יביאו אותם למשפט כי במשפט הם יתנו להם 10 שנים. הם מחזיקים אותם עכשיו תחת רשות מוסמכת והם אומרים לנו: קחו אותם. אבל אם אתם מסתייגים לגבי רשות מוסמכת אני לא אוכל לקחת אותם. אתן לכם 24 שעות להסתייגות אבל אני מציע לכם להוריד אותה.

ש' שהם:

אז הם ישפטו אותו ולמחרת יעבירו אותו לארץ.

היו"ר שאול יהלום:

לא, הוא צריך שפה, הוא צריך עורך-דין. אתה חושב ששופט בהודו יגיד: קחו אותם, ניפטר מהם?

א' קינן:

אנשים שואלים למה לא לגרש אותם. צריך להבין שהמדינות האלה מסרבות לגרש אותם כי זה אומר שאנשים יצאו פטורים בלא כלום. הם לוקחים סמים בגואה, נתפסים, מועמדים למאסר ל-10 שנים ומציעים לגרש אותם. זה לא יהיה כי זה זלזול במערכת המשפטית שלהם. האמירה היא: תעזרו לנו לעזור לכם. היות ואנחנו מנסים לדחות את העניין של העמדה לדין וכרגע אין פתרון - במסגרת הטיפול הם רוצים מכתב התחייבות מעורפל - הם מדברים אתנו עוד לפני העמדה לדין. אני אומר שיש הצעות כאלה, אם מדינת ישראל יכולה להיערך לקראתן אנחנו ממליצים לוועדה לאמץ אותן.

היו"ר שאול יהלום:

ננסה לנתח את הנושא שהעלית ולרדת לעומקו כי חשוב לנו מה קורה. הרי לגרש אותם הוא לא מוכן. אם הוא אומר: קח אותם אבל אני אעמיד אותם לדין, יקום בית-משפט, יהיה סניגור, יהיה תובע ונעשה עסק גדול, מה יהיה פסק-הדין? כלום? ההרגשה שלי היא שמדובר על מצב שלפני העמדה לדין - תתקן אותי אם אני טועה - הוא אומר לך: הם נמצאים עכשיו בבית מעצר ואם מחר אתם חותמים, קחו אותם וגמרנו את העניין, גם להם יש בעיות בבתי-הסוהר. אני צריך לפתור בעיה כזאת בחוק.

הצעתי בחוק רשות מוסמכת אבל אמרנו שבחוק לא מדובר על עצירים. אתה מדבר, לדעתי, על עצירים ואני מאוד רוצה לפתור את הבעיה של ההודים.

א' קינן:

קיים פתרון לעצירים אבל הוא בעייתי: להעמיד את האנשים לדין פה.

קריאות:

אי-אפשר.

א' קינן:

מבחינה משפטית ניתן לעשות זאת, הבעייתיות ידועה. הרעיון עולה מדי פעם כאשר מדברים על עצירים. אומרים: קחו אותם, תעמידו אותם לדין ואז ניתן לכם אותם. מרוח הדברים כאן נגיד להם: תעמידו אותם לדין היום באופן מידי, הם יקבלו עונש ומחר תיתנו לנו אותם. אולי אפשר להגיע לסיכום כזה.

אליעזר זנזברג:

זה מה שההודים מציעים לכם עכשיו?

א' קינן:

אנחנו נלחמים קשה על כל אדם שאמור לעמוד לדין בהודו כי זו צרה צרורה ולא פחות גרועה מאשר בתאילנד. אנחנו עושים דברים שאת חלקם לא צריך לגלות. כרגע יש 6 אנשים. יש אחת שעמדה לקחת אתה 4 ק"ג קוקאין להולנד ואני לא יודע אם אפשר יהיה לחלץ אותה. האחרים הם צעירים שיתכן שבסיטואציה ספציפית יסכימו לגרש אותם תמורת איזה מכתב. כעקרון, הראש שלהם אומר: קחו אותם מאתנו.

אם יהיה הסכם - מדי פעם מדברים על ההסכם - ונגיד: תעמידו אותם לדין, ברגע שאנשים יורשעו וייגזר עונשם, ניקח אותם. ברגע שהסידור הזה יעבוד זה יקל על כולם אף-על-פי שהם יקבלו עונשים חמורים. כרגע הם אומרים לנו: קחו מאתנו עצירים שעברו עבירות של סמים.

אליעזר זנדברג:

הבעייתיות לשפוט אותם בארץ היא עצומה. נניח שתיאורטית יכולת לשפוט אותו בארץ על עבירה של שימוש חד-פעמי בסמים. ספק אם בארץ היו מעמידים אותו לדין אבל נניח שבגלל ההתחייבות שלך תעמיד אותו לדין, ברור שהפרופורציה של הענישה היא עצומה והפונקציה היא כמה זמן הוא ישב.

ע' קהאן:

היתה לנו בעיה גדולה עם האסירים בתאילנד כאשר הגשנו בקשות חנינה למלך. אמרנו שאנחנו לא יכולים להימנע מהחשיבה שהיו בין האנשים כאלה שנתפסו עם כמויות קוקאין גדולות ואנחנו לא רוצים שתינתן להם חנינה והם יבואו לארץ וישתקעו פה כי אנחנו אומרים שבמקרים אלה פעם סמים תמיד סמים. יש לנו בעיה כאשר מדובר על שימוש חד-פעמי בסמים. את אלה היינו רוצים להציל. כמו שאמר יושב-ראש הוועדה, הם יישפטו שם לתקופה ממושכת והשאלה היא מה נעשה כאן, נצטרך לנהוג לפי הסכם המעבר.

ג' ויסמן:

נשיא המדינה יחון אותם.

ע' קהאן:

בדיוק. בגלל ששינינו את חוק ההסגרה אנחנו נתקלים בתופעות בלתי רגילות, אנחנו הופכים להיות ארץ מקלט ואנחנו לא עומדים בזה. אי-אפשר להכריח עדים שלא רוצים לבוא להגיע לכאן.

היו"ר שאול יהלום:

כל החוק הזה לא שווה אם אני לא פותר את הבעיה של 6 החבר'ה בהודו, חיילים משוחררים.

ע' קהאן:

הם יעמדו לדין שם וייגיעו לארץ. אם תהיה פרופורציה בלתי רגילה בין מה שמקבלים כאן לבין מה שהם קיבלו שם, יחוננו אותם, הם יקבלו את הרמה שמקבלים בארץ. בפסק-דין מסילתי שפורסם אתמול בעתון בענין מסילתי, שני ישראלים שעברו עבירה של ניסיון לרצח בארצות-הברית והם ברחו לארץ כך עשינו. הם עברו עבירות, אי-אפשר לפרוץ פרץ ולהביא את כולם לארץ.

היו"ר שאול יהלום:

הפרקטיקה של משרד החוץ עכשיו היא שהוא גומר עיסקאות לא כל כך רשמיות. ברגע שהוא מכניס תביעה כללית ומאסרים אולי שכחנו כבר מהאדם. הוא אומר שנעצרו 6 חבר'ה בפשיטה בגואה על מסיבה, תפסו אותם - דבר שהם לא חלמו עליו - והוא יכול לשחרר אותם ואת אומרת שהחוק לא יחול עליהם. זה לא בסדר, צריך למצוא לזה פתרון.

ש' שהם:

כשחושבים על זה צריך להרחיב. במקרה של עבירת חוץ נאמר בחוק העונשין, בסעיף 9(ב): "לא תהיה העמדה לדין על עבירת-חוץ, אלא בידי היועץ המשפטי לממשלה או בהסכמתו בכתב, אם ראה כי יש בכך ענין לציבור." על-פי החוק רשאי היועץ המשפטי לומר: תעבירו אלי את האדם ואנחנו נשפוט אותו בישראל.

י' דוד:

איך תביא ראיות?

ש' שהם:

אם בכל זאת נחליט להרחיב את הענין של העצורים ונגיד שבמקרים חריגים אפשר יהיה באישור שר המשפטים והיועץ המשפטי לממשלה להעביר גם עצורים לכאן, אפשר יהיה לשפוט אותם פה ולהבטיח להודו שאנחנו נשפוט אותם בישראל. השאלה אם לעשות את זה באופן עקרוני זו שאלה אחרת לחלוטין כי יש פה כל מיני אספקטים, האדם עבירה עבירה, מהי העבירה ובאיזה עבירות נעשה את זה.

היו"ר שאול יהלום:

אני אומר מה אני מבקש בלשון גסה ואתם תנסחו זאת בלשון משפטית: במקרים יוצאים מן הכלל, מסיבות שירשמו, השרים רשאים לכלול גם עציר בהגדרת אסיר.

ע' קהאן:

יש לנו הסתייגות. אנחנו נילחם בזה כי לפי הפרקטיקה אתם לא יודעים למה שאתם נכנסים.

אליעזר זנדברג:

יש בעיה להביא את העדים.

היו"ר שאול יהלום:

חבר-הכנסת זנדברג, החוק הזה לא נעשה למען 22 אסירים מהמאפיה שיושבים בגרמניה, ולא למען האסירים שיושבים באיטליה שגנבו את המכוניות הקטנות, אנחנו עוסקים בענין הזה למען אסירים בתאילנד ולמען אותם 6 נערים שהיו במסיבה בהודו, זה כל החוק.

אליעזר זנדברג:

אני מסכים אתך. השאלה היא אם לא נלך בצורה כזאת רחוק מדי.

היו"ר שאול יהלום:

אני לא חייב להעמיד אותם לדין. היועץ המשפטי שלנו הראה לנו שאם מחר לצורך השחרור שלהם צריך להתחייב שהם יועמדו לדין בישראל יש אפשרות כזאת, היועץ המשפטי לממשלה יכול לאפשר זאת. יכול להיות שמספיק שהם היו שם במעצר 60 יום. אני אומר: תן אפשרות לשרים שלנו לכלול במקרים יוצאים מן הכלל עציר במגמת אסיר.

אליעזר זנדברג:

אני בעד פתיחה של פתח כזה אבל אנחנו עוסקים כאן בנושא רגיש ואני פוחד שהוא יביא אותנו בדיוק לכיוון ההפוך ויסגור את הדלת. נניח שמדינה משחררת על דברתנו את הצעירים, הם מגיעים לכאן והתוצאה מזה שהם מגיעים לכאן היא שהם לא יכולים להיות מועמדים למשפט, או שהם יוצאים זכאים כי העדים לא באים - זה עלול לגרום נזק. זו בעיה להביא לכאן עדים.

היו"ר שאול יהלום:

נציג משרד החוץ בכלל לא רוצה להעמיד אותם לדין. יש 6 חבר'ה טובים שהיו בסיירת מטכ"ל, אחרי שגמרו להגן עלינו בשכיבה במארבים בלבנון הלכו לטייל בעולם כתרמילאים, נתקעו בהודו במסיבה ולקחו "שחטה". כשהם הגיעו לשדה התעופה תפסו את התרמיל ותפסו את השישה. אף אחד כאן לא רוצה להעמיד אותם לדין, ההורים משתגעים, מדינת ישראל משקיעה פקידים לשחרר אותם. הם היו שם 30 יום, זה כבר יותר ממה שהם היו מקבלים כאן בארץ עם 80 ראיות.

י' דוד:

אתה מוכן לשנות את החוק שגם פה לא יעמידו לדין אנשים שעושים אותם דברים?

היו"ר שאול יהלום:

כאן לא מעמידים לדין אנשים על חשיש, לצערי הרב.

י' דוד:

לצערי, אני מייצג אנשים שמעמידים אותם לדין על חשיש.

א' מהרל:

מה עושים כשאין יחסים דיפלומטיים עם מדינה, למשל ליטא?

א' קינן:

יש יחסים דיפלומטיים עם ליטא.

היו"ר שאול יהלום:

איפה כתוב בחוק שחובה שיהיו יחסים דיפלומטיים? זה לפי אמנה או הסכם, בלי הסכם אני לא יכול לעשות כלום.

תג"ד ח' שמואלביץ:

אני מתייחס לנושא של העצורים. החוק מדבר על אנשים שנידונו או שקיבלו אחרי החלטה של בית-משפט פסק-דין מאסר במדינה אחרת ואנחנו רוצים שהם ירצו את זה פה. כשמדובר בעצור אין החלטה כזאת. אנחנו לא מדברים על גירוש, אנחנו מדברים על ריצוי העונש בארץ. אם הוא עצור - יביאו אותו והוא יהיה עצור בארץ מכוח איזו החלטה? יעשו אותו הליכים או לא? זה מעצר עד תום הליכים? לאיזה תקופות? מה תהיה האסמכתא למעצר? זה בלאגן עצום שלא נוכל להתמודד אתו. הכללת עצורים כאן היא בלתי אפשרית.

היו"ר שאול יהלום:

כל עוד אין לנו חוק, המדינה ההדדית לא חותמת אתנו הסכם. משרד החוץ לא הולך לחתום הסכמים עם הודו כל עוד החוק הזה לא קיים. ברגע שהוא הולך לחתום הסכם עם הודו מתחילים קשרי ההדדיות והדיבורים. חייבים לחוקק את החוק הזה כדי שייחתם הסכם. בהסכם יהיו מקרים יוצאים מן הכלל כשהודו תגיד: קח אותם ועזוב אותי. אני צריך שהחוק שלנו יהיה מספיק רחב כדי שנוכל לפתור את הבעיה. לא איכפת לי שתוסיפו בחוק שבבואם לישראל הם ייכנסו למשמורת עד להחלטת היועץ המשפטי לממשלה, תנסחו איך שאתם רוצים אבל תנו את המנגנון הזה בחוק.

ש' שהם:

אתה לא צריך את זה משום שהחוק מדבר על העברת אסירים לנשיאת מאסר. החוק הזה לא חל על עצורים אבל זה לא אומר שאי-אפשר להביא אותם לישראל. אם אתה רוצה להביא אותם לישראל אתה יכול להפעיל את סעיף 9(ב) של חוק העונשין. אם אתה רוצה לשפוט אותו תבטיח לשפוט אותו פה. החוק הזה לא מונע הסכמים אחרים בין מדינות.

היו"ר שאול יהלום:

למה לא שיתרנו את החבר'ה מהודו? מר קינן, אם החוק הזה לא קשור לענין, תואיל לומר לנו למה אנשי הודו לא פה?

א' קינן:

אנשי הודו לא פה בגלל הבעייתיות שמעלים פה אנשי משרד המשפטים שהיא מוכרת וידועה. כתחליף לחוק הזה יש הרבה פניות של המשפחות שאומרות: תעבירו את הישראלים לכאן. אבל אי-אפשר להעביר אותם, הן הולכות לממשלת הודו והיא אומרת: אם תיתנו לנו התחייבות להעמיד אותם לדין נשחרר אותם גם בלי החוק הזה. אנחנו לא עושים את זה כי המערכת בישראל לא ערוכה לקבל 6 אנשים מהודו ולהתחייב להעמיד אותם לדין, להגיש כתב אישום, להזמין עדים וכן הלאה. זה נעשה רק במקרים נדירים.

היו"ר שאול יהלום:

אם החוק הזה יתקבל, תוכלו לעשות זאת?

א' קינן:

אם החוק יתקבל ייתכן שהפתרון לא יהיה על-ידי זה שנטפל בענין העצורים אלא כאשר האנשים יידונו, יקבלו את עונשם.

אדוני היושב-ראש, אנחנו רואים את החוק באותה צורה, אני מודע לקשיים. הוועדה צריכה לדעת שיש פה גיבנת כלשהי שאולי אי-אפשר להתגבר עליה. מחר יבואו אלינו המשפחות של העצירים בהודו ויגידו לנו: יש חוק. אז יצטרכו להסביר להם שהחוק חל על אסירים. החוק לא סוגר סגירה מלאה את המקרים בשטח.

תג"ח' שמואלביץ:

אם מדינת ישראל לא רוצה לתת מחוייבות להביא אותם לדין - דבר שהיא יכולה לעשות בלי החוק הזה - גם החוק לא יעזור; אם המדינה רוצה - לא צריך את החוק.

היו"ר שאול יהלום:

מר קינן, בתחילה התנית את זה בחוק, כך הבנתי.

א' קינן:

לא. אמרתי שאני רוצה להביא את הענין לידיעת הוועדה כי זה מסובך והשאלה היא אם הוועדה רוצה להתמודד עם זה. חובתי להביא את העובדות. מדובר פה בענין הומניטרי שקשור בהרבה משפחות, בלחץ גדול, בפניות שאנחנו מקבלים גם מחברי כנסת. אני מניח שאם יהיה חוק והחוק לא יפתור למישהו את הבעיה הרי הלחץ יהיה כפול ומכופל. ייתכן שאין פתרון משפטי. במקרה של 6 החבר'ה בהודו אנחנו יכולים להגיד למושל גואה - זה נעשה על בסיס אישי: תעמיד אותם לדין, תן להם עונש של 5 שנים ולמחרת ניקח אותם. אם אפשר יהיה להפעיל את המערכת ושר המשפטים ימליץ לקצוב מ-10 שנים לשנתיים או שלוש שנים על 4 גרם חשיש, אולי זה יהיה הפתרון. כאשר יתקבל החוק, היות ויותר פניות יבואו אליך מאשר אלינו, האנשים צריכים להיות מודעים לשאלה מה החוק מכסה ומה הוא לא מכסה.

י' דוד:

המקרים שבהם המדינה מעמידה לדין על עבירות שנעשו בחוץ-לארץ הם בדרך כלל בתיקים כבדים של רצח או עשרות קילוגרם סמים, שיש ענין גדול לעשות את זה. במקרים הנפוצים במזרח הרחוק אין אינטרס גדול ויש קושי עצום להביא לכאן עדים שיודעים לדבר את השפה ולשלם את הנסיעה. האפשרות הזאת קלושה.

היו"ר שאול יהלום:

האם אתה חושב שבחוק הזה אנחנו צריכים לכלול את המקרה של הצעירים בהודו?

י' דוד:

אין צורך בכך, יש פתרונות מינהליים אחרים שלא קשורים לחוק הזה. אם הם יהיו אסירים - החוק הזה עונה על הבעיה; אם הם לא אסירים, במקרים החריגים ניתן לעשות זאת בלי החוק על-ידי התחייבות להעמיד לדין.

א' קינן:

מבחינה משפטית אני מסכים עם הדברים שנאמרים פה אבל הצד המשפטי הוא לא העיקרי כאן. צריך לדעת שאנחנו צפויים ללחץ. לגבי הנערים בהודו אין מה לעשות, אלה אנשים שיש להם רקע צבאי, חברתי וחצי פוליטי ויש לחץ גדול לגבי כל ילד כזה. אם החוק הזה יתקבל הוא יעורר רעש גדול, כבר היום הוא מעורר רעש, ואם הוא לא מכסה את כל המקרים אפשר להסביר את המצב המשפטי. צריך לדעת שיש בעיה ויש לתת עליה את הדעת. זכותה של הוועדה לומר שהפתרון איננו במסגרת החוק הזה.

היו"ר שאול יהלום:

במשא-ומתן עם הודו הם מבקשים שיעמידו אותם פה לדין?

א' קינן:

עד עכשיו אנחנו לא מנהלים משא-ומתן עם אף אחד כי אין חוק ומדינת ישראל לא עושה הסכמים כשמשתפחה פונה.

אליעזר זנדברג:

אתם מעבירים את התיק למשרד המשפטים?

א' קינן:

אנחנו עובדים בעצה אחת עם משרד המשפטים. יש ועדה מיוחדת בראשות מנכ"ל לדיון באותם מקרים שבהם מדינת ישראל מגישה כמדינה בקשת חנינה. כשמדובר על חצי קילוגרם חשיש אנחנו כלל לא מעבירים את הנושא למשרד המשפטים כי יש מדיניות ברורה לא להעמיד לדין, ואני מקבל אותה. ההודים רואים את שיטת המשפט שלהם כדבר בלתי נחות. אנחנו אומרים להם: תגרשו. הם אומרים: אדם עבר עבירה - נגרש אותו? תעזרו לנו לעזור לכם. ברוב המדינות ההצעה הראשונה היא לעשות הסכם אד-הוק, מוכנים לחתום על פיסת נייר שתשמש הסכם להעברת האסיר. הרבה פעמים אומרים לנו: קחו אותם מיד. במקרה של הודו אומר המושל בגואה שניקח אותם אבל הוא רוצה סוג של התחייבות של מדינת ישראל שלפיו אחרי שישאלני נעצר בא הקונסול למושל ונותן פתק לשחרר אותו. איך הוא ייראה? יש שיטת משפט, לפחות כלפי חוץ הם רוצים להראות שהם עושים מלחמה בסמים. הפתרון שהם מציעים: הוא עציר, תעמידו אותו לדין או תנקטו נגדו צעד משפטי כלשהו. אם תהיה ביקורת אני יכול להגיד שפתרתי את הבעיה. זאת אומרת, ההעמדה לדין היא האופציה הראשונה המועלית במקרה של עציר, אז זה מסודר.

היו"ר שאול יהלום:

אני מבקש שהחוק הזה יחול במקרים יוצאים מן הכלל גם על עצורים. הניסוח צריך להגיד: לרבות עצירים בנסיבות מיוחדות אם החליטו על כך שני השרים. עציר שהובא למדינת ישראל יכנס למעצר והיועץ המשפטי לממשלה יחליט על עתידו - אם יחליט להעמידו לדין - יעמיד, אם יחליט לשחרר - ישחרר. אני מבקש שיהיה סעיף כזה כדי לפתור את הבעיה של הודו ובמקרים יוצאים מן הכלל ושיהיה מנגנון לכך. חבר-הכנסת זנדברג, אתה מסכים לזה?

אליעזר זנדברג:

החוק הזה עוסק באסירים, מקובל עלי שנרחיב ושהחוק יהיה כמה שיותר פתוח. מצדי גם אדם שיושב יום אחד נכלל בקטגוריה כאן ואחר-כך יהיה שיקול דעת לגביו.

לגבי עצירים, טכנית, חוקית ותיאורטית אפשר היה להעמיד אותם הצעירים לדין בישראל גם היום, אין בעיה חוקית. הבעיה היא בתרגום שפת החוק לשפת המעש. לפי התרשמותי - אני לא רוצה לפגוע - יש נתק כלשהו, לא בודקים לגופו כל תיק לפני כן אלא מלכתחילה אומרים: הסיכוי שלנו להביא שישה שוטרים הודים לישראל להעיד הוא נמוך, אם צריכים גם מומחה הודי זה מצטמצם עוד יותר, גם מבחינת העלויות. לכן בין המשרדים מעריכים שמקרים כאלה לא יועמדו לדין בישראל. לא הייתי רוצה לפתוח במסגרת החוק פתח כזה כי ברור שיהיה כאן נתיב עם בג"צ ולחצים ציבוריים עצומים שלא בטוח שאני רוצה בהם. אני מנחש ממצב אחר שבו יובאו לכאן אנשים עם התחייבות להעמיד אותם לדין, לא יעמידו אותם לדין כי העדים לא יגיעו. היה מקרה של גרימת מוות בהתרשלות של מלח ישראלי על אונייה ישראלית בקליפורניה. הרופא נתן חוות-דעת שהטיפול של הרופא הישראלי על האונייה היה רשלני וכתוצאה מכך המלח נפטר. ניסו לשכנע את הרופאים לבוא לארץ להעיד אבל בשום פנים ואופן הם לא היו מוכנים להגיע להיחקר בישראל וסגרו את התיק. אם במקרים שאנחנו מדברים בהם נסגור תיק אחד או שני תיקים, לא רק שיותר לא יתנו לאנשים להישפט כאן אלא גם לא לרצות כאן את העונש כי יגידו שאנחנו עושים להם תרגיל, במיוחד כשיש תקשורת.

היו"ר שאול יהלום:

אם התרחיש שהציג חבר-הכנסת זנדברג וזוהי הקובע הרי אין מה לעשות אבל אני מציג תרחיש קצת שונה. אני מסכים שההודים מבקשים שיכבדו את המערכת שלהם ואינם מוכנים לשלוח אנשים כלאחר-יד אבל הם לא כל כך מתעניינים מה נעשה אחר-כך בארץ. היום אין חוק ולכן חייבים לתת להם התחייבות ברורה שמערכת התביעה במדינת ישראל תעמיד אותם למשפט, אתה צריך לעשות זאת כי אין התחייבות אחרת. אבל לא נותנים התחייבות כי לא רוצים לעשות שקר. מר קינן, לעומת זאת, אם אתה אומר: הטיפול בעצירים אלה ייעשה לפי חוק העברת אסירים לארצותיהם 1996 הרי יש כיסוי מבחינת הכבוד שלהם. אז אתה מעביר אותו לארץ, הוא נמצא במעצר, היועץ המשפטי דן בענין, מחליט ומנמק את החלטתו. אחרי כמה שבועות היועץ המשפטי מגיע למסקנה שאין מקום להעמידו לדין ומשחרר אותו. אני חושב שבתרחיש כזה ההודים אינם מתרגזים והם יסכימו להמשיך להעביר אנשים לכאן. מבחינת המשא-ומתן האם התרחיש שלי צודק או של חבר-הכנסת זנדברג?

א' קינן:

במלוא הצניעות אני לא יכול לשפוט ביניכם. אני חושב שהדברים שהציג חבר-הכנסת זנדברג יותר קרובים למציאות. לפעמים אפשר "לשחק" אתם אבל ההנחה הבסיסית שלנו היא שאי-אפשר לזלזל בשום התחייבות לשום מדינה. לפעמים נדמה לנו שעם הודו זה ילך - לפי דברי יושב-ראש הוועדה - אבל זה לא הולך כי החוקים הקיימים בישראל לא מעניינים אותם. התחייבות זה דבר קדוש וצריך לכבד אותה.

היו"ר שאול יהלום:

אם כך, נצטרך להמשיך בדרך של ההתחייבות.

ש' שהם:

אם לבסוף, חלילה, זה לא ייגמר בהרשעה, אולי צריך לפנות למשרד המשפטים, לבקש שתהיה נכונות למצוא פתרון בענין ולהפעיל את סעיף 9(ב) בחוק העונשין ולראות מה יקרה אז. אם, חס וחלילה, הבחור לא יורשע בישראל זה לא סוף העולם.

ע' קהאן:

אני היחידה שלא עוסקת בתקיפה אלא יושבת במשרד המשפטים ורואה את המקרים שבהם מעמידים לדין ומה אנחנו לא מסוגלים לעשות. הנטייה במשרד המשפטים היא - אמרתי לך זאת לפני ישיבת הוועדה - שאנחנו לא מסוגלים לעמוד בהעלאת משפטים בארץ כאשר הראיות הן בחוץ-לארץ. במשפט מזרחי המפורסם שהיה קשור גם באמריקאים הוצאנו מיליונים ולבסוף האיש יצא זכאי כי עדים לא רצו להגיע לארץ, היתה בעיה עם עדים בבית-הסוהר ולא יכולנו לעמוד בזה. אנחנו הופכים להיות ארץ מקלט לעבריינים וכדאי שחברי הוועדה ידעו את זה, אני לא אומרת זאת לתפארת המליצה. אני הייתי זאת שזעקתי כדי לאפשר פתרונות יותר הומניים והתוצאה עכשיו היא שאני יוצאת נגד ההצעות המוצעות כאן משום שצריך להיות איזון. מצד אחד צריך לעשות כל מה שאפשר כלפי אסירים שנדונו, מצד אחר אי-אפשר לתמרן אותנו למצב שלא נוכל לעמוד בו אחר-כך. הפניות של הורים באות אלינו ואל מר קינן - גם אני אמא, יש לי בת בגילאים אלה ואני מבינה את ההורים האלה - אבל אנחנו עומדים בפרץ. היום אנחנו רוצים לאפשר הסגרה לחוץ-לארץ עם ריצוי עונש בארץ כדי שלא תהיה אפשרות של שיפוט כאן כאשר אין בידינו ראיות. אם נפתח את הנושא נלך בכיוון ההפוך מזה שמתווה משרד המשפטים.

היו"ר שאול יהלום:

אני מקבל את דעתך. אנחנו מורידים את הנושא של העצורים.

ש' שהם:

בסעיף 7 הלכנו לגישה יותר מצמצמת. השאלה הראשונה היתה האם להסתפק באזרח ישראלי, כפי שהציע היושב-ראש, או לעשות איזון. החלטנו לחלק את סעיף 7(א) לשני סעיפים קטנים (1) ו-(2) ולהגיד כי הדרישה צריכה להיות לגבי אסיר אזרח ישראלי. הורדנו את הענין של אזרחות כפולה וכל התנאים האחרים אבל השארנו את התנאי שהאסיר מתגורר דרך קבע בישראל. השאלה היא אם לכתוב "התגורר" או "מתגורר", לבסוף החלטנו לכתוב "מתגורר". בסעיף (3) מחקנו את המלה "מיוחדות" והשארנו רק "נסיבות".

בסעיף (ב) מחקנו את הסיפא "טעם מיוחד לכך", השארנו לשרים אפשרות לפטור אסיר מהתנאים המפורטים, השארנו להם שיקול-דעת רחב והם יכולים להגיד: אנחנו דורשים את התנאי "מתגורר דרך קבע" אבל אם יש מקרה מיוחד שבו כן צריך להתיר, נפטור אותו מהחובה לטעם הזה. הניסוח הזה הביא אותי להסכים לענין של פליליות כפולה בסעיף 4. באותם מקרים שאינם מהווים עבירה בישראל - שלדעתי יהיו מצומצמים - והם עבירה בארץ אחרת יש לשרים אפשרות לחרוג מזה לא רק במקרים מיוחדים אלא בכל מקרה שהם מצאו טעם לכך. כך נראה כאילו קיבלנו את הפליליות הכפולה אבל לשרים יש שיקול-דעת די רחב לרדת מן הענין. זה לא תואם במאה אחוז את דעתי אבל זה פותר את הבעיה מבחינת הניסוח.

היו"ר שאול יהלום:

סעיף 7 אושר.

אנחנו עוברים לסעיף 9.

ש' שהם:

התלבטנו מה לעשות עם צו המשמורת של שר המשפטים ומה עם שיקול-הדעת של בית-המשפט. החלטנו - זו היתה גם דעת הוועדה - להגביל את תקופת המשמורת עד לשפיטה בישראל ל-60 יום או לסיום יתרת המאסר ואז הוא צריך להשתחרר. אם תוך 60 יום הוא לא הובא בפני שופט ושופט לא אישר את פסק-הדין בצורה שכתובה בחוק הזה, האיש הולך הביתה. זה פותר בעיה ומונע אפשרות של עינוי דין.

ד' ירון:

האם לא כדאי להוסיף שעל-פי בקשת היועץ המשפטי לממשלה ניתן יהיה להאריך את הזמן? ייתכן מצב שהדיון יארך יותר מ-60 יום.

ע' קהאן:

אין צורך. גם בהסגרה יש הגבלה של 60 יום ואנחנו עומדים בזה, אנחנו מודעים לזה.

היו"ר שאול יהלום:

לצורך האמנות מספיקה המלה "רשאי"?

ש' שהם:

בחרנו את הרעה הפחות רעה מבין שתי רעות. בהצעת החוק המקורית היה כתוב "יורה", זאת אומרת, לשופט אין כלל שיקול-דעת. השאלה היא אם אנחנו יכולים לכתוב בחוק שאנחנו מצווים על שופט להורות ולא להשאיר את הענין לשיקול-דעתו והאם זה יעמוד במבחן; שאלה שניה, האם אנחנו רוצים שזה יהיה אוטומטי. יש סיטואציות שבהן אדם נידון ל-15 שנים על עבירה שבשראל העונש עליה הוא פחות מזה והאיש מובא לישראל. האם אני רוצה שבאופן מוחלט שופט יהיה חייב להורות על כל תקופת המאסר? אם אני משאיר שיקול-דעת עמוס, אני לא כותב מהו מרחב שיקול-הדעת ואני סומך על בית-המשפט או בית-המשפט העליון שימצא את האיזון הנכון, התחושה שלי היא שזה צריך להיות די אוטומטי אבל באיזה מקרים בית-המשפט יוכל לחרוג משיקול הדעת זו שאלה שהייתי משאיר אותה.

ע' קהאן:

כשאנחנו יושבים למשא-ומתן עם מדינה אחרת על כריתת אמנה אנחנו צריכים להגיד למדינה האחרת מה קיים בחוק הפנימי שלנו. אני מדברת מתוך נסיוני. כפי שכתוב, למשל, באמנה האירופית יגידו לי שרוצים שהעונש יוטל בארצנו. אם אני אגיד שלבית-המשפט שלי יש שיקול-דעת אני אומרת לכם שלא יחתמו אתי על אמנות. זה נושא בעייתי. באמנה האירופית כתוב שהגורם שיכול להשית את העונש בארץ הוא גורם אדמיניסטרטיבי או גורם שיפוטי, זה תלוי בחוק הפנימי. יש מדינות שאומרות ששר המשפטים יקבע את זה - זו היתה ההצעה הראשונה שהגישה גב' ויסמן אבל לא ידענו איך לפתור את הבעיה של הכנסת אדם למאסר בארץ כשאין לנו צו של בית-משפט, לכן עשינו מין שעטנז ואמרנו: שר המשפטים יחתום על הצו, ובית-המשפט יורה על המאסר.

ש' שהם:

הוא חייב להורות ואין לו שיקול-דעת.

תג"ד ח' שמואלביץ:

במדינה האחרת ניתן פסק-דין עם גזר-דין של מאסר ואנחנו אומרים שאנחנו רוצים שהוא ירצה את העונש אצלנו במקום במדינה האחרת. הם אומרים לנו: הוא מגיע אליכם ואתם רוצים לתת לבית-המשפט שלכם שיקול-דעת. אם בית-המשפט שלכם החליט שלא והוא ישוחרר - תחזירו אותו אלינו והוא ירצה את המאסר אצלנו במדינה האחרת. זו המשמעות היחידה. הוא לא יכול להיות אצלנו כשבית-המשפט יגיד שהוא לא ירצה פה את העונש והוא ישוחרר. זה בלתי אפשרי.

היו"ר שאול יהלום:

אין לנו ברירה ואנחנו משאירים את המלה "יורה". אם יהיה צורך נשיא המדינה יחון את הבחור.

ג' ויסמן:

אנחנו מבקשים להוסיף לבית-המשפט סמכות להתייחס לנשיאת מאסרים כפולים. אם אותו אדם חייב במאסר בישראל על-פי החלטה של בית-המשפט בישראל איך הוא ישא אותו? אנחנו מציעים הוראה לפיה: בית-המשפט יהיה רשאי לקבוע כי עונש המאסר של הנידון לפי החוק הזה יהיה חופף כולו או חלקו.

היו"ר שאול יהלום:

בסדר, זה הגיוני. מה עם המנגנון, יש לכם פתרון?

ע' קהאן:

אמרתי שהעניין הזה מחייב מנגנון אבל לא ישבו על הנושא. זה כרוך בתקציב.

היו"ר שאול יהלום:

אני מבקש להוסיף בתקנות את המנגנון לביצוע החוק.

ד' ירון:

אם בית-המשפט מורה על ריצוי יתרת המאסר בלבד - יתרת המאסר היא 6 חודשים ומטה - האם הוא יוכל להורות שהעונש ירוצה בעבודות שירות? פסק-הדין המקורי הוא שלוש שנים ונותרו לו 6 חודשים.

ש' שהם:

לא. הבסיס החוקי למאסר הוא שם, אנחנו נותנים לו צינור הארכה. אמרנו שכל דיני המאסר החלים בישראל יחולו גם כאן.

ד' ירון:

זה יעורר טענות.

ע' קהאן:

אם יהיה בג"צ נוכל להשיב לו.

תג"ד ח' שמואלביץ:

סעיף 8 מדבר על תקופת המאסר ויתרת תקופת המאסר שהאסיר צריך לרצות. איך אנחנו מתרגמים את העניין הזה כשמדובר בצו אישפוז? אין לנו תקופה, אין יתרת תקופה. פסיכיאטר יכול להחליט לשחרר את האדם אחרי יום אחד. זה נושא בעייתי.

אליעזר זנדברג:

ברגע שהוא הגיע לידיך חל עליו החוק הישראלי לענין אישפוז.

היו"ר שאול יהלום:

עם כל מטרותיו ההומניות החוק הזה הוא חוק חדשני שאנחנו לא יודעים איך הוא יתבצע בפרקטיקה. אני מניח שבעוד שנה או שנתיים ניתקל במקרה של חולה נפש ואז נראה שיש לקונה, נראה איך זה פועל בהודו ואז נעשה את התיקונים המתחייבים.

אני מאשר להגיש את חוק העברת אסירים לארצותיהם, התשנ"ז-1996 לקריאה שניה ושלישית. אני מעמיד זאת להצבעה. מי בעד?

הצבעה
החוק אושר

אליעזר זנדברג:

אני מבקש לרשום אותי להסתייגות.

היו"ר שאול יהלום:

משרד המשפטים הגיש הסתייגות בנושא של הרשות המוסמכת ואני פונה אליו בבקשה לבטל אותה.

אני מבקש מהחברים להגיש את הסתייגותיהם תוך 24 שעות כדי שבשבוע הבא נצליח לקבל את החוק שיהיה לרווחת כמה אנשים שמחכים לו בכיליון עיניים.

ד' ואג:

יש הסתייגות אחת של חמישה-שישה חברי כנסת כשרק אחד מהם הוא חבר הוועדה.

היו"ר שאול יהלום:

בפעם הזאת אנחנו מאפשרים לכולם להגיש הסתייגויות וגם נזמין אותם לישיבה.

דיון בהצעה להחיל דין רציפות על הצעת חוק חופש המידע, התשנ"ו-1996

היו"ר שאול יהלום:

אנחנו עוברים לנושא השני: דיון בהצעה להחיל דין רציפות על הצעת חוק חופש המידע, התשנ"ו-1996. זו הצעת חוק פרטית שהוגשה על-ידי חברי-הכנסת דוד צוקר, יעל דיין, אלי גולדשמידט, עמיר פרץ, חגי מירום, יוסי כץ, אליעזר זנדברג, יצחק לוי, אברהם פורז וסילבן שלום. הצעת החוק עברה בכנסת בקריאה ראשונה.

ד' ואג:

יצחק לוי הוא עכשיו שר ולכן צריך למחוק אותו מרשימת מגישי ההצעה.

היו"ר שאול יהלום:

הוועדה מבקשת מהכנסת להחיל על החוק הזה את דין הרציפות. עמדת הממשלה כרגע היא להתנגד להחלת הרציפות אלא אם נסכים לתנאים כדלקמן.

דוד צוקר:

אני מזכיר שהעניין כבר עלה כאן והממשלה ביקשה 21 יום.

היו"ר שאול יהלום:

זה עלה בוועדה לפני שעבר הזמן שצריך לתת לממשלה. ביקשנו מהממשלה אבל היא לא הסכימה לוותר על 21 יום. בינתיים היתה לפני שבוע ישיבה של ועדת השרים לענייני תקיקה. אני מקריא את ההצעה של הממשלה: "מחליטים, בהתייחס להודעתה של ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת כי יש בכוונתה... א. להודיע לוועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת כי הממשלה אינה יכולה לתמוך בהחלת דין הרציפות על הצעת החוק" למה? "כי יש בכוונתה להגיש לכנסת הצעת חוק משלה בנושא; ב. להטיל על המשנה ליועץ המשפטי לממשלה לבוא בדברים עם יושב-ראש ועדת החוקה חוק ומשפט כדי להבהיר לו את עמדתה של הממשלה ולהציע לו לעכב את הדיונים בנוסח הצעת החוק של ועדת החוקה חוק ומשפט עד אשר הצעת החוק מטעם הממשלה תגיע לכנסת. ג. אם תגובש הסכמה בעניין על-פי המוצע לעיל ושתי הצעות החוק תהיינה על שולחנה של ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת תוכל הממשלה לתמוך בהחלת דין הרציפות, על-פי הודעתה של ועדת החוקה."

באתי בדברים עם מר שופמן וההצעה שלי, בהסכמתו, היא: אנחנו מתחייבים להמתין במשך שלושה חודשים והממשלה מצדה תתמוך בהחלת דין הרציפות. אני חושב שזו הצעה הוגנת.

יוסף ביילין:

זה אומר שאם תוך שלושה חודשים אין הצעה ממשלתית הממשלה תאשר את הצעת החוק?

דוד צוקר:

לא, זה אומר שהיא לא מתנגדת לדין הרציפות.

היו"ר שאול יהלום:

בעצם העובדה שאני מתחייב להמתין שלושה חודשים ההצעה עולה היום לדיון על החלת דין רציפות ובעוד שבועיים הממשלה תתמוך ברציפות, אז לחוק יש רציפות. ההתחייבות שלי היא לא להביא את החוק במשך שלושה חודשים. תוך שלושה חודשים הממשלה צריכה להגיש את ההצעה שלה ואז שתי ההצעות יבואו לדיון משותף. אם הממשלה לא תביא את הצעתה תוך שלושה חודשים היא לא תוכל לבקש פז"מ נוסף. זו הצעה הוגנת ואני נוטה לקבל אותה.

יעל דיין:

אני מקבלת את ההצעה על הבסיס שמיד נחיל את הרציפות. אני רואה כאן תקדים. זו פעם שניה שאנחנו יושבים בוועדה הזאת, מקבלים התניה על חוקים כבדים שהם חוצי קווים פוליטיים. אנחנו חתומים על החוק הזה כמו על חוק עונש מינימום שעבר במליאה בקריאה ראשונה ללא מתנגדים. לטעמי הדחייה היא מאוד ארוכה. הייתי רוצה שהממשלה תתחייב שהעניין ידון לא יאוחר משלושה חודשים ותעשה מאמץ לכך.

ד' דרור:

בסדר, לא יאוחר משלושה חודשים.

יעל דיין:

כאן יש התניה. לגבי עונש מינימום הממשלה ביקשה לדחות את הדיון בחודשיים כי הם רוצים להרחיב את החוק על עבירות אחרות. לא היה צריך להצביע כי זו היתה בקשה. הבעתי התנגדות. אני מבקשת מכבוד היושב-ראש שמיד יביא לדיון בקריאה שניה ושלישית את חוק עונש מינימום בעבירות מין. אם הממשלה רוצה להציע הצעת חוק ממשלתית אני מבקשת להפריד בין הדברים.

היו"ר שאול יהלום:

אני מודיע לחברי הוועדה שאביא את זה רק בעוד חודשיים.

יעל דיין:

היום יש דיון בנושא הזה אצל ראש הממשלה ואבקש ממנו את הדברים אישית. אני לא רוצה לעקוף אותך.

היו"ר שאול יהלום:

אני מעדיף שהממשלה תצעד אתנו צעד צעד לטובת העניין.

ד' ואג:

צריך לקחת בחשבון שרק בעוד שבועיים תהיה הצבעה על החלת הרציפות במליאה.

יעל דיין:

אני רוצה להעלות את זה על בסיס של נושא אחר.

דוד צוקר:

גם בעניין של חופש המידע וגם בעניין של הנכים זו הדרך לעבוד, דווקא בגלל כובד הנושא. אם אחרי שתובא הצעת החוק הממשלתית תוך שנה נסיים את העבודה, זה יהיה הישג גדול בשני החוקים. כשבאה הצעת חוק ממשלתית זה סוג של מחויבות. יהיו ויכוחים, גם בתוך הממשלה יש ויכוחים. דרך העבודה היא לטעמי. בשני החוקים האלה הממשלה מחזיקה אותנו קצת כדי שלא נרוץ קדימה, בעונש המינימום זה הפוך כי הממשלה רוצה להרחיב את זה גם על עבירות גוף אחרות. אם ההמתנה היא רק המתנה של חודשיים אני לא רואה בזה דבר כל כך רע.

היו"ר שאול יהלום:

האם הנציגים שבאו רוצים להעיר הערה?

ועדת החוקה חוק ומשפט
16/10/96

י' מנוחין:

המתנו כל כך הרבה שנים - נמתין עוד שלושה חודשים.

היו"ר שאול יהלום:

הוחלט לבקש מהמליאה להחיל דין רציפות על הצעת חוק חופש המידע, התשנ"ו-1996.

אני מודה לכולם.

הישיבה ננעלה בשעה 10:55

פרוטוקול מס' 82

מישיבת ועדת החוקה חוק ומשפט
יום שלישי, כ"ז באייר התשנ"ז (3 ביוני 1997), שעה 11:10

נכחו:

חברי הוועדה:

ש' יהלום - היו"ר
ב' אלון
מ' גפני
א' זנדברג
ד' טל
ד' צוקר
מ' שחל

מוזמנים:

יהושע שופמן - משנה ליועץ המשפטי לממשלה
דלית דרור - משרד המשפטים
מלכיאל בלס - משרד המשפטים
אביטל בירגר - סגן היועמ"ש, רשות החברות הממשלתיות
גונן גומלסקי - משרד ראש הממשלה
אל"מ איתמר יער - ראש מחלקת ארגון באג"ת, משרד הבטחון
רס"ן לירון ליבמן - פרקליטות צבאית, משרד הבטחון
ישי יודקביץ - משרד הבטחון
סנ"ץ שרה מר-חיים - ראש מדור פיקוח ובקרה, משרד לבטחון פנים
תמר חריף - המשרד לבטחון פנים
תמר לומברוזו - מנהלת מחלקת חקיקה, נציבות מס הכנסה
נלי מונין - יועמ"ש במינהל הכנסות המדינה
שי ברגר - אגף המכס, משרד האוצר
אביבה גולדשטיין - הלשכה המשפטית, המוסד לביטוח לאומי
איילת רוזן - המשרד לאיכות הסביבה
נחמיה אבנרי - משרד הפנים
לאה ופנר - סגנית היועמ"ש, ההסתדרות הרפואית
צילית יעקבסון - ההסתדרות הרפואית
ישי מנוחין - מרכז קואליציה לחופש מידע
דניאלה במברגר - אנוש-קואליציה לחופש מידע
ענת שקולניקוב - " " "
שמואל סף - לשכת עורכי הדין
ויקטור הרצברג - " " "
יהודה לנדא - " " "

יועץ משפטי: ש' שהם
מנהלת הוועדה: ד' ואג
קצרנית: א' זכאי

סדר-היום: הצעת חוק חופש המידע, התשנ"ו-1996, של חברי-הכנסת אלי גולדשמידט, אליעזר זנדברג, יוסי כץ, יצחק לוי, חגי מירוס, אברהם פורז, עמיר פרץ, סילבן שלום, יעל דיין, דוד צוקר.

הצעת חוק חופש המידע, התשנ"ו-1996

היו"ר שאול יהלום:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה. על סדר-היום: הצעת חוק חופש המידע, התשנ"ו-1996 שהגישו חברי-הכנסת: אלי גולדשמידט, אליעזר זנדברג, יוסי כץ, יצחק לוי שהוא כבר שר, חגי מירום, אברהם פורז, עמיר פרץ, סילבן שלום, יעל דיין ודוד צוקר. היום קראתי בעתון שוועדת השרים לחקיקה אישרה אתמול את החוק והיא תומכת בו. עורך-דין שופמן יגיד לנו מה התרחש שם.

י' שופמן:

ההיסטוריה ידועה. זו היתה הצעת חוק פרטית של חבר-הכנסת צוקר וחברי כנסת אחרים וגם הצעת חוק של חברת-הכנסת יעל דיין. ועדה ציבורית בראשות השופט אוסטרובסקי-כהן הגישה דו"ח לשר המשפטים ובעקבות ההצעה של הוועדה הזאת משרד המשפטים הפיץ תסקיר חוק. ועדת החוקה חוק המשפט אישרה בקדנציה הקודמת לקריאה ראשונה את הנוסח של התסקיר של משרד המשפטים וזה הנוסח הכחול המונח לפני הוועדה.

משרד המשפטים קיבל הרבה תגובות על התסקיר. ועדת השרים קיימה 10 ישיבות בנושא הזה, למיטב ידיעתי זה חסר תקדים, הן בגלל המורכבות והבעייתיות והן בגלל שמדובר בהצעה שעוסקת בכל אחת מהרשויות הציבוריות ולכל אחת היה מה להגיד. ועדת השרים סיימה את דיוניה אתמול בהצעה שדומה בקונספציה להצעה הזאת, לא היה שינוי במבנה, אבל יש לא מעט שינויים.

מכיוון שסיימנו אתמול אתמול אחר-הצהרים ולפי תקנון הממשלה החלטות ועדת שרים מקבלות תוקף של החלטת ממשלה רק כעבור שבועיים אנחנו מנסחים את הדברים סופית. הממשלה מתכוונת לפרסם הצעה משלה גם כן בנוסח כחול עם דברי הסבר ואז ההצעות שלנו ושל חברי הכנסת יידונו יחד. ככל שהוועדה תתקדם אנחנו מצויידיים בעמדת ועדת השרים, בחלק גדול מהמקרים אין שום הבדל, בחלק מהמקרים יש לנו מה להעיר על ההצעה הכחולה.

ד' ואג:

חברת-הכנסת יעל דיין ביקשה להתנצל שהיא איננה פה בגלל הפריימריס.

היו"ר שאול יהלום:

נמצאים פה שניים מן המציעים, חבר-הכנסת צוקר וחבר-הכנסת זנדברג. חבר-הכנסת צוקר יגיד לנו מה הם עיקרי החוק.

אליעזר זנדברג:

חבר-הכנסת צוקר יכול לדבר גם בשמי וכך נתקדם הלאה ונחסוך זמן.

דוד צוקר:

לגבי הביוגרפיה של הצעת החוק, היוזמה הראשונה היתה של קואליציה של למעלה מ-40 גופים שאוגדו יחד, כולם מייצגים ארגונים וולונטריים והם אלה שהכינו את הטיוטה של החוק הזה.

ד' דרור:

יש פרה-היסטוריה שקשורה לחבר-הכנסת שחל.

משה שחל:

ב-1983, ב-1986, ב-1990, בכל המקרים הצלחתי להעביר את הצעת החוק בקריאה טרומית ושם זה נתקע.

דוד צוקר:

נכון, צריך לומר שהיוזמות הפרלמנטריות הראשונות היו של חבר-הכנסת משה שחל.

לגבי ההצעה שלפנינו הסיפור החל כפי שאמרתי, אני עבדתי מולם. היה חשוב לצרף עוד כמה חברים מסיעות אחרות וגם הם הצטרפו ליוזמה הזאת. ההצעה עברה בקריאה טרומית ואז בהסכמה בין שר המשפטים לביני נעצרה העבודה הפרלמנטרית ומונתה ועדה ציבורית בראשותה של השופטת אוסטרובסקי-כהן. כלומר, ההצעה של אתמול - שהיא תולדה של מה שהחל אז - היא מהלך שנעשה בתיאום ובהרמוניה עם הכנסת ואין מצד הממשלה שום מחסך שיש בו כדי לגנוב תהילה. זה לקח יותר זמן משחשבנו אבל המהלך היה מתואם.

לי היה חשוב להעביר את ההצעה בקריאה ראשונה כדי לחסוך את פרק הזמן וכדי שהממשלה תהיה נתונה תחת הלחץ של הכנסת שאם היא לא מתקדמת אנחנו נחוקק את הצעת החוק שלנו. כדי לשמור את הממשלה בתמונה ולא להיות אנטגוניסט, אישרנו לקריאה ראשונה את התסקיר שהממשלה העבירה בין המשרדים. כפי שאמרתי, הממשלה אישרה אתמול את הצעת החוק בקריאה הראשונה.

אני מזכיר את כל זה כדי לחסוך מאתנו קונפליקטים בעתיד. יש קרבות יוקרה רבים בין ממשלה לבין כנסת, זו דרך העולם. יש תקדימים קודמים - גם מחוק הסניגוריה הציבורית - שמראים שאפשר לעבוד ביחד עם הממשלה בלי להאפיל זה על זה ואני ממליץ על כך לכולנו בהמשך.

לגופו של ענין. הצעת החוק הזאת מנסה לעשות עוקף חוק יסוד. בהעדר הגנה חוקתית על חופש מידע ועל היכולת של האזרח לקבל מידע מן הרשויות של השלטון, הצעת החוק הזאת מנוסחת בלשון חוקתית וקובעת בחקיקה רגילה את הזכות הזאת - זה נעשה גם בחוקים אחרים - וכיצד הזכות הזאת מתממשת. בסעיף 2 קובעת הצעת החוק את העקרון של הזכות של אדם לקבל מרשויות השלטון מידע ובסעיפים בהמשך את הסייגים לזכות הזאת. אני מניח שהדיון הכבד ביותר יהיה על ניסוח הסייגים ואיך יפרש בית-המשפט את הסייגים בכל פעם שזה יובא בפניו ואני מניח שזה יובא בפניו פעמים רבות. כלומר, הסוגיה הראשונה היא מה אתה כופה.

הסוגיה השנייה שאני לא בטוח שהיא באה לביטוי מלא בטיוטה נוגעת לאיזון בין הזכות החשובה ליהנות מן המידע של הרשות הציבורית לבין הגנה על הפרטיות. זה ענין שנצטרך לעמוד עליו במהלך החקיקה. אני מזכיר שבניגוד לחופש המידע שאין לו מעמד חוקתי הרי להגנה על הפרטיות יש מעמד חוקתי, מה שמחייב גם אותנו כמחוקקים.

משה שחל:

אני עברתי על ההיסטוריה שהביאה לתוצאה הזאת וזה היה מתואם אז עם שר המשפטים וועדת השרים לחקיקה.

יש לי שאלה והייתי מבקש עליה תשובה. כתוצאה מההגבלות - שאני לא חולק עליהן - האם בעקבות החוק לא עלול להיווצר מצב שימנע מה שקורה היום בפרסום עיתונאי רגיל של מידע שהגיע לידיעתו של עתון? האם זה לא עלול להרע מצב לעומת המצב הקיים היום? כשאני אומר שאסור לפרסם מידע שגילוייו עלול לפגוע בתפקוד התקין של הרשות הציבורית - מין סעיף כללי - האם זה לא ירע את המצב הקיים של חופש מידע שניתן בכלי התקשורת?

י' שופמן:

אני לא חושב שיש חשש בהיבט הזה. החוק לא מדבר על איסור פרסום, הוא מדבר על הטיפול בבקשות מסודרות ופורמליות לקבלת מידע. אין מניעה והגבלה לעומת המצב הקיים על מה שהרשות מפרסמת מיוזמתה, גם לא על מה שעתונאי משיג בדרכים שלו. שאלה מעניינת היא: ככל שאתה הופך דבר לפורמלי ויותר קבוע האם אתה עשוי לצמצם דברים שנעשים היום בדרך הטבע? לא הייתי מזלזל בחשש הזה אבל זה המחיר של הסדרת עקרונות כתובים וקביעתם, להבדיל מעקרונות יסוד שכבר קבועים בפסיקה של בית-המשפט העליון על עקרון כללי של חופש מידע מול אינטרסים אחרים.

ד' דרור:

אנחנו לא מבינים את החוק כממצה את כל הזכות למידע באשר היא במשפט הישראלי. אם כתוב, למשל "לכל אזרח או תושב זכות לקבל מידע", זה לא אומר שמי שאיננו אזרח או איננו תושב לא יקבל מידע. יש פה סעיף שמירת דינים לגבי חוקים אחרים - חלק מהחוקים אוסרים על קבלת מידע, חלק מהחוקים מתירים. בוודאי שעתונאים לא יצטרכו את החוק הזה ולא יבקשו בקשות באמצעות אגרות בשביל לקבל מידע, הם ימשיכו לעבוד בשיטות העבודה הרגילות שלהם. החוק לא בא למנוע קבלת מידע מעבר לאמור.

היו"ר שאול יהלום:

אם כפי שנאמר כאן על-ידי יושב-ראש ועדת החוקה הקודם שהצעת המציעים היתה במכוון על בסיס ההצעות של ועדת אוסטרובסקי-כהן, מדוע אתם רוצים להגיש הצעה? נלך עם ההצעה שלפנינו, למציעים ולחברי הוועדה, אני מניח, יש נכונות להגיע לקונסנסוס עם הממשלה, עם כל ההערות שנאמרו אתמול, נרוץ עם החוק הזה, נקבל את כל התיקונים מתוך רצון לא להתנגד. למה צריך עכשיו עוד חוק?

י' שופמן:

שקלנו את העניין הזה. ההבדל הפרוצדורלי לא גדול, זה ייעשה כמו בחוק הסניגוריה הציבורית, יהיו שני נוסחים כחולים. יש חשיבות שהדברים שהתגבשו בישיבות ארוכות וממצות בוועדת השרים יבואו לביטוי גם בהצעה הכחולה וגם בדברי ההסבר ושתהיה היסטוריה חקיקתית במיוחד באותם דברים בהם התקבל הנוסח הממשלתי המאוחר יותר. רצוי שיהיה מקור היסטורי משפטי מסודר.

אליעזר זנדברג:

האם יש נושאים שלא כלולים בהצעה שלכם?

היו"ר שאול יהלום:

מר שופמן, כדי שנבין את ההבדלים תן לנו דוגמה מה יש בהצעה של המציעים ומה הממשלה תציע.

י' שופמן:

התחולה על המשטרה. בעבר היה פטור כללי מלקבל מידע מהמשטרה; בנוסח הכחול בסעיף 12 יש התמקדות ביחידות מסוימות במשטרה. כשמר שחל היה שר המשטרה הוא הציע לצמצם מאוד את התחולה על המשטרה ובוועדת השרים הגענו לנקודת אמצע לפיה הסיווג לא יהיה לפי יחידות אלא לפי פונקציות של המשטרה. אנחנו מציעים שפונקציות מודיעיניות ופונקציות של פעילות מבצעית יוצאו מתחולת החוק ללא קשר ליחידה. זו דוגמה אחת.

דוגמה אחרת דומה היא לגבי צה"ל. יש נושאים שגם מבחינת סיווג היחידות אנחנו מציעים ששר הבטחון, באישור ועדה, יוכל לקבוע יחידות מסוימות שיוצאו מתחולת החוק בעניינים נקודתיים מסוימים.

יש דוגמה הפוכה. יש חשש שהנוסח הכחול של ההצעה הפרטית יגביל יתר על המידה קבלת מידע סביבתי. על-פי ההצעות של המשרד לאיכות הסביבה ביקשנו לסייג את הסייג ולאפשר מתן יותר מידע בנושאים סביבתיים על אף הסייגים הקבועים בנוסח הכחול.

יש נושאים של העמדת מידע לרשות הציבור, דבר שהוא חדש לגמרי. יש חובה להעמיד לרשות הציבור הנחיות מינהליות. יש כמה וכמה נושאים לכאן ולכאן, לא הכול כדי לצמצם את הזכות. בסוף הדברים, בסעיף התחולה, השנה אנחנו מציעים מנגנון לגבי רשויות מסוימות שהממשלה באישור ועדת החוקה תוכל לקבוע לגביהן תחולה נדחית. אם יש בעיה נקודתית ולמשל הרשויות הקטנות לא מצליחות להתארגן תוך שנה, אנחנו רוצים שהממשלה תוכל, באישור הוועדה, לדחות את התחולה.

דוד צוקר:

יש חשיבות עקרונית ממדרגה ראשונה לזה שממשלה מצהירה: אני בעד חוק חופש מידע. עם כל הכבוד שאני מייחס לבית הזה יש חשיבות לכך שזו לא רק יוזמה פרטית שבאה מכאן אלא הממשלה אומרת שראוי שהמדינה תיהנה מן העקרון הזה שמעוגן בחקיקה. זה נכון ברמה העקרונית וישליך על העבודה. נכון שההיסטוריה תדע שלא הממשלה יזמה את זה אלא יזמו את זה ארגונים וולנטריים וחבר כנסת אבל הממשלה באה לעניין הזה לא כמי שכפאה שד, היא מציעה הצעת חוק ונתווכח עם סעיפים בתוכה.

משה שחל:

חבר-הכנסת יהלום, שאלת למה הממשלה צריכה להגיש את החוק. בכל זאת היא השקיעה בזה.

ד' דרור:

לא רק שהיא השקיעה אלא היא הקורבן העיקרי של ההצעה, היא זו שצריכה להתמודד אחר-כך עם כל הפניות, היא תישא בעול שהחוק הזה יטיל עליה והוא יטיל.

היו"ר שאול יהלום:

אני מצטרף להערכה ולברכות לממשלה ולוועדת השרים לחקיקה על החלטתה מאתמול, יש להוקיר ולהעריך את עצם ההסכמה, את הנכונות להגיש גם את החוק ולהיות שותפים אתנו בחקיקה.

החוק כבד, יהיו שני נוסחים שיצטרכו להשתלב יחד. לכן אני מציע שהחוק הזה על צדדיו המעשיים יידון בוועדת משנה. אני פונה ומבקש מחבר-הכנסת צוקר מבין המציעים שיעמוד בראש ועדת המשנה וקיבלתי את הסכמתו לכך. כל חבר ועדה שמעוניין להשתתף יירשם במזכירות הוועדה. אלה שיירשמו נזמן אותם לישיבות הקבועות.

מאחר שכל החקיקה תיעשה בוועדת המשנה אינני רואה טעם שנתחיל לדון עכשיו בסעיפים ספציפיים. אם מישו מהגורמים שמוזמנים לוועדה מעוניין להעלות נושא לפורום פה במליאת הוועדה נשמח לשמוע, חבר-הכנסת צוקר יקח זאת בחשבון לעבודה של ועדת המשנה והדברים יירשמו.

בבקשה, עורך-דין סף.

ש' סף:

עברנו על החוק הזה בהיבטים שונים, ועדות בלשכה שלנו עסקו בזה מהיבט מיחשובי, מהיבט של זכויות הפרט, מהיבט של יכולת מסירת מידע. מצאנו כמה תקלות שמרחפות על כל הסעיפים.

התקלה הראשונה היא החשיבה שמי שיפר את החוק הזה יש חוקים אחרים שמטפלים בו. זה לא נכון. אדם בתוך המערכת השלטונית שלא מקיים היום את המוטל עליו על-פי החוקים ב-99% מהמקרים אין מה לעשות אתו. אתה פונה למבקר המדינה אבל בפועל לא קורה כלום. זה חוק שעושה מהפכה בחשיבה, ברוב המשרדים זו מהפכה בתפישה כי ברובם הדעה היא שלא צריך להיות מידע, הם אומרים: תחייב אותי, תוציא צו שיפוטי, זו התשובה. לכן יש צורך לקבוע בחוק עצמו אלמנטים של כפייה כי מה שקיים היום לא מספיק טוב.

תקלה שנייה. השהייה במתן התשובה. יותר מדי נתון לשיקול הדעת של הממונים ושל הרשות כדי לתת תשובות. אין הגדרה מדויקת מה הסיבות האמיתיות שבגללן הוא לא יכול לעמוד בזה והוא יכול לעכב את מתן התשובה. שיקול הדעת לא מספיק מוגבל. יש לנו הצעות שנעלה אותן בוועדת המשנה.

התקלה השלישית הוא ענין החסיונות למיניהם. זה מופיע בסעיפים שונים בהצעה שחוזרים על עצמם. אין הגדרה טובה לגבי החסיונות - אולי אין צורך בזה כי חוקים אחרים קובעים את זה - אבל מעבר לחסיונות האלה יהיה שיקול נוסף לממונה לקבוע שמהו הוא פוגע. זה שיקול דעת רחב מדי.

ד' דרור:

להיפך, למרות שיש סייגים בית-המשפט יכול להורות כן לתת מידע.

ש' סף:

הדרך היחידה להילחם בזה היא בבית-המשפט. תראי את סעיפים 8 ו-9 מתי הוא רשאי לא לתת מידע וחוף מהחסיונות בחוק יש לו שיקול דעת נוסף לא לתת.

היו"ר שאול יהלום:

נניח שאזרח פנה למשרד לאיכות הסביבה בדבר שאין עליו חיסיון, נתונים על רמת חובב, ולא נענה, מה קורה? זה חוק מהפכני שאין לי ספק שיהיו בו תקלות, אולי לא בעוד 10 שנים. מעבר לסנקציה לפחות לתקופה הראשונה ייתכן וצריך למצוא מוסד, מעין נציבות תלונות הציבור. נניח שהמשרד אומר לאזרח: אתה לא מעניין אותי, אבל אם יפנה אל המשרד גוף כמו נציב תלונות הציבור הוא יהיה חייב לתת. תבדקו את זה.

ד' דרור:

שקלנו ועדת ערר וראינו שאין טעם כי כל מה שיובא לוועדת הערעור ממילא יגיע לבית-המשפט.

היו"ר שאול יהלום:

אני לא מדבר על ועדת ערר בבית-משפט כאשר הוא יבקש נתון וישיבו לו תשובה, אני מדבר על זה שלא יתנו לו תשובה מתוך הזנחה או שלא יתייחסו אליו מפני שאולי יהיה מבול של בקשות. אז הוא פונה לגוף ליד נציבות תלונות הציבור ואומר: ביקשתי דבר שאין עליו שום חיסיון ולא קיבלתי.

אליעזר זנדברג:

צריך שהפקידים יעשו את עבודתם כמו שצריך, זה מה שרוצים להבטיח כאן.

משה שחל:

הנושא הזה נדון בכמה ועדות, ועדת מוריץ וברמן.

ההצעה שאני רוצה לתרום בהזדמנות זאת, א. ההנמקה תהיה בכתב ותוך שבועיים ניתן יהיה להעביר אותה למזכיר הממשלה וכמי שמכיר את כל המערכת הוא יוכל לקבוע האם הסירוב הגיוני, אם לאו. הזכות של הפונה לפנות אל בית-המשפט תמיד עומדת לו. זה מנגנון מעשי ופרקטי כי מזכיר הממשלה רואה את התמונה הכוללת, הוא מכיר את כל המשרדים וחזקה עליו שיקבע נכון.

היו"ר שאול יהלום:

יש כאן כמה מחשבות לסיעור מוחות וביחד תלבנו את העניין.

דוד צוקר:

כאחד החתומים על ההצעה יש חירדה שאני צריך לשים אותה על השולחן. השאלה נהנה מן החוק הזה. הניסיון האמריקני מוכיח שהנהנים העיקריים שמסוגלים להפיק אינפורמציה ממערכות כל כך מסועפות ומורכבות הם הקונגלומרטים הגדולים. השאלה היא האם ייחנה מזה משה שחל האזרח שמבקש אינפורמציה לצורך ענין ציבורי או פרטי, או שמא האינפורמציה נמצאת בכל כך הרבה מקומות שכדי להפיק ממנה משהו שווה-ערך צריך המון כסף ומשאבים ואת זה יכולות לעשות חברות גדולות, תאגידים גדולים. זה אחד האיומים על החוק הזה כי אתה רוצה שייחנה ממנו אזרח פרטי, אגודה וולונטרית או מאבק ציבורי. עלול לקרות שמי שייחנה ממנו הם דווקא בעלי הכוח והממון שמסוגלים להפיק משהו מן החוק. יכול להיות שאין תשובה לחרדה הזאת.

ש' שהם:

המצבור של אינפורמציה הוא בעייתי.

משה שחל:

במדינה בה המידע הוא עוצמתו של הביורוקרט זו המהפכה האמיתית. אל תיקח לדוגמה את החברה האמריקאית אלא את החברה הישראלית. אני לא מאשים עובד זה או אחר, החשיבה כאן היא שאני עושה לך טובה ואני לא חייב לך שום דבר. לכן זו המהפכה האמיתית שדיבר עליה עורך-דין סף.

הצבירה של מידע על-ידי גופים גדולים וחזקים קיימת גם היום. מי שיש לו היום אמצעים יכול לקבל את האינפורמציה, הוא לא זקוק לחוק ולכן אני לא חושש כל כך. אני חושב שצריכה להיות ועדת מעקב שתוכל להפיק לקחים מהפעלתו של החוק.

היו"ר שאול יהלום:

אין ספק שאנחנו נכנסים לתקופה של מהפכה בחופש מידע כשדברים שלא היו נתונים בחשיבה שיגרתית של האזרח מול הרשויות לפתע פתאום החוק הזה פותח לפניו פתח חדש ומהפכני. כדרכן של מהפכות בנושאים כאלה הקליטה היא לא תמיד קליטה חלקה. לכן נצטרך למצוא בחוק את המישורים שבהם נתעל כל מיני תקלות שיכולות להיות לאפיקי פתרון; מצד אחר נצטרך לעקוב אחרי זה במידת הצורך.

כפי שאמר כאן חבר-הכנסת צוקר המטרה היא להקל על כל אזרח. אנחנו צריכים ליצור עד כמה שאפשר נהירה לכיוון השוויון כדי שגם האזרח יוכל ליהנות מהחוק הזה משום שארגונים גדולים יש להם גם היום שיטות אלטרנטיביות, חלקן על גבול החוקיות לפעמים. נצטרך לעמול על זה והדברים שנאמרו כאן בוודאי יובאו לפני ועדת המשנה.

אלוף-משנה יער ביקש להוסיף כמה דברים.

אל"מ א' יער:

מאחר שמדובר פה גם בהצעת חוק פרטית וגם בהצעת חוק ממשלתית, אנחנו שותפים לעבודת המטה שהומצאה לבסוף לוועדת השרים.

אני רוצה לדבר על שתי נקודות מזווית הראייה של צה"ל בשלב הזה. צה"ל בעד הכיוון, זו זכות של האזרח ואנחנו גם רואים שיהיו בה אינטרסים של צה"ל, זה הכיוון הנכון. יחד עם זה צריך לוודא בעבודה הפרטנית שלא ניתן כלים בידי ארגונים, לא רק כלכליים אלא גם ארגונים בטחוניים אחרים, שיכולים להשתמש בערוץ שפותחים כאן לטובת האזרח כדי להשיג מידע בשיטות על בסיס החוק שהיום לא עומדות לרשותם. האיזון הזה חשוב לא רק לצה"ל אלא גם לארגונים נוספים, צה"ל הוא הגדול מכולם. צריך להקפיד שבחוק הסופי יהיה האיזון המתאים כדי שזה יהיה לטובת האזרח ולא לטובת גורמים שהאינטרס שלהם הפוך מהאינטרס הבטחוני.

היו"ר שאול יהלום:

בבקשה, מר בלס.

מ' בלס:

נתונים על מה שאמר חבר-הכנסת צוקר. הסטטיסטיקה בארצות-הברית ובקנדה מוכיחה שבערך 50%-60% מהבקשות למידע מגיעות מארגונים עסקיים, כלכליים ואחרים; בערך 25% מאזרחים; פחות מ-10% מעתונות; 2%-3% מגיעות מהאקדמיה. גם אם הארגונים העסקיים מבקשים את המידע הזה לטובת הפעילות העסקית שלהם ההנחה היא שזה לטובת החברה.

ד' דרור:

זה יבוא לביטוי במידה רבה בשלב האגרות ולא רק באופן פשטני בגובה האגרות אם האגרות יהיו עממיות או יקרות והמידע יהיה לעשירים בלבד אלא אם אנחנו עושים הבחנה באגרות בין מטרת קבלת המידע, למשל, אגרה מופחתת לצורכי מחקר כשרוצים לעודד את המידע; והאם זה יהיה קשור רק לטרח שזה גורם לרשות וזו אגרה תמורת שירות, או שזה יהיה קשור גם לערך הכלכלי של המידע. יכול להיות שיהיו גופים מסחריים שיקחו את המידע של הרשות, יאספו ויעבדו אותו ויעשו את ההון מהמידע הציבורי. אני לא אומרת שזה לא לגיטימי אבל נצטרך לקחת את זה בחשבון.

היו"ר שאול יהלום:

בבקשה, מר ישי מנוחין.

י' מנוחין:

אני שמח שיושב-ראש הוועדה וחבריה נכנסו לענין בתחילת המושב של הכנסת כי הגיע הזמן לא רק בגלל שעברו 18 שנים מהצעת החוק שהגיש חבר-הכנסת שחל אלא גם ארבע שנים שבהן ההצעה של חבר-הכנסת צוקר ושל עוד שמונה חברים מתרוצצת פה במסדרונות.

קראתי את הנימוקים לדחייה של ההצעה של חבר-הכנסת שחל, משרדי הממשלה טענו שזה קשה ומסובך, הדרך להתמודד עם המידע היא מסובכת ושצריך לעבוד בזהירות על הצעת החוק. להבדיל מהמצב הזה, זיהיתי היום 15 הצעות חוק שונות של חוקי חופש מידע קטנים, הצעת החוק של חבר-הכנסת רן כהן שיהיה חופש מידע לחבר כנסת, מידע על זכויות נכים, יש הרבה חוקים קטנים שהצעת חוק חופש המידע תצטרך לכלול אותם.

שמחנו שהוועדה כבר התכנסה ויש גם תת-וועדה. ככל שזה יהיה יותר מהר יהיו פחות אזרחים שתהיה להם בעיה של חופש מידע. מניסיון שלנו אנחנו יודעים שלחברות כלכליות גדולות אין היום בעיה להשיג מידע וגם לא לאנשים שיש להם כסף לשכור עורך דין. הבעיה של חופש מידע היא בעיקר של השכבות החלשות שאין להן כסף לעורכי דין וכלל לא יודעות מה נמנע מהן.

בשנה האחרונה ישבו 10 ועדות ציבוריות ודנו באספקטים שונים של חוק חופש מידע, 9 בוועדת תקשוב ומידע של הכנסת, וועדת אוסטרובסקי-כהן. כולן קראו לכך שיהיה כמה שיותר מהר חוק חופש מידע. יש היום רוב של חברי כנסת שחושבים שכבר צריך חוק חופש מידע, אף חבר כנסת שאני מכיר לא אמר שהוא נגד חוק חופש מידע. היו 18 שנות דשדוש בחוק, כבר הכול נאמר, כתוב, סוכם ויתחשבו בו. בשם כל אותם ארגונים ואזרחים שנתקלים בבעיות של חופש מידע אני אומר שהיינו שמחים שהחוק הזה יסתיים במהלך כנסת זו, אם זה יסתיים עוד השנה עוד יותר טוב.

היו"ר שאול יהלום:

חבר-הכנסת צוקר עמד בראש המציעים ובהנחה שהמוטיבציה שלו מספיק חזקה העניין יזורז ויקרום עור וגידים והחוק יוגש לקריאה שניה ושלישית.

דוד צוקר:

בכנסת הזאת.

היו"ר שאול יהלום:

אני מודה למציעים ולנוכחים. בהצלחה לוועדת המשנה.

הישיבה ננעלה בשעה 11:55

פרוטוקול מס' 156
מישיבת ועדת החוקה חוק ומשפט
מיום שני, כ' בשבט, התשנ"ח (16 בפברואר, 1998) שעה 09:00

הנוכחים:

חברי הוועדה:

דוד צוקר - מ"מ היו"ר
עממי בשארה

מזמנים:

עו"ד יהושע שופמן	- משנה ליועמ"ש, משרד המשפטים
מלכיאל בלס	- משרד המשפטים
עו"ד סיגל קוגוט	- משרד המשפטים
עו"ד מרדכי בס	- יועמ"ש, משרד מבקר המדינה
תהילה וינוגרד	- משרד מבקר המדינה
סא"ל חני כספי	- ר' ענף יעוץ וחקיקה, משרד הביטחון
עו"ד ישי יודקביץ	- הלשכה המשפטית, משרד הביטחון
אל"מ איתמר יער	- ראש מחלקת ארגון באג"ת, משרד הביטחון
יוסי הלברייך	- משרד הביטחון
נצ"מ רחל גוטליב	- סגנית היועמ"ש, המשרד לביטחון פנים
זמירה מברך	- משרד החינוך
ד"ר נורה כהן	- ראש אגף מחקר, משרד החינוך
עו"ד דורית מורג	- משרד החינוך
עו"ד נתן סמוך	- לשכה משפטית, משרד הבריאות
עו"ד הילה עובדיה	- הנהלת בתי המשפט
עו"ד אריה נייגר	- התאחדות התעשיינים
עו"ד נתי שילה	- יועמ"ש, איגוד החברות הנסחרות בבורסה
עו"ד יהושע נאמן	- איגוד החברות הנסחרות בבורסה
ישי מנוחין	- מרכז, קואליציה לחופש מידע
ענת שקולניקוב	- קואליציה לחופש מידע
עו"ד שמעון וייס	- יועמ"ש, הרשות לניירות ערך
עו"ד יהודה לנדא	- לשכת עורכי הדין
עו"ד שרון הברמן	- מרכז השלטון המקומי
גדעון נתיב	- יועמ"ש, הוועדה לאנרגיה אטומית
אביבה גולדשטיין	- הביטוח הלאומי
רון דול	
איילת רונן	

שלמה שוהם
דורית ואג
לאה קיקיון

יועץ משפטי:
מנהלת הוועדה:
קצרנית:

הצעת חוק חופש המידע, התשנ"ז - 1997

סדר היום:

הצעת חוק חופש המידע, התשנ"ז-1997היו"ר דוד צוקר:

אני פותח את ישיבת הוועדה. אנו מביאים לפני הוועדה היום את תוצאות החלטת ועדת המשנה, בכוונה לאשר אותה לקריאה שנייה ושלישית היום. אני רוצה להדגיש - מה שיעלה להצבעות היום הם אותם סעיפים שסימנתי אותם כסעיפים שלא סוכמו, ויבואו להצבעה היום. בכל שאר הסעיפים לא ייפתח דיון, אלא אם יהיה משהו חריג, שיהיה על דעת כולם.

אנו נלך על פי סדר היום שקבעתי. סעיף 1 - חופש המידע. לכל אזרח ישראלי או תושב הזכות לקבל מידע מרשות ציבורית בהתאם להוראות חוק זה. אנו מאשרים. עניין מי שאיננו אזרח או תושב מופיע בסעיף 12. האם זה עונה לנו על הבקשה?

אם כן - אנו מאשרים את סעיף 1 כלשונו.

הגדרות סעיף 2 - אם אין מי שמבקש לערער, נדמה לי שכל ההגדרות נידונו והוסכמו בוועדת המשנה. אנו מאשרים את סעיף 2 כלשונו.

התנהל פה דיון באיזו מידה תחולת החוק תחול על הרשויות האחרות, שאינן הרשות המבצעת. צוין שברוב מדינות העולם החוק חל רק על הרשות המבצעת, במובן הרחב של המילה. ועדת המשנה נטתה להחיל את החוק הזה גם על רשויות אחרות. פנינו לכבוד נשיא בית המשפט העליון אהרון ברק, ליושב ראש הכנסת ולמבקרת המדינה. בשלב הראשון הכנסת היתה היחידה שהביעה את נכונותה להיות כפופה להוראות החוק. השופט אהרון ברק ובעקבותיו מבקרת המדינה ביקשו לעיין בסוגייה הזו. העיון הזה טרם הסתיים. עיון ממושך, הייתי אומר.

לאור זאת הייתי מציע לקבל את ההצעה שאומרת שאנו כוללים את בתי המשפט, הכנסת ואת מבקרת המדינה, כמו את הרשות המבצעת. זו נקודה לדיון. אם יש הערות על כך - בבקשה.

הילה עובדיה:

קיבלתי את הדברים שהנשיא אהרון ברק ביקש למצוא. בעיקרון הוא פועל בשני מישורים לצורך הבדיקה הזו: 1. קבלת חומר ממשרד המשפטים לצורך מחקר השוואתי באשר למדינות העולם בקשר לתחולת חוק זה על בתי המשפט. אני מניחה שהוא כבר קיבל את החומר, והוא צריך לעבור עליו. 2. הוקמה ועדה שצריכה לבדוק את עניין התחולה. הוועדה עדיין לא סיימה את הבדיקה. אנו מקווים שהבדיקה תסתיים תוך חודשיים-שלושה. אנו מבקשים שלעת עתה החוק לא יחול על בתי המשפט, מכיוון שאם ועדת החוקה ביקשה את דעתו של כבוד הנשיא אהרון ברק, אולי כדאי להמתין לה, בטרם מחילים חוק כזה על מערכת בתי המשפט. ניתן יהיה, כמובן, לתקן זאת בכל עת בעתיד.

היו"ר דוד צוקר:

נכון.

יהושע שופמן:

בלי קשר לשאלת עמדת כבוד הנשיא, נראה לי שהיתה עמדה ראשונית עוד לפני הבדיקה הראשונית - להשאיר את המצב כמו שמוצע בהצעת החוק. אני רוצה להגיד מה תוצאות הבדיקות שלנו.

לפי ההצעה, בתי המשפט אינם מחוץ לחוק. הסייג הוא: כל גוף שניתנה לו סמכות שפיטה בכל הנוגע להליך המתברר או שיתברר בפניו. זאת אומרת: תיקי בית המשפט, התיקים עצמם, להבדיל ממידע על מערכת בתי המשפט: איך המערכת עובדת, מספר התיקים, הקצב, סוגי התיקים, מידע על המינהל. עשינו בדיקה בכל מדינה שיכולנו. העמדה העקבית היא שחוקי חופש מידע אינם חלים על תיקי בית המשפט. לגבי תיקים אלה יש מערכת איזונים אחרת, ובעיקר - מערכת מינהלית אחרת. כל הרעיון של פניה לממונה שבדק אם יש עילה היא עניין שאינו ישים ואינו נכון לגבי תיקי בית משפט. היתה ועדה שבדקה באופן ספציפי את העיון בתיקי בית המשפט. הדבר הזה נמצא על סדר היום, ונתקל בבעיות יישומיות, כי אנו מדברים על מאות אלפי תיקים, שבכל אחד מהם יש פרוטוקולים ומסמכים, כולל מסמכים רפואיים.

היו"ר דוד צוקר:

מה שאתה אומר נכון לגבי כמעט כל המשרדים שצריכים להיות מיוצגים כאן.

יהושע שופמן:

לא בדיוק. אנחנו מדברים כאן על תיקים שכל כולם עוסקים לא במגע של האזרח עם הרשות. הרי על מה אנו מדברים? בחוק חופש המידע אנו מדברים על המגע בין האזרח לרשות, ופה מדובר בעיקר ביחסים בין אדם לאדם שהרשות מחזיקה מפני שיש לה - - -

מלכיאל בלס:

עניין פומביות הדיון של בתי המשפט, לא קיים לגבי רשויות אחרות. זה ההבדל הגדול. בבתי המשפט ההנחה היא שהדיון פומבי, ופסק הדין יהיה פומבי וגלוי. ישנן בעיות שכאשר הדיון מתקיים, ופלוני אלמוני בא ומבקש את התיק לעיון. אז נוצרות בעיות בעניינים האלה.

היו"ר דוד צוקר:

כלומר: שאני אבוא ואבקש תיק שמישהו אחר עוסק בו? האם הגנת הפרטיות לא תעמוד פה?

מלכיאל בלס:

לא. היא גם לא עומדת בפומביות הדיון. עדים מעידים בפומבי, למרות הגנת הפרטיות, למעט כאשר בית המשפט סוגר את הדלתיים.

שלמה שוהם:

אפשר להתווכח רבות בנושא איפה צריך ליפול האיזון בין פומביות הדיון והגנת הפרטיות. הנושא הזה הוא בעייתי מאד, ואסביר מדוע. לכאורה, הכלל הוא, שכל הנושא של דיונים משפטיים הוא פומבי ופתוח. באופן מעשי, נוצר איזון פרקטי- כאשר

לאדם יש בעיות ביחסיו עם הרשות והדברים מגיעים לבית המשפט, בהרבה מאד מקרים הדברים אינם מתפרסמים, או שמתפרסם המקרה ללא הפרטים.

אומר בגלוי: החשש העיקרי שלי הוא גם מטרדנים, וגם מאנשים שיש להם אינטרס אישי ליהנות מבעיה של מישהו אחר. מערכת בתי המשפט, ואני אומר זאת מתוך ידיעה, לא ערוכה היום לחלק באופן אמיתי בתוך התיקים בין אותם חלקים שהם בעייתיים מבחינת פרטי האדם - - -

היו"ר דוד צוקר:

"לא ערוך" זה לא נימוק. הצבא לא היה ערוך, וקיבל שלוש שנים grace בלי שום בעיה.

שלמה שוהם:

השאלה היא איפה אנו צריכים לשים את הקו. למשל, תיק פלילי רגיל, שאדם נידון בו ונשפט, וכן הלאה. התיק מתפרסם והאדם טוען אחר כך לעונש. בטיעונו לעונש הוא מביא הרבה מאד פרטים אישיים, מעבר לתזכיר שירות מבחן שזה משהו פרטי מאד וחסי ברוב המקרים.

היו"ר דוד צוקר:

על זה אני רוצה להגן: לא זאת הכוונה.

שלמה שוהם:

ואז יבוא אדם, שיש לו חשבון עם אותו האדם, ויפתח את כל הדברים האלה עד הסוף. צריך לומר עד איפה, ואם כן רוצים להגן - איפה שמים את הגבול?

יהושע שופמן:

אני רוצה להזכיר שיש כרגע עתירה תלויה ועומדת של האגודה לזכויות האזרח, בנושא הזה של עיון בתיקי בית המשפט.

מלכיאל בלט:

יש תקנות מנדטוריות שמסדירות את הנושא הזה. הן מאפשרות עיון בצורה מאד מצומצמת, בעיקר בצדדים שנוגעים להליך, ולא לגורמים חיצוניים, אלא אם ניתן היתר מיוחד. האגודה תקפה את העניין הזה, וטענה שהתקנות האלה לא עולות בקנה אחד עם עקרון פומביות הדיון. ועדת גרוס ישבה על הנושא והמליצה לצמצם את התקנות האלה. הנהלת בתי המשפט הציגה עלות כספית ומשמעויות תקציביות מאד גדולות לפתרון הבעיה.

היו"ר דוד צוקר:

תנסה להסביר לי מה ההבדל העקרוני בין מערכת המשפט, נהלי עבודתה והפרוצדורה שלה, ההיבט הסוציולוגי שלה, איזה תיקים דנים באיזה נושא, כמה פסקי דין ניתנו על סעיף עונשין מסוים - לבין מערכת בתי החולים.

יהושע שופמן:

אין כאן בעיה.

מלכיאל בלס:

הכוונה היא שכל הנהלת בתי המשפט פתוחה לעיון?

יהושע שופמן:

לא רק המשרד הראשי של הנהלת בתי המשפט.

מלכיאל בלס:

אם הנהלת בתי המשפט תצא ממשרד המשפטים ותעבור ל - - -

יהושע שופמן:

זה לא ישנה דבר. דיברנו על גוף שיש לו סמכות שפיטה, בכל הנוגע להליך המתברר או שיתברר בפניו. פרטים לגבי אותו הליך, לא לגבי תפקוד המערכת.

מלכיאל בלס:

המכרזים שעושה הנהלת בתי המשפט, הדברים האלה כולם פתוחים. החוק מתכוון לתיק בית המשפט עצמו. הצעת החוק מתכוונת להגן על תיק בית המשפט, שלגביו צריך לפעול מנגנון איזון אחר. ההבדל המרכזי הוא פומביות הדיון.

היו"ר דוד צוקר:

"כנסת" זה כל פעילות הכנסת, ו "מבקר המדינה" זה כל פעילות משרד מבקר המדינה?

יהושע שופמן:

כך אתה מבין את ההבדל. פה זה מסויג.

היו"ר דוד צוקר:

למה ליצור את האבחנה בין הכנסת ומבקר המדינה לבין מערכת המשפט? אני מבין שזה חל על מערכת בתי המשפט. מדוע ליצור הבדל בין שתי רשויות אחרות, במובן הזה שזה לא חל לחלוטין על הכנסת ועל מבקר המדינה?

יהודה לנדא:

אני חושב שהניסוח שמתייחס להליך, פותח פתח רחב מידי להסתרת מידע. יגידו שמה שנוגע הוא גם, למשל, מידע סטטיסטי שעולה מתוך ההליך. אני חושב שזה רחב מידי בכל הנוגע לתוכנו של ההליך.

היו"ר דוד צוקר:

בכל הנוגע לתוכנו של ההליך המתברר?

יהודה לנדא:

בהחלט כן, אבל לא להליך עצמו. אני חושב שאנו מרחיבים הרחבת יתר.

לגבי השאלה שאתה העלת - אני באמת לא סבור שבמגבלה הזו יש איזושהי סיבה לוותר על מבקר המדינה. אין שום סיבה לוותר על הכנסת. חוק מבקר המדינה מגביל את פרסום הביקורת, אלא בדו"ח עצמו.

מרדכי בט:

לא באתי פה לדבר על המהות. אני חושב שזה מאד לא טוב שמתקיים פה היום בלוח הזמנים הזה, דיון על שינוי כל כך יסודי בתפיסה הבסיסית, של החוק הזה.

היו"ר דוד צוקר:

סליחה, אתה יודע כמה דיונים היו פה בעניין הזה, וכמה זמן?

מרדכי בט:

כאשר התחילו הדיונים הוזמנו, ואז התברר לנו שנשיא בית המשפט העליון עומד לתת חוות דעת. מבקרת המדינה פנתה אל כבוד יושב הראש, וביקשה להמתין - לפני שהיא מגבשת את חוות דעתה בשאלה הזו, לחוות דעתו של נשיא בית המשפט העליון. היתה לא רק קבלה, אלא גם הסכמה בעניין הזה.

כל זה היה נכון עד יום רביעי האחרון. ביום זה קיבלנו הודעה שהיום דנים ומחליטים. הלילה, בשעה 12:00, מבקרת המדינה הגישה את הדו"ח השנתי שלה לראש הממשלה. בין יום רביעי ללילה לא היה לנו זמן לחשוב, להיערך ולגבש עמדה בעניין הזה. יש פה שאלה מאד עקרונית ומאד כבדה.

היו"ר דוד צוקר:

כבדה ביחס למבקרת המדינה או ביחס לחוק חופש המידע?

מרדכי בט:

ביחס לתפיסה של חוק חופש המידע.

היו"ר דוד צוקר:

אם כך, אז אני רגוע.

מרדכי בט:

כמובן שההשלכות על מבקר המדינה הן עצומות.

היו"ר דוד צוקר:

מה הן ההשלכות?

מרדכי בט:

אני מאד מבקש - אם אתם עומדים על כך שהעניין יידון היום, עלי לדווח זאת למבקר המדינה, ושהיא תשקול מה היא עושה. זה המנדט שיש לי כרגע.

היו"ר דוד צוקר:

אם כך, גש ותתייעץ, כי אני רוצה לסכם את העניין היום. מבחינתי, בעניין מערכת המשפט התשובה שיש כאן עכשיו היא משביעת רצון - להחיל על מערכת המשפט כמעט הכל, למעט הליכים הנוגעים לתוכן התיק.

מרדכי בט:

אצלנו זה לא ניתן להפרדה.

היו"ר דוד צוקר:

אני לא מכריע עכשיו, ונותן לך זמן להתייעץ.

שלמה שוהם:

לגבי הכנסת - ערכנו התייעצות בלשכת יושב ראש הכנסת בנושא הזה. העמדה לא היתה חדה. מצד אחד, הכנסת היא המקום בו יש את השקיפות המרבית. כמות המדיה שנמצאת פה, והאפשרות לאזרח לקבל מידע לגבי הכנסת, כולל מינהל פנימי, היא כמעט אין סופית. נשאלת השאלה - מה בא החוק להוסיף ומה לגרוע. מאידך, כמובן שיש בחוק מבחינת הכבדה על הכנסת. אומר את דעתו של יושב ראש הכנסת - הוא לא אמר באופן נחרץ שהוא מסכים או מתנגד.

עלתה השאלה, כמובן, של נושא הגנת הפרטיות. הנושא מוגן בחוק. יש חששות לגבי אותם מקרי ביניים כאלה ואחרים, גם לגבי חברי הכנסת. למשל - עלתה הדוגמה של שכירת דירות למשרדים על ידי חברי הכנסת. האם מותר לפרסם את שם משכיר הדירה? עלה החשש שאולי יש מקומות שאולי נעשים שם מעשים לא כשרים בין המשכיר לבין השוכר. עלתה שאלה לגבי פרטיותו של המכיר.

היו"ר דוד צוקר:

האם זו בעיה ששונה במהותה מכל בעיה של כל משרד כאן בכל סוגיה?

שלמה שוהם:

אני רק אומר איפה עלתה הבעיה. עלתה השאלה האם הדבר הזה הוא מוגן או לא, כאשר העיתונות, כמובן, רצתה את כל האינפורמציה. הוחלט, בסופו של דבר, שחלק ממנה הוא מוגן. לגופו של עניין - זו עמדת יושב ראש הכנסת. היא לא חדה בעניין הזה.

ישי מנוחין:

אני חושב שזה לא בכדי שעד היום הכנסת היא אחד המוסדות היותר שקופים בחברה הישראלית, בתור מודל לשאר החברה איך צריך להתנהג. לכן, ודאי שהחוק הזה צריך לחול עליה, כדוגמה שלא מטילים את זה רק על הרשות המבצעת, אלא גם הרשות המחוקקת עומדת בכך.

היו"ר דוד צוקר:

אנו מוחקים את הסייג לגבי הכנסת. הוראות החוק יחולו גם לגבי הכנסת. אני לא רוצה שהכנסת תישאר אחרי הרשות המבצעת בעניין הזאת, מה עוד שממילא היא צועדת כמה צעדים לפני הרשות המבצעת מבחינת השקיפות. החוק רק ייתן ביטוי פומבי למה שממילא נהוג, ומה שלא נהוג - ראוי שנחיל אנו על עצמנו, את מה שאנו תובעים מן הרשות המבצעת.

לגבי מבקר המדינה - נחזור ונדון כאשר מרדכי בס ישוב אלינו.

איילת רונן:

יש לי שאלה לגבי הפרוטוקולים של דיוני ועדות הכנסת, שכיום כתוב עליהם: "שמור".

היו"ר דוד צוקר:

זה כבר כמה שנים לא כך.

איילת רונן:

היתה לנו פניה לאחת הוועדות לפני כמה שבועות, ולא נענו.

מלכיאל בלס:

זה קורה אם הוועדה מחליטה לא לפתוח.

איילת רונן:

זאת אומרת שזה כך, אלא אם יש החלטה אחרת?

היו"ר דוד צוקר:

כך אני מבין את זה.

יהושע שופמן:

לא דנו בנשיא המדינה. נשיא המדינה לא נכנסת בחריג, אך בסוף הוא גם לא נכנס לכלל.

היו"ר דוד צוקר:

הוא לא נכנס בסוף? אני לא מציע להוציא אותו מן הכלל.

האם החוק יכול מוסדות ממשלה?

מלכיאל בלס:

צריך להגיד את זה במפורש.

גדעון נחום:

לפני שקוראים את סעיף 2 אני רוצה להפנות את תשומת הלב להגדרה של "תושב", שבעצם מאפשרת לכל אדם זר וכל תאגיד זר לרשום חברה בישראל, ובו ביום לבקש מידע מכוח ההיתר הזה. כתוב: "וכן תאגיד שהתאגד לפי הדין בישראל". לכן כדאי אולי להוסיף פה: "על ידי אזרח או תושב ישראלי".

היו"ר דוד צוקר:

הכוונה של הסעיף הזה לא שהוא יהיה פיקציה שבעזרתה יישאבו מידע אנשים שלא חיים כאן. אם יש צורך באיזה שהוא תיקון, שלא גורע מן המהות, אבל נותן תרופה לחששות הללו - - -

גדעון נחום:

לכן אני מציע להוסיף: "שהתאגד בישראל על ידי אזרח או תושב ישראלי", והם כבר הוגדרו למעלה.

יהודה לנדא:

תמיד יימצא איזה ישראלי שיחזיק מניה אחת. אני חושב שצריך להפעיל זכות בתום לב.

גדעון נחום:

אבל כפי שזה מנוסח עכשיו, זה נותן אפשרות בלי שום התחכמויות לרשום חברה, ואתה יודע שניתן לעשות זאת ביום אחד.

היו"ר דוד צוקר:

הם אומרים שניתן לעקוף בקלות גם את מה שאתה מציע.

גדעון נחום:

אז שיחשבו על איזה שהוא פתרון.

היו"ר דוד צוקר:

אם יש איזה שהוא פתרון שנותר תשובה, ולא פוגע במהות - - -

יהושע נאמן:

אפשר שייאמר: "תאגיד שהתאגד לפי הדין בישראל, ולא לצורך זה בלבד".

היו"ר דוד צוקר:

אם תהיה הצעה קונסטרוקטיבית - אני מאשר אותה. אם אין הערות - אנו מאשרים את סעיף 3.

יהושע שופמן:

ביקשנו בהסכמה למחוק את המילים: "או מקרב עובדי המדינה".

היו"ר דוד צוקר:

אנו מוחקים את "או מקרב עובדי המדינה", ומאשרים את סעיף 3.

לגבי סעיף 4 לא היה דיון. אנו מאשרים את סעיף 4 כלשונו. סעיף 5 - הדו"ח התקופתי. יש לי שאלה אחת: איפה אנו מבהירים שלא צריך לשלם עבורו? נדון במתכונת ובאגרות מאוחר יותר.

נתי שילה:

ראוי שהרשות תפרסם גם את מדיניות הפרסום שלה לעניין חופש המידע. שהפונים ידעו מראש מה המדיניות שלה לעניין חוק חופש המידע. אני חושב שזה יכול לעזור לכולם. אם אני רואה שאני עלול להיות חשוף - אולי לא אפנה.

היו"ר דוד צוקר:

אומר מלכיאל בלס, ואני ארחיב על זה, שיהיו ברורים מספר דברים: א. הגישה של מה מתירים ומה לא. ב. איך ניגשים לקבלת מידע.

מלכיאל בלס:

יש משהו שצריך, לדעתי, למצוא את ביטוי. על טפסים מסוימים צריך שיצוין שהמידע שאותו ממלאים בטופס יהיה חשוף לפי חוק חופש המידע. מי שממלא את הטופס יידע זאת מראש.

היו"ר דוד צוקר:

איך אנו אומרים את זה?

מלכיאל בלס:

אני לא בטוח שזה צריך להיות כתוב בחוק ברמה הזו, אבל ביישום של הטפסים המסוימים זה יצטרך למצוא את ביטוי.

יהושע שופמן:

נציג רשות החברות העיר שמן הראוי שבהגדרה של רשות ציבורית בסעיף 5 ייאמר: "חברה ממשלתית, וחברת-בת ממשלתית כהגדרתן". אחרת, אי אפשר יהיה להכניס אותן. זה נועד כדי להרחיב את המעגל.

היו"ר דוד צוקר:

אנו מוסיפים ב- 2.5 "חברת-בת ממשלתית" כדי להבהיר.

חני כספי:

לא ברור שסעיף 5 כפוף למגבלות של החוק. זאת אומרת, שהיא לא חייבת לכתוב את הדברים שהיא לא חייבת למסור. אם אני אחשוב על הרשות הציבורית שאני נמצאת בה, הדין וחשבון שהיא תצטרך לתת עוד שנה.

היו"ר דוד צוקר:

מה החשש שלך?

חני כספי:

אני רוצה שיהיה ברור שסעיף 5 - המידע שצריכה הרשות הציבורית למסור בדיון וחשבון השנתי הוא כפוף למגבלות של כל החוק.

מלכיאל בלס:

ברור מסעיף 14 שהוראות החוק לא חלות למשל, על מערך המודיעין של צה"ל.

היו"ר דוד צוקר:

נכון שזה מובן מאיליו? אם צריך איזו שהיא הבהרה לדבר המובן מאיליו הזה אתם יכולים להציע.

סעיף 6 - הנחיות מינהליות בחוקי עמך. אנו מאשרים את סעיף 6 כלשוננו.

סעיף 7 - נוהל הגשת בקשות והטיפול בהן. לא היו הערות לגביו. אנו מאשרים את סעיף 7 כלשוננו.

יהודה לנדא:

הייתי מוריד את המילה "נוהל" מסיבות לשוניות.

היו"ר דוד צוקר:

סעיף 8 - דחיית בקשות במקרים מסוימים. זה דיון ארוך מאד.

ישי מנחין:

בסעיף 7 השארנו נקודה פתוחה - מידע שמסירתו הדחופה מתחייבת מנסיבות העניין. מה קורה עם זה? רצינו להוסיף שמידע שמסירתו הדחופה מתחייבת מנסיבות העניין יימסר - - -

היו"ר דוד צוקר:

איזה סעיף זה?

ישי מנחין:

זה היה אמור להופיע כסעיף ז' תחת 7.

יהושע שופמן:

שמעון וייס נידב הסבר שהניח את דעתו, ככתוב: "תבוצע החלטה תוך זמן סביר בנסיבות העניין".

היו"ר דוד צוקר:

כן, זו היתה התשובה אז. אנו מאשרים את סעיף 7 כלשונו. אנו מאשרים גם את סעיף 8 כלשונו. בסעיף 9 עומדות לפנינו שתי הכרעות. נשמע נימוקים בעד ונגד.

לגבי 9 (א) הדן במגבלות על מסירת המידע, על הסייגים למסירת המידע: "רשות ציבורית לא תמסור מידע שהוא אחד מאלה: (1) מידע אשר בגילוי יש חשש לפגיעה בביטחון המדינה, ביחסי החוץ שלה, בביטחון הציבור או בביטחון או בשלומם של אדם" - זה אושר על פי מה שקראתי עכשיו. (2) ו- (3) לא אושרו. סעיף (2) אומר: "מידע בנושאים אשר הביטחון, מטעמים של שמירה על ביטחון המדינה, קבע אותם בצו, באישור הוועדה המשותפת". ו- (3): "מידע ששר הביע דעתו, בתעודה חתומה בידו, כי גילוי עלול לפגוע בעניין ציבורי חשוב". נשמע נימוקים לגבי (א) (2).

ישי יודקביץ:

אנו זקוקים ל (א) (2) אם אנו חושבים מה יהיה בבית המשפט כאשר נושא שייכלל ב (א) (2) יגיע לדיון. ההתנגשות בין האינטרסים בסעיף (א) (1) היא מאד מוחלטת. אנו חושבים כי לבית המשפט לא יהיו הכלים לבחון מידע שיש בו חשש לפגיעה בביטחון המדינה. שיקולי בית המשפט בבואו לדון ב (א) (1) מול (א) (2) יהיו שונים. אנחנו חושבים

שהשיקולים של בית המשפט ב (א) (2) יהיו: סבירות שיקול הדעת של שר הביטחון והוועדה המשותפת של הכנסת להכליל נושא בצו. דבר שני - האם נושא, או המידע שמבוקש, שהרשות תיקבע שהוא נכנס לאחד הנושאים שאנו מבקשים לכלול בצו, הוא אכן מתאים לקטגוריה הזו. להבדיל מהמקרה של (א) (1), כשבית המשפט ירד ממש לעומקו של העניין, כפי שאמרתי: למכרז של הברגים של המרכבה. האם יש בגילוי חשש לפגיעה בביטחון המדינה? את זה אנו רוצים למנוע ב (א) (2) סדר הכוחות של המרכבה. אנו מתכננים להכניס אותו בצו של שר הביטחון באישור הכנסת ל (א) (2).

היו"ר דוד צוקר:

אתה חושב שיש בית משפט שהברגים לא ייכללו תחת סעיף (1), הברגים של המרכבה סימן 2? אני שואל זאת ברצינות, לא באירוניה.

חני כספי:

החוק הזה הטריד אותנו בנושא של הגנה על ביטחון המדינה. אני רוצה לומר שיש נושאים בצה"ל שעצם התשובה: "לא נוכל לתת לך את המידע המבוקש כי יש בו פגיעה בביטחון המדינה" הוא גילוי של המידע.

היו"ר דוד צוקר:

היתה לנו תשובה על זה.

חני כספי:

אבל התשובה איננה מספקת.

שלמה שוהם:

אתם רשאים לא להגיב.

חני כספי:

זה לא מספיק. יבוא אדם טרדן ויגרור אותנו לבית המשפט. הצענו את 9 (2) כי הטרידו אותנו הרבה דברים. בדקנו מה קורה בקנדה ובארצות הברית, ו-9 (2) הוא בעקבות מה שנהוג בקנדה. השיטה שלהם היתה שבנושא של ביטחון המדינה יש נושאים שהם אפריורי ברשימת הנושאים שלא נותנים עליהם מידע.

היו"ר דוד צוקר:

האם יש להם שם גם את הסעיף הכללי וגם את הסעיף הספציפי?

חני כספי:

כן. הבאתי את החומר לישיבת ועדת הפנים. בדקתי כדי לראות איך נהוג במדינות שמצבן הביטחוני שונה משלנו. כמי שמכירה את הדברים בצה"ל, זה צבא מאד מעניין. סעיף (1) הוא בעייתי. לפעמים לא הייתי רוצה לקחת צ'אנס עליו.

הקנדים דיברו גם על הפסיפס. רבותיי, יש דבר שאדם יפנה, והמידע הספציפי שהוא יקבל לא יהווה פגיעה בביטחון המדינה, אך יחד עם המידע שחברו יקבל, ניתן בהצלבה לקבל את שיטת הפסיפס לגילוי.

היו"ר דוד צוקר:

את מעריכה שיהיו, למשל, 15-20 טרדנים כאלה. האם השר יוציא צו לגבי כל אחד מהם?

חני כספי:

זו בדיוק השיטה. מה אמרנו? ועדה משותפת. השר לא מוציא את הצו במחשכים. השר מוציא צו לגבי נושאים. לגבי סדר הכוחות לא מקבלים מידע. אם נחזור לדוגמת הברגים, שדנו בה: בעניין מבנה הכלים של צה"ל לא מקבלים מידע. לא בעניין המכרז ולא בעניין המרכיבים.

יהושע שופמן:

אני רוצה להזכיר שסעיף (2) הוא תחליף למתן מעמד חוקי לשיטת סיווג. זו הדרך במדינות אחרות: אומרים שמה שמסווג כדין לא מוסרים. במקום להעלות את הנחיות הסיווג בצה"ל, שכולנו מכירים אותן, שנותן לכל מי שמסווג את הזכות לכתוב על מסמך: "מוגבל", "שמור", או "סודי" - במקום זה נותנים את הסמכות הזו לשר הביטחון ולוועדה משותפת של הכנסת, כדי לא להעלות את הנחיות הסיווג לרמה חוקית. הסעיף הזה מגביל וצר יותר מאותם סעיפים בחוקים אחרים בעולם, שאומרים: מה שמסווג כדין לא מוסרים.

חני כספי:

ולכן הוא מאוזן.

מלכיאל בלס:

נעצם הוצאת צו כזה, על ידי שר הביטחון שאומר: נושאים מסוימים הם מחוץ לתחום - גם חושף נושא מסוים שהוא בעייתי. נניח שפה החשיפה היא קטנה.

דבר שני - ניתן לתקוף צו כזה בבג"ץ בנימוק שהוא בלתי סביר. בנוסף לזה, גם בהליך ספציפי, שמישהו יבקש מידע ולא יתנו לו, יהיה ניתן לעשות מה שעושים בבג"ץ - לבקש לבטל צו מהסוג הזה. לכן הצבא יצטרך לחשוב היטב מאד לגבי הצווים שהוא מבקש להוציא, שיהיו מאד מצומצמים ונוגעים לגרעין הקשה של ביטחון המדינה.

חני כספי:

בנושא הזה אני מעדיפה את המונח "שמירה על ביטחון המדינה" על "פגיעה בביטחון המדינה". פגיעה צריך להוכיח, ואת זה (2) נותן לי. יש רשימת נושאים שכבר חשבנו עליהם כאשר הצענו את ההצעה, שיהיו בפיקוח פרלמנטרי, לא יהיו מוחבאים לפי גחמה של הצבא, או של המסווג. אני חושבת שזה האיזון הראוי. אנו ערים לכל הבעיות, אך זה עדיף לנו על פני הוצאת עניין ספציפי, וויכוח האם יש בו או אין בו פגיעה בביטחון המדינה. אנו מעדיפים את השמירה על ביטחון המדינה.

איתמר יער:

לאורך תהליך הגיבוש לא הצענו להכניס לחוק נושאים, שגופים אחרים שאין להם את ההגנה הזו, יתמודדו על הכנסתו לחוק עצמאי.

היו"ר דוד צוקר:

לא העלנו תחומים לגבי רשויות אחרות. שירות בתי הסוהר רצו, ולא העלנו את זה.

ישי יודקביץ:

היתה לנו רשימה של 14-15 נושאים, שמצדנו ניתן היה להכניס אותם לחקיקה ראשית. משרד המשפטים סבר אחרת. המנגנון שאנו מציעים כרגע הוא גמיש יותר.

היו"ר דוד צוקר:

לא בטוח שהכנסת היתה מקבלת את זה.

חני כספי:

גם עכשיו היא צריכה לקבל את זה, ב 9 (2).

ענת שקולניקוב:

מה שמפריע לי כאן, הוא שמבחינה לוגית צרופה אין צורך לגיטימי בסעיף הזה. המטרה של שמירה מפני כל גילוי מידע שיש בו כדי לפגוע בביטחון המדינה - כבר כלולה ב (1). לשם מה צריך את (2)? - למידע שאין בגילוי כדי לפגוע בביטחון המדינה. אין מקום להחסות אותו בחוק הזה. הטענה כאילו בית המשפט לא יקבל ולא יבין שיש גם עניין של חיבור חלקי מידע - הדברים הם ברורים.

גם אם מדובר בחלק ממידע, שיחד אם אינפורמציה אחרת יש בו כדי לפגוע בביטחון המדינה, ניתן להציג את הטענה הזו בפני בית המשפט. אין בכלל ספק שהוא יתקבל. (2) נדרש רק לגבי מידע אשר אין בגילוי אפילו חשש לפגיעה בביטחון המדינה. הטענה שניתן לתקוף את הנושאים בבג"ץ זה בעצם לעקוף את הבעיה. בדרך כלל הטענה היא לגבי מידע ספציפי, וזו השאלה שצריך להציג, מבחינה לגיטימית, לבית המשפט.

היו"ר דוד צוקר:

איזה נושאים שאין בהם חשש לפגיעה בביטחון המדינה ייכללו בצו של שר הביטחון?

חני כספי:

מה שהיא הציגה אינו מדויק. הנושאים הם מסוג נושאים, שגילוי חלק מהפרטים שלהם יש בו פגיעה. יש בזה חפיפה. לא מדויק להגיד שזה לא חופף. היא הציגה את הדברים בצורה לא מדויקת. אתן דוגמה: סדר הכוחות של צה"ל.

היו"ר דוד צוקר:

בגילוי יש חשש לביטחון המדינה.

חני כספי:

לא תמיד. אני רוצה לדעת כמה צה"ל מוציא מחוץ לסד"כ.

היו"ר דוד צוקר:

חשבו שזה נושא בעייתי ביותר מבחינה חוקתית. למשל, שאלה ציבורית: כמה בנות משרתות במחז"און ישראל במקום שירות בצבא.

ישי יודקביץ:

הנושא פתוח לויכוח פרלמנטרי בוועדת חוץ וביטחון. בכל שנה שר הביטחון מגיש דו"ח לגבי מספר החיילים שנמצאים מחוץ לסד"כ.

מלכיאל בלס:

לגבי מספר הגדודים, מספר הטייסות, מספר מסוקי התקיפה.

היו"ר דוד צוקר:

זו בדיוק השאלה - לא ברור שהגילוי המידע הזה נופל תחת הקטגוריה של חשש לפגיעה בביטחון המדינה?

קריאה:

לא.

חני כספי:

חלק ממנו. לא רוצים בדיוק את המספר, אך רוצים לדעת משהו שקשור לזה, אבל הוא לא בדיוק זה.

היו"ר דוד צוקר:

אני לא מכיר טיפס אחד שיעתור לבג"ץ בהנחה שהוא יתיר לו את פרסום העניין הזה.

איתמר יער:

נתון לגבי מספר הטייסות, ודאי פוגע בביטחון המדינה, אך מספר סדרות החינוך של יחידות מבצעיות בצה"ל - זה סיפור ארוך, אבל ממנו אפשר ללמוד הרבה דברים.

היו"ר דוד צוקר:

המילה "חשש" עוזרת לך פה. זה חשש לפגיעה.

שלמה שוהם:

יש לומר שסעיף 9 (א) (2) הוא רשת ביטחון נוספת. במה היא שונה מהראשונה? משני טעמים. הבחינה של בג"ץ לא תהיה אם יש או אין חשש, אלא תהיה שאלה האם שיקול של הוצאת נושא מטעמים של פגיעה בביטחון המדינה הוא שיקול סביר. הדבר השני הוא, כמובן, הוצאת הנושא כולו, כאשר בכל נושא, גם אם הוא סודי, יש בו חלקים מסוימים שאין בפרסומם כדי לפגוע בביטחון המדינה.

אומר בגלוי - אני שומע את הנושאים האלה בעבודתי בוועדות, ונטיית הלב אומרת: עצרו. יש דברים שיש אינטרס ציבורי חשוב לדעת אותם, ואם אין בהם חשש לפגיעה בביטחון המדינה אני לא רוצה להסתיר אותם, אלא לדעת אותם. נדמה לי שבחוק חופש המידע, מערכת האיזונים היא שונה. היא רפה יותר, לכאן ולכאן. לא מדובר פה על אינטרס פרטי, אלא על אינטרס חברתי כללי ציבורי, שהוא פחות חריף מבחינת חריות הפרט. לכן, נדמה לי שהעמדה שלהם לא מופרכת מעיקרה. אני לא מכריע פה, אבל נדמה לי שדווקא פה - נכון שזו רשת ביטחון נוספת, אבל - - -

היו"ר דוד צוקר:

סעיף (2) מדבר על מידע מטעמים של שמירה על ביטחון המדינה, לא חשש לפגיעה בביטחון המדינה. האם זו אינה מסננת דקה יותר מאשר - - -

שלמה שוהם:

לא, להפך. זה סייג לסייג.

היו"ר דוד צוקר:

החורים של הרשת צפופים עוד יותר, אם כך.

חני כספי:

כן.

יהודה לנדא:

אני חייב לומר שההסבר שנתן שלמה שוהם קודם, הוא בדיוק הסיבה שצריכה להטריד אותנו. עצם העובדה שהרשות גילתה את דעתה בכך שהיא לא מסרה את המידע, שהמידע הזה לא צריך להימסר, היא נקטה עמדה ברורה. למה לתת את האמצעי של צו לרשות הציבורית, בנוסף? הרשות הביעה את דעתה. יש לנו מנגנון שייבחן את הדעה הזו. מדוע לתת דרך של צו ועוד ברמה של רשת דקה יותר?

אני חושב שסעיף (1) גורף גם כך. בשיחות פרטיות אמרתי זאת. אני חושב שהוספת כתפיות נוספות על הכתפיות האלה, היא מיותרת.

ענת שקולניקוב:

הנקודה הזו היא באמת חשובה. בסעיף (2) יש הפנייה עד כדי אי-אמון ברשות השיפוטית, אשר לה התפקיד לקבוע ולבחון את הטענה לפגיעה בביטחון המדינה, ולהעביר, ללא שיקול דעת, לשיקול של הרשות המינהלית. זה דבר שהוא לא ראוי. הטענה הלגיטימית, של פגיעה בביטחון המדינה תיבחן על ידי הרשות השיפוטית.

אני רוצה לקחת את הדוגמה שניתנה כאן, ולהראות למה אין צורך בסעיף הזה. אני מניחה שהנושאים ינוסחו בצורה רחבה: כוח אדם, סדר כוחות, וכן הלאה - והנושא הזה יקבל אישור. זה לגיטימי. כל הנושא כולו יהיה חסוי. לעומת זאת, צריך לבחון את המידע המבוקש. מידע שבאמת ניתן יהיה להסתיר בצורה לגיטימית, כגון: טייסות הליקופטרים וכן הלאה, אין ספק שבית המשפט יאשר אותו. גם הטענה שניתן ללמוד ממידע מסוים על מידע אחר - אין ספק שבית המשפט יאשר. כאשר יגיע משהו אחר, מידע שהוא כשלעצמו לא פוגע, או אפילו שיש בו איזה שהוא חשש לפגיעה, כגון השאלה כמה אנשים לא משרתים בצבא, יוצג מנגד אינטרס אחר, ובית המשפט יצטרך להכריע.

אני לא רוצה לקבוע לגופו של עניין, כנראה שהטענה היא מוצדקת, ואין מקום לחשוף גם מידע אחר, אבל ודאי לא לשים חסיון על כל הנושא כולו. בית המשפט צריך לבחון את העניין, וגם את הטענות שמנגד. את זה הוא יוכל לעשות בגדר סעיף (1), אבל לא בגדר סעיף (2). התקיפה הבג"צית של העניין היא ממש חסרת סיכוי. ברור שהנושאים ינוסחו בצורה כזו שכלל הנושא יהיה לגיטימי. אני לא מעלה בדעתי שזה לא יהיה כך. השאלה היא - איזה מידע מסתתר בתוך הנושא, שאין זה לגיטימי לחשוף אותו. ניתן יהיה לתקוף זאת רק בגדר סעיף (1). ודאי שלא יהיה ניתן להתחיל לתקוף אותו בגדר סעיף (2).

נתי שילה:

אני לא שייך ללובי הביטחוני, אבל אם כוחות הביטחון צריכים להילחם כאן על מסגרת דקה יותר לאינפורמציה שהם חוששים שיפגע בביטחון המדינה, אני נותן להם את שיקול הדעת. במדינה שלנו היום, עם כל האיוונים שיש: תקשורת, בג"ץ, חברי כנסת לוחמניים - יש מספיק איוונים כבר היום. בעיתונות מתפרסמים דברים שפעם לא היו מתפרסמים, וכן הלאה.

מחוקקים חוק שיאפשר מתן אינפורמציה רבה יותר. אני לא חושב שמישהו התכוון שיהיה כאן איזה שהוא שמץ של פגיעה בביטחון המדינה. אם במערכת הביטחון חוששים מכך, אני לא מבין למה לא לתת להם את הכלים.

חני כספי:

אנו בדקנו מה נעשה במדינות תבל. דווקא במדינות בהם לא חוקק חוק חופש המידע ב-1998 אלא הרבה לפני כן, ראו את המודל הזה, ונתנו לרשות המבצעת בנושא הביטחוני קרדיט גדול מאד. אנו הלכנו כאן לכיוון הפיקוח הפרלמנטרי הרבה יותר. הבאנו את הדברים לרמה של אישור ועדת כנסת, שהיא, בסופו של דבר, דומה לחקיקה ראשית. עם כלל הכבוד, יש לי אמון גדול ברשות השופטת, אבל אני חושבת שגם הרשות המחוקקת יכולה להגיד את דברה. זו זכות של אמירה.

היו"ר דוד צוקר:

אם היית כותבת עכשיו מאמר אקדמי, מה היית אומרת על הפסיקה בקשר למושג של חשש לפגיעה בביטחון המדינה? האם בתי המשפט היום לא נתנו לכם גיבוי מסיבי?

חני כספי:

זה אכן אחד הדברים שרציתי להתייחס אליהם. יש שוני בין סעיף (1) ל- (2), כאשר המבחן של (2) הוא מבחן ההכללה, והמבחן של (1) הוא מבחן פרטני. אנו חושבים שיש עניינים, שאפרוירי, למרות שאני בטוחה שבית המשפט יפסוק שיש כאן חשש לביטחון המדינה, אני לא רוצה להגיע להתדיינות הזו. אני ארצה לומר שזה מסוג הדברים ששר הביטחון קבע בצו, ואנו לא רוצים לגלות אותם. הם נושאים שההתדיינות הפרטנית לא מתאימה להם.

היו"ר דוד צוקר:

אבל לא תישמרו על הדברים מחוץ לבית המשפט, אם מישהו יערער על הצו הזה?

חני כספי:

הוא יהיה עקרוני. קשה לי להדגים עד כמה הצבא הוא מעניין.

היו"ר דוד צוקר:

על סמך הידע שלך - האם מערכת הביטחון לא פירשה מאד רחב את המושג אל "חשש לפגיעה"?

חני כספי:

אני יכולה לומר שבמילים "חשש לפגיעה בביטחון המדינה", לא מפורט איזה חשש ומה המשמעות שלו. זה יהיה נתון לפרשנות בית המשפט. יכול להיות שבית המשפט יאמר שחוק חופש המידע נותן לנו קונצפט שאומר שיש חשיבות לתת מידע, וזו היא הגבלה על הקונצפט הזה, ולכן החשש צריך להיות מאד ממשי וגדול. יכול להיות שבית המשפט יאמץ גישה יותר ביטחונית, ויפסוק שחשש זה רק חשש בעלמא, לכן המבחן הוא גדול יותר. אינני יודעת מה יגיד בית המשפט. יכול להיות שהוא יפרש "חשש" רק כחשש ודאי ממש, ואז אני אצטרך להתכתש על העניין. זו אמירה של הרשות המחוקקת.

היו"ר דוד צוקר:

האמירה הזו, של הסעיף הזה, די מצמצמת, לעומת פסק דין "העיר".

חני כספי:

הפגיעה היא פגיעה ודאית.

היו"ר דוד צוקר:

שם היתה קירבה לודאות ממשית. הניסוח כאן הוא לא כל כך הדוק.

יהושע שופמן:

יש הבדל בין מניעת פרסום לבין הגנה מפני מסירה.

היו"ר דוד צוקר:

בית המשפט קבע אז אמת מידה, שמלווה את העיתונות מאז. יכול להיות שפיסקה (1) מצמצמת אפילו את חופש העיתונות. יהודה לנדא אמר שהיא מנוסחת באופן כל כך מרחיב שהיא פוגעת, אולי, גם בפסק דין "העיר", ובעצם מבטלת אותו.

ישי יודקביץ:

אין ספק שהיה צריך להיות שם חשש ממשי לפגיעה. קירבה לודאות ממשית.

חני כספי:

(א) (1) סובל הכל: חשש ודאי וממשי וגדול, שצריך להוכיח אותו. לא בטוח ששיטת הפסיפס נכנסת תחת (א) (1). אני יכולה לטעון שלא, שבגילוי המידע הספציפי אין חשש לפגיעה בביטחון המדינה.

יהושע שופמן:

סעיף (1) לא הופך את פסק דין "העיר". סעיף (1) הופך את פסק דין "אלוף בן". עיתונאי ביקש מידע מהרשות - - - אלה שני פסקי דין של אותו בית משפט. בפסק הדין "אלוף בן" אמרו: אין לי את המידע. במקרה "העיר" יש לי את המידע" והבקשה היתה לא להפריע לפרסם. זה ההבדל.

היו"ר דוד צוקר:

ומה לגבי אמת המידה? האם יצרנו פה נורמה שנותנת גיבוי מאד רחב למערכת הביטחון?

יהושע שופמן:

קח את חוק חופש המידע האמריקאי. אף בית משפט אמריקאי לא יגיד שהמדינה רשאית לצנזר מידע אם אותו מידע הוא מהסוג שיש פטור מלמסור אותו לפי חוק חופש המידע. אלה שתי רמות אחרות לגמרי, אבל עובדה ששם אי אפשר לצנזר את פירסומי הפנטגון, אבל אפשר למסור אותם. אותו הדבר בחוק הקנדי, שם יש סעיף שאומר שלא מפרסמים מה שיש לגביו חשש לפגיעה בביטחון המדינה. בלי לגרוע בכלליות, מידע בנושאים מסוימים, הנמצאים ברשימה מאד ארוכה ומפורטת, לא מוסרים.

חני כספי:

אז איך אנו יכולים ללכת בעקבותיהם? יש להם גם את האינטרס של שמירה על ביטחון המדינה, וגם את המסננת עצמה. אנחנו עשינו שילוב של שתי השיטות. אצל האמריקאים הנשיא קובע את רשימת הנושאים.

היו"ר דוד צוקר:

האם משרדי הממשלה יכולים לנמק למה יש צורך בפסקה (3)?

יהושע שופמן:

הרעיון מתחיל מפקודת הראיות. פקודת הראיות עוסקת באיזון בין הזכות למשפט הוגן לבין טעמים מוצדקים של טובת הציבור. פקודת הראיות קובעת שאין אדם חייב למסור, ובית המשפט לא יקבל ראיה אם שר הביע דעתו בתעודה החתומה בידיו כי מסירתה עלולה לפגוע בעניין ציבורי חשוב, אלא אם מצא בית המשפט הדין בדבר, על פי עתירת בעל דין המבקש את גילוי הראיה, כי הצורך לגלותה לשם עשיית צדק עדיף מן העניין שיש לא לגלותה.

מה שעשינו הוא שלקחנו את שני הצדדים ואמרנו שמה שנכון לגבי בית משפט, זאת אומרת - שיש אינטרס מובהק למסור את המידע ואף על פי כן לא מוסרים - נכון גם לגבי אדם שמבקש מידע, גם בלי לציין סיבה לכך. את העיקרון של תעודת השר, ובכונה בחרנו במילים האלה, כי יש עליהם פסיקות, ואת הסיפא עיגנו בסעיף של בית המשפט. אמרנו שאותו עקרון של איזון, שבית המשפט יכול להפוך את החלטת השר, והחלטת השר אינה סופית, אם האינטרס שבגילוי גובר על האינטרס שבאי-גילוי. זה ב-17 (ד).

ישי מנוחין:

איזה דבר זה מכסה, שאינו מכסה על ידי 9 (א) (1)? בטחון יחסי החוק, בטחון הציבור, בטחון של אדם - מה עוד נשאר?

יהושע שופמן:

אנחנו מדברים על אפשרות שמידע מסוים יכול לפגוע פגיעה קשה בציבור של אנשים. יפרסמו מידע, שהוא כשלעצמו מעניין וחשוב, אבל אם נפרסם אותו לפי חתך מסוים, חתך עדתי למשל, זה יכול לגרום לפגיעה קשה מאד באותם אנשים. אנחנו מדברים על אותם מצבים נדירים שאי אפשר להכניס אותם לרשימה. הרי לא נכתוב רשימה של עמודים שלמים על כל דבר שנוכל להעלות על הדעת. יש מצבים שיש בהם עניין ציבורי חשוב מאד.

עממי בשארה:

לא הבנתי. אחוז הפגיעה אצל הרוסים, למשל?

יהושע שופמן:

אחוז תחלואה במחלה מדבקת בעדה מסוימת.

עממי בשארה:

במה זה פוגע? זה מידע. זה לא שקר או דעה קדומה.

יהושע שופמן:

נניח שיש שיעור של פרומיל של חולים במחלה מסוימת באוכלוסייה הכללית, ובין יוצאי עדה מסוימת השיעור הוא פי מאה. השאלה היא אם אנו יודעים שבקרב הציבור יש נטייה להתרחק מאנשים שנושאים את המחלה, אז ניתקל בתופעות של אפליה, שלא בצדק.

היו"ר דוד צוקר:

אולי זה יהיה בצדק.

ישי מנוחין:

כולם פה מדברים על תרומות הדם של האתיופים, או האם יש איידס בקרב האתיופים. אלה הדוגמאות שנשמעות מסביב לשולחן. אני רוצה לומר שאם המערכת לא מטפלת באתיופים, ויש אצלם כמות גדולה של מחלות מסוימות, או לא עובדים אתם על נושאים של מניעת מחלות, הציבור צריך לדעת את זה כדי שהמערכת תטפל בזה. זה לא יעזור אם יסתירו את זה, ואז כאשר שיעור התחלואה יהיה גדול מאד תתעוררנה מהומות.

נורה כהן:

אנחנו הבאנו את העניין הספציפי שלנו. יש לנו עניין בחסיון על מידע מסוים על בתי ספר ומוסדות חינוך. למשל, מידע על הישגים במבחן ספציפי כזה או אחר, מידע על הרכב סוציו-אקונומי של אוכלוסיית תלמידים - זה סוג מידע שגילוי ברבים עלול לפגוע בתפקוד של בית הספר. אתן שתי דוגמאות.

היו"ר דוד צוקר:

אבל הגילוי עשוי להועיל להורים ולתלמידים.

נורה כהן:

לא, להפך.

היו"ר דוד צוקר:

אולי יחליפו את המנהל בגלל ההישגים הירודים?

נורה כהן:

באמרה הזו יש שתי הנחות. הנחה אחת היא שהמידע הזה בעצם הוא חזות הכל, שכאילו בזה כיסינו את כל הידע על בית הספר, ולא היא. הדבר השני הוא שלמעשה יש הנחה שמנהל בית הספר הוא הגורם הבלעדי למצב הנתון של בית הספר. אנו יודעים שיש משקל לאוכלוסייה של בית הספר, עם המטען שהיא באה אליו, ויש לכך חלק בהישגים של בית הספר.

ברגע שאתה מגלה את ההישגים ברבים, יש עניין של סטיגמה על בית הספר, עלולה להיגת דמורליזציה גם של אוכלוסיית התלמידים, של ההורים ושל המורים. הדמורליזציה הזו עושה הרבה דברים. קודם כל, כל ניסיון של משרד החינוך להשביח את העבודה ולקדם את ההישגים, ייתקל בקושי. מי שיכול - בורח. בעצם הפרסום יש פגיעה ביכולת של מערכת החינוך לשקם דברים.

תאמרו שיש עניין לדעת את הדברים. נכון, אבל לדעתנו טובת ציבור התלמידים באותו בית הספר עדיפה על טובתו של אותו אחד שמנסה לקבל אינפורמציה. דוגמה נוספת, ידועה מאד, היא דוגמת האינטגרציה. ברגע שיש שקיפות שלמה ומלאה על כל נתוני בית הספר קיום האינטגרציה נדון לכישלון. דווקא הכוחות החזקים, שהם הכרחיים

לקיום אינטגרציה מקדמת, לא יישארו. המידע הזה צריך להיות ידוע לגורמים שמטפלים, ואנו מיידעים אותם, אבל פרסום גורף עלול להזיק.

היו"ר דוד צוקר:

בדוגמאות שהבאת את מדברת, בעצם, על האינטרס של הרשות, מול ההורים. איפה האיזון הנכון בין הזכות של ההורים לדעת איפה ילדם לומר: איכות בית הספר, ההרכב שלו, רמת ההישגים שלו, המגמה של ההישגים - לבין הרצון הכן והאמיתי של הרשות המקומית ושל משרד החינוך לתקן את בית הספר הירוד ודל ההישגים?

את אומרת שמוכרחים לתת למשרד החינוך אפשרות שלא למסור מידע להורים על בית הספר שבו ילדם לומד, כי הרשות דואגת. השאלה היא האם את מציעה שמשרד החינוך יוכל להטיל איפול על אינפורמציה שנוגעת לילדים שלנו?

נורה כהן:

האמירה הזו קצת גורפת.

היו"ר דוד צוקר:

היא קיצונית, אך היא לא בלתי נכונה. המידע על הכיתה של הילד ועל המורים שלו הוא המידע המלא על הילד.

דורית מורג:

המידע הפרטני על כל מבחן ועל כל הישג עלול להיות מידע מטעה. מידע כללי על בית הספר ההורה מקבל. אולי גם מידע כללי על רמת ההישגים בבית הספר. מתן מידע פרטני על כל מבחן והניסיון לנמק, עלול להזיק. יש נתונים אובייקטיביים שהפרסום עלול לקלקל יותר מלהועיל.

היו"ר דוד צוקר:

לקלקל למערכת, אך להועיל להורים.

דורית מורג:

לא, לקלקל גם להורים. הכוונה היא שתהיה פגיעה גם בתלמידים. למעשה, המידע הזה, על מבחן כזה או אחר, שלא תמיד נמצא במכלול האינפורמציה על בית הספר והרכב הכיתה, עלולה לפגוע. משרד החינוך יאלץ להסביר מדוע בית הספר חלש. מידע פרטני לגבי מבחן מסוים, לא לגבי סטטיסטיקות כלליות, יכול ליצור סטיגמה להרבה תלמידים. אני מציעה שזמירה מברך, המדענית הראשית של משרד החינוך, תוסיף דברים.

זמירה מברך:

מידע יוצר תדמית.

היו"ר דוד צוקר:

הרבה פעמים תדמית לא זקוקה למידע כדי להיווצר.

זמירה מברר:

תדמית נוצרת על ידי מידע. ישנו מושג שנקרא "נבואה שמגשימה את עצמה". ברגע שיש מידע על בתי ספר, שיוצר תדמית שלילית לבית הספר, יש תופעה כזו. בית הספר, בצורה מאד עקיפה, נמצא בסיטואציה כזו. זה פוגע בתלמידים.

היו"ר דוד צוקר:

או שזה יוצר משבר ונחלצים לעבוד שם, כדי לעשות משהו לטובת העניין.

זמירה מברר:

כאשר אנו רוצים לעבוד ולהוציא את בית הספר מן המשבר, המידע החשוף לציבור לא בהכרח יכול לעזור לנו, אלא להפך, הוא יכול להכניס את בית הספר חזק יותר לתוך המשבר.

יש לזכור שבהרבה מאד יישובים בארץ יש בית ספר שהוא יחיד ביישוב. להורים אין ברירה אחרת, והם חייבים לשלוח את ילדיהם לשם. המידע הזה ודאי לא יעזור להם לשפר את בית הספר, אלא להפך. זה ייפגע בתלמידים. יש מקומות בהם אין אזורי בחירה חופשיים, וההורים חייבים לשלוח את הילדים לבית ספר מסוים, ולא על פי בחירתם. המידע עלול לפגוע בתלמידים. לכן אנו נותנים את שיקול הדעת לשר. אנו לא אומרים שהכל חסוי.

יהושע שופמן:

במסגרת הדיון כאן לא צריך לקבל הכרעה האם צודקים אנשי משרד החינוך שהמידע הזה צריך להיות חסוי, או לא. ההכרעה שצריכה להתקבל היא האם אנחנו בחוק הזה, נאפשר לדיאלוג הזה להתקיים. אם הסעיף הזה אינו מופיע, הכל פרוץ. אנו לא מדברים פה על ביטחון המדינה ולא על יחסי חוץ.

היו"ר דוד צוקר:

אנו מדברים על פרטיות.

יהושע שופמן:

לא.

זמירה מברר:

זה לא מידע מזוהה פר ילד.

יהושע שופמן:

אנו אומרים- האם בנושאים האלה, שהם עניין ציבורי חשוב, האם אנו מאפשרים את הדיאלוג, האם אנו מאפשרים את האיזון? אם אין סעיף - העניין נגמר. אם יש סעיף כזה, צריך להביא את זה להכרעתו של השר, והעניין יעמוד לביקורת שיפוטית, דהיינו, אותו איזון מתקיים.

היו"ר דוד צוקר:

על פי אותו הגיון של משרד החינוך, פרסום מידע על תאונות רבות בכביש מסוים, יוציא שם רע לכביש. תסכים אתי שזה קונסיסטנטי עם הטיעון של משרד החינוך.

יהושע שופמן:

לא, כי אנו לא מדברים על כבודם של הבריות. אני מציע שלא נביע את דעתנו. הנושא הגיע להכרעה בבג"ץ. הגיעו לאיזון: חברי המועצה קיבלו את הנתונים - -

היו"ר דוד צוקר:

סעיף 9 (א) (3) מנוסח בלי שום נוסחת איזון.

יהושע שופמן:

האיזון הראשון הוא פנימי לרשות. האיזון השני הוא של בית המשפט.

ישי מנוחין:

ראיתי את הנתונים של משרד החינוך שהם די מוחבאים. מסתבר שלעומת 86% מבני המחזור שבשנה שעברה שסיימו בגרות בגבעתיים, רק 1.6% סיים ברה"ט. זה נתון שמשרד החינוך מחביא עמוק בתוך הדו"חות. זה מתייג את רה"ט.

כל הנתונים שמשרד החינוך מדבר עליהם הם נתונים שהורים חזקים, משכבות מבוססות יודעים אותם. מה שאתם אומרים - שהמידע יימנע משכבות חלשות שקשה להם לדעת את הדברים האלה.

היו"ר דוד צוקר:

יכול להיות שיש סטיגמה, ונתונים יכולים לבטל אותה.

זמירה מברך:

זה לא נכון. מידע חשוף הוא לכל הציבור, לא לחלקו.

ישי מנוחין:

לא. אנשים בעלי קשרים יודעים יותר מכאלה שאין להם קשרים. לאנשים משכבות סוציאליות נמוכות יש הרבה פחות מידע ממה שלך ולי יש.

ענת שקולניקוב:

אני רוצה לחזור לנוסח של הסעיף, שהוא נוסח חובק עולם. אמרתי את זה מהשיבה הראשונה שהיתה בנושא. אם יש עוד אינטרס שלא כללנו, היה צריך לבוא ולהביא אותו, ולא להסתמך על משהו שהוא כל כך רחב. לרוב אני בעד הרמוניה חקיקתית, אבל כאן, כאשר מפנים אותנו לפקודת הראיות שגם בה יש סעיף רחב ובעייתי, אין מקום לשיקול הזה.

היו"ר דוד צוקר:

בעוד שבסעיף 2, שהוא קצת למעלה, היה לפחות איזה שהוא קריטריון, איזה ניסיון לאזן, ולא לומר באופן רחב: בצו שיוציא שר הביטחון. נלחמו לבוא ולהסביר שיש קריטריון. זה ארגומנט שקשה להתווכח אתו.

מה אומר (3)? שהשר לעניין הכי אזורי יביע דעתו. הוא מרגיש תחושת כשלון. אתם מבינים שההכרעה בסעיף הזה הרבה יותר קלה מאשר ב- (2). בסעיף (2) באמת מסובך.

נחמי בשארה:

אני שתקתי על סעיף (2), לגמרי.

היו"ר דוד צוקר:

תבינו שב- (3) זו הכרעה מאד קלה.

מלכיאל בלס:

יש איזו שהיא הנחה שכרגע, כשאנו דנים בחוק הזה, אנו רואים לנגד עינינו את כל הסיטואציות, את כל המצבים האפשריים, את כל סוגי המידע שכל הרשויות מתעסקות בו, ואנו יכולים לתת מענה לכל אחד מעשרת הסעיפים האלה. ישנם חריגים וסייגים קונקרטיים לחוק. בכל מקום שאנו עוסקים בביטחון המדינה או בהגנת הפרטיות אנו נצטרך לדבוק בסעיפים הקונקרטיים. יש דברים שאנו לא יודעים כרגע - איזה מידע יתגלגל לידי הרשות.

היו"ר דוד צוקר:

מתוך החשש הזה ניסחנו סעיף שכמעט כל דבר יכול להיכנס תחתיו.

זמירה מברך:

איזה, למשל?

היו"ר דוד צוקר:

למשל כל הדוגמאות שהבאתם. שהן בלתי קבילות, לדעתי. אין שר שחושב שהוא עוסק בעניין ציבורי בלתי חשוב.

יהושע שופמן:

יש חוקים זרים שעלו, מתוך הניסיון על כל הנושאים. בארצות הברית התייחסו למיקומם של בארות. כל אחד בוחר מתוך הניסיון.

מלכיאל בלס:

העובדה ששר פלוני חושב שצריך להסתיר מידע מסוים במדינת ישראל היא לא סוף הדרך. השר הזה יצטרך לשכנע שגילוי המידע הזה עלול לפגוע בעניין ציבורי חשוב. אחר כך הנושא הזה יעבור את ביקורתו של שופט בית משפט מחוזי, ושופטי בית משפט עליון.

היו"ר דוד צוקר:

אבל תלמידי אותה הכיתה, שלא מפרסמים את המידע עליהם לא הולכים לבית המשפט - - -

מלכיאל בלס:

הם הולכים. חברת מועצת עיריית תל אביב הלכה. ארגון ההורים הארצי יילך.

היו"ר דוד צוקר:

אנחנו מכירים את כל אלה שהולכים. עוד לא פגשנו את אלה שלא הולכים.

רחל גוטליב:

מתוך הניסיון שלנו, את המספר הרב ביותר של תעודות חסיון הוציא השר לביטחון פנים, ובאמת, מרבית העילות שנקבעו בחוק הזה הן העילות שבגינן הוא מוציא תעודות חסיון. יחד עם זאת, נתקלנו לא אחת במקרים שבהם אף אחת מהעילות האלה לא הספיקה. הדוגמה שאני מזכרת בה כרגע היא שגילוי המידע יפגע בפרנסתו של האיש. לא מדובר בשלומו או ביטחונו. מדובר בפגיעה בפרנסתו.

היו"ר דוד צוקר:

מתי? תחת הסעיף הזה אי אפשר לפרסם שבעל מסעדה מוכר אוכל מקולקל, כי הפרסום יפגע בפרנסתו. תמצאו ניסוח אחר.

רחל גוטליב:

מה שאמר מלכיאל בלס בעיניי הוא נכון. אנחנו לא יכולים לעשות היום רשימה של אותם אינטרסים לגיטימיים. יכול להיות שהאינטרס של משרד החינוך לא נראה בעיניך, אבל הוא יתברר. זה סעיף סל, נכון, אבל הוא חיוני.

שלמה שוהם:

יש לי הצעה. האם את מוכנה למחוק את סעיף 3, ולהוסיף בסעיף 1: "פגיעה חמורה בעניין ציבורי חיוני".

רחל גוטליב:

אתה מרחיב את העניין מאד. תעודת שר זה עניין קשה יותר. אין לי בעיה עם ההצעה הזו, אך לדעתי הפתרון האחר הוא טוב יותר. הוא יוצר מנגנון קשה יותר. לא הממונה מחליט, צריך לפנות לשר.

היו"ר דוד צוקר:

לשר יש גם שיקולים ציבוריים.

רחל גוטליב:

השר גם יפחד לעמוד בפני ביקורת. עד שהוא יוציא תעודה.

אביבה גולדשטיין:

יש אולי נושאים שיכולים להיכלל פה, כמו פגיעה ברגשי דת של ציבור, או פגיעה בדימוי של ציבור. נניח שמחר שר יחליט לפרסם על שיעור הלידות במיגזר הבידואי מחוץ לנישואין, או שיעור גילוי עריות באוכלוסייה מסוימת. דברים אלה, שעלולים לפגוע - - -

היו"ר דוד צוקר:

השאלה שהחוק שואל היא רק אם הדברים נכונים או לא.

זמירה מברך:

אבל יש כאן בעיה של הכללה. זה נכון לגבי חלק מן המידע.

היו"ר דוד צוקר:

זו לא בעיה של ספק המידע, זו בעיה שלי כקולט המידע.

זמירה מברך:

יכול להיות שיהיה צורך לנסח את זה כאן שהשר יצטרך לנמק את דעתו בצורה שתהיה מקובלת, באיזה שהוא אופן.

היו"ר דוד צוקר:

תעודה היא גם הנמקה. לא זו הבעיה שלנו.

דורית מורג:

הכוונה היא לא להגן על פעולות משרד החינוך, אלא על אוכלוסיית התלמידים עצמה, על האוכלוסייה שתיווצר לגביה סטיגמה. שיקול הדעת צריך להיות בכיוון הזה. הליכה לקראת תעודה תביא לכך שנצטרך להודיע כי הוצעה תעודה בנושא כזה. זה כבר

יפתח דיון ציבורי. יהיה עלינו לנמק מדוע רוצים להגן על המידע. אחרת - כל מידע יהיה גלוי. לא תהיה לנו הגנה בכלל שלא לתת איזה שהוא מידע סטטיסטי.

עממי בשארה:

אני נוטה לחשוב שחשיפת העובדות מפריכה סטיגמות ולא יוצרת אותן. בדרך כלל הבעיה היא שיש לציבור הכללות לא נכונות ומידע לא נכון. אני חושב שהטעון של יצירת סטיגמה, לעומת זכות הציבור לדעת, הוא סתם "פוליטיקלי קורקט" ורוצה לנקות את התדמיות. האם צריך לשמור על תדמית טובה כאשר המציאות אינה טובה? זה העניין? זה רעיון שמיובא מתנועות מסוימות בארצות הברית בתקופות מסוימות. צריך להגיד.

בעניין הסטיגמות - הן קיימות. לדעתי, חשיפת מידע וגילוי, על כל מיני בתי ספר שיש עליהם סטיגמה חיובית או שלילית, תיצור קצת פרופורציות נכונות בעניין, ותפחית את הפערים שקיימים בציבור לגבי הפער בין בית ספר "אליאנס", למשל, לבית ספר אחר, בדרום תל-אביב. אני חושב שהפערים אינם כה גדולים כפי שהציבור מתאר לעצמו. על כל פנים, האינפורמציה היא לא רק עבור ההורים, היא גם עבור התמורות החברתיות שצריכות ללחוץ. המידע חשוב לחברה ול-civil society. כך יודעים באיזה כיוון ללחוץ. אין לסמוך על השר. הסעיף הזה הוא דרקוני, ולא ייאמן, פשוט. בכל מקרה, הוא צריך להיות מנוסח אחרת.

היו"ר דוד צוקר:

אני מציע שבסעיף 9 (א) נאשר את (2), נמחק את (3), ואם הממשלה תרצה להביא סעיף אחר במקומו - להכניס הסתייגות. אם היא תשכנע אותנו, אפעל למען אישורה במליאה. בכך סיימנו את הדיון הזה.

הסוגייה הבאה בה אנו צריכים לדון היא 9 (ב), 5 (ב). אנו נפתח רק את הנקודות שסיכמנו.

יהושע שופמן:

הוזכר בישיבה הקודמת מנציבות שירות המדינה, והדפסנו ניסוח לגבי משא ומתן של רשות ציבורית וגוף אחר מחוץ לה. הצענו לקבוע את הנוסח ב- (ב) (2), כלהלן: "מידע אודות תוכנו של משא ומתן עם גוף שמחוץ לרשות".

רון דול:

יש כמה סוגים של משא ומתן.

היו"ר דוד צוקר:

ההחלטה היתה להיענות לכם. השאלה היא רק אם הניסוח הזה אינו רחב. משא ומתן מקצועי, על זה מדובר.

רון דול:

לא רק.

יהושע שופמן:

בהתחלה חשבנו לכתוב: "המתקיים", אך החלטנו להשאיר את זה בלי אינדיקציה של אלמנט הזמן.

שלמה שוהם:

אם אני רשות ציבורית, וניהלתי משא ומתן - זה צריך להיות גלוי לציבור.

היו"ר דוד צוקר:

התוכן של המשא ומתן על הברגים של המרכבה- 3.

יהושע שופמן:

פרטי המשא ומתן עם אדם שמחוץ לרשות. אני לא אוהב את המילה "גורם".

ענת שקולניקוב:

כאשר זה הוצג לי, נאמר: "מתקיים". חשבתי שזה בסדר. תוך כדי המשא ומתן, זה הגיוני שלא רוצים להדליף דברים החוצה, אבל לא אחרי שהוא הסתיים. זה עולה בקנה אחד עם העמדה שאנו הצגנו.

רון דול:

תמיד יכול להיות מידע רגיש בתוך המשא ומתן הזה, גם לגבי המשא ומתן הבא, או בכלל. ברור שככל שהזמן עובר זה יורד. במצב שקיים אצלנו ביחסי העבודה, המשא ומתן בעצם לא מסתיים.

ענת שקולניקוב:

זה כולל, לפי הניסוח הזה, לא רק את יחסי העבודה, אלא אינספור תחומים. הנושא של הדיונים הפנימיים נשאר גם הוא בעייתי. סברנו שתוך כדי - יש מקום להחסות, ואילו אחרי - אין מקום.

היו"ר דוד צוקר:

אני מציע לאשר את הנוסח שיהושע שופמן קרא.

לגבי, סעיף (ג).

ישי מנוחין:

מדובר בסוד מסחרי. אנחנו רוצים להוסיף סעיף (ג) כתוב: "פיסקה זו לא תחול על מידע שהוא אחד מאלה: (א) מידע על חומרים שנפלטו (ב) תוצאות של מדידות רעש - - - , רצינו להוסיף: " (ג) סיכונים סביבתיים, בריאותיים וביטחוניים". נראה לנו שדבר, שמהווה סיכון לכלל הציבור, סביבתי, בריאותי או ביטחוני - לא יכול להיות מוגן על ידי חיסיון.

יהושע שופמן:

שוב, אנו מדברים פה על חריג לחריג. ברגע שאנו עושים זאת, אנו מאבדים את האיזונים. אנו לא מאפשרים לגוף השלישי שהדבר נוגע אליו לטעון לחיסיון, אנו לא מאפשרים את האיזון בבית המשפט. אנחנו מוכנים לחריג על חריג כאשר הדברים ברורים, ידועים ומוגדרים היטב. סיכונים בריאותיים, סביבתיים ובטיחותיים זה דבר רחב מאד. כאשר פרטנו את הדברים לפרוטות עם הגופים הנוגעים בדבר, הדוגמה היחידה עליה הם חשבו היתה חומרים מסוכנים שבחצר המפעל.

כפי שאמרנו קודם, בנושאים האלה יש ביקורת מכל הכיוונים: המשרד לאיכות הסביבה והרשות המקומית. מצד שני, לפי עמדת התעשיינים זה לב ליבו של הסוד המקצועי. אם לא נלך על זה אנו מאפשרים גילוי, אנו מאפשרים לתקוף את אי הגילוי, אבל אנו לא מוציאים אותו לחלוטין מהגנת הסוד המסחרי.

היו"ר דוד צוקר:

אבל זה במחיר פגיעה באיכות הסביבה, שהציבור לא יידע עליה, נכון?

יהושע שופמן:

לא. יש דברים שנפלטים אבל אנו מדברים על דברים - -

עמרי בשארה:

אם תהיה למשל שריפה. מן הראוי שיידעו בסביבת המפעל שבמקרה כזה עלול להיות סיכון, ושידאגו שתחנת כיבוי האש שם תהיה מצוידת בפריטים מיוחדים, למשל.

יהושע שופמן:

המידע ידוע לרשות המקומית.

היו"ר דוד צוקר:

הבעיה היא המתחרה. זו חשיפת סודות. לכן השארנו את זה.

אריה נייגר:

הבעיה היא לא עם פי גלילות, שם אנו יודעים בדיוק מה יש במכלים, ולא עם בתי הזיקוק - - -

היו"ר דוד צוקר:

מי יודע - הרשות או האזרח?

אריה נייגר:

הבעיה היא עם האזרח. כאשר יהיה פיצוץ בתע"ש לעולם לא נדע מה יש שם. אין מפעל הייטק בישראל, למעט מפעל ליצור תוכנה, שלא עוסק בחומרים מסוכנים. גם בחדר הזה יש חומרים מסוכנים. זהב הוא חומר מסוכן. כסף הוא חומר מסוכן, ויש רשימה אינסופית כזו של כימיקלים שנחשבים למסוכנים, אך הריכוז שלהם הוא אפסי. אף על פי כן אנו נותנים מידע מלא לפחות לשלוש רשויות שונות ונפרדות.

היו"ר דוד צוקר:

ולמה קשה לך לקבל את התוספת של "נזקים בריאותיים וסביבתיים"?

אריה נייגר:

אין לי בעיה עם נזקים בריאותיים, דרך אגב. גם לא עם נזקים בטיחותיים. יש רק בעיה שקשה להגדיר את זה. הנזקים הסביבתיים מוצו, לדעתי. הגענו למסקנה שכל מה שיוצא החוצה, כל מה שמזהם וכל מה שמלכלך - כל זה אינו נתון להגנה. אנו רוצים להגן על תהליכי הייצוא והייצור.

ישי מנוחין:

יכול להיות שאם הסיכונים הסביבתיים מכוסים על ידי (א), אז אין לנו בעיה שיהיה ב- (ג) רק "סיכונים בריאותיים וטיחותיים".

יהושע שופמן:

זה באמת כמעט נושא חדש. הבעיה עם הסיכונים היא שאנו לא יודעים להגדיר את הסיכון ואת מידת הסיכון. כאשר קיבלנו החלטה של חשש ממשי אמרנו את זה, והכל ניתן לאיזון ולבקרה. פה אנחנו מוציאים את האיזון והבקרה. במשרד הבריאות, למשל, מקבלים חומרים לבדיקה, בהליך של אישור. יכול להיות שהחברות המגישות שומרות בקנאות על הפרטים והחסינות, ועל הסוד המסחרי. אם מדובר בתרופה מאשרים, תפקיד משרד הבריאות הוא לא לתת לתרופה הזו לצאת לשוק, אם יש בה סיכונים בריאותיים. אבל תרופה שלא אושרה - האם נחשוף את כל הבקשה רק משום שיש סכנה שהיא תסתנן ביבוא בלתי חוקי לארץ? אנחנו לא יכולים לבקש ממשהו שמגיש בקשה לאישור תרופה לחשוף את כל הליך הייצור שלו.

עזמי בשארה:

יש שני ציבורים. מעבר למפעלי הייטק יש דברים קלאסיים, כמו כור גרעיני, למשל, שאנו לא יודעים עליו דבר. יש שתי סכנות. אם נעזוב את הציבור שמסביב. מה עם ציבור העובדים? מותר להם לדעת אם מסוכן להם לעבוד עם החומרים האלה, או לא?

היו"ר דוד צוקר:

התשובה היא חיובית.

עמי בשארה:

במפעל האסבסט בנהריה הסיכון היה ידוע, אבל איך שהוא לא דובר בנושא. אחרי התביעות המשפטיות של העובדים החלה להיות מודעות לכך. אזבסטוזיס הוא סוג של סרטן. המפעל לא דאג ליידיע את העובדים ואת הפועלים שהם עובדים עם חומר מסוכן שעלול להביא עליהם מחלה קשה.

ישי מנוחין

לא רק זה - הם מכרו את זה לכל הרשויות בצפון כחומר ריפוד לכבישים. לא רק העובדים, גם הציבור חשוף לחומר.

איילת רונן:

אני יודעת שלעמותת "אדם, טבע ודין" היה עניין רב בסעיף הזה. הבנתי שהם לא מוזמנים לכאן היום ישירות, אלא באמצעות הקואליציה לחופש מידע. באשר לעמדת המשרד לאיכות הסביבה - אני לא מופתעת, אבל הטענה שהרשויות מפקחות על נושאים של סיכונים סביבתיים כבודה במקומה מונח, אך זה לא עניינו של החוק הזה. הרשויות מפקחות היטב, אך עניין החוק הזה הוא ליידיע את הציבור. לכן, מה שהצענו בזמנו, בידיעה שיש קושי רב להגדיר מה הוא הסיכון, ובידיעה שאין למשרד לאיכות הסביבה או למדינה רצון לחשוף סודות ייצור, חשבנו שבכל זאת יש מידע שחשוב לציבור לדעת. מי שגר באזור שבקרבתו מאוחסנים כמויות גדולות של חומרים מסוכנים, רשאי לדעת זאת. לדעתנו, צריך להיות איזה שהוא מנגנון שיאפשר לציבור לדעת על מיקומו של החומר הזה, עוד לפני הפיצוק.

מאחר ונתקלנו בבעיה הקשה של הגדרת סיכונים סביבתיים, הצענו שלפחות החוק הזה יאפשר ויכריח את כל הנוגעים בדבר, להתקין תקנות מכוח החוק. מדובר על יידוע ומתן מידע, ולא לפי חוק חומרים מסוכנים.

אריה נייגר:

עם העניין הבטיחותי והבריאותי אני יכול לחיות. איכות סביבה יש ב - (א). אם יש סיכוי אז יש סיכון. זה נופל בקטגוריה של בריאות.

יהושע שופמן:

אין לנו הגדרות. מה שאפשר להגדיר, אנו יכולים להוציא.

היו"ר דוד צוקר:

בסעיף הזה, הקליינט שלנו היה איחוד התעשיינים.

יהושע שופמן:

גם, אבל לא רק. יש גם מידע של משרד הבריאות.

נתן סמור:

נדמה לי שיש פה איזה שהוא בלבול. כשמדובר בהרתעת הציבור מפני סכנה, לא צריך להיות קושי, ומשרד הבריאות חושף את המידע הזה. זה מסוג המידע שבהגדרתו לא יכול להיות אגור במשרד הבריאות ומחכה לחשיפתו. זה לא סוג המידע שאליו מכוון החוק. הגדרה המידע בחוק מדברת על מידע גולמי שניתן להתפרש לכאן או לכאן, לא על מידע שקובע סיכון. המידע שאליו אנו מכוונים אינו מידע שקובע סיכון לבריאות הציבור, אלא מידע גולמי, שיכולה להיות טענה שיש בו סיכון לבריאות הציבור, אך עמדת משרד הבריאות מנגד היא שאין בו סיכון.

היו"ר דוד צוקר:

בסדר, אז את זה תטענו בבית המשפט.

נתן סמור:

השאלה היא מה קורה תוך כדי המהלך - בין הנקודה שהאדם מעורר את החשש, משיקולים כאלה או אחרים, ועד הנקודה שהדבר מגיע לבירור בבית המשפט. החשש הוא שבתוך כל המהלך הזה המידע הזה ייחשף, בדרך כזו או אחרת. בניגוד לתחומים אחרים, לבית המשפט אין דרך לפסוק בנושא מבלי לשמוע את דעותיהם של שני הצדדים, כי אין לו את הידע המקצועי הנדרש.

מידע כזה לא קיים בצורה שקובעת סיכון לבריאות הציבור. הוא קיים כמידע גולמי, שמסיקים ממנו מסקנות מקצועיות. המסקנות לא באות לידי ביטוי כ"מידע" לפי הגדרתו בחוק. המסקנות האלה הן דעות. החשש הוא שבמהלך הויכוח הזה - האם יש במידע אינדיקציה לסיכון או לא - המידע ייחשף, ואז, גם אם כסופו של דבר - - -

היו"ר דוד צוקר:

אבל אם לא יהיה חוק לא יכול שיקרה אותו תסריט שאתה מתאר?

נתן סמור:

קודם כל, היום אף אחד לא מבקש דבר כזה מבית המשפט. אף אחד לא עומד על הזכות לדעת מה טיב המידע שנמסר על ידי יצרן פלוני.

היו"ר דוד צוקר:

את זה אנו רוצים לכוון עכשיו.

נתן סמור:

לכן אני מצביע על הבעיות החדשות שעלולות לעלות.

אריה נייגר:

מה מטריד אותנו? הרי מידע בדבר סכנה לבריאות הציבור כולל גם מידע בדבר העובדה שאין סכנה לבריאות הציבור. אולי ייאמר משהו בנוסח: "מידע שגילוי נחוץ למניעת פגיעה בבריאות הציבור"?

נתן סמור:

זה אותו הדבר.

אריה נייגר:

לא, זה לא אותו הדבר, זה מוחק את כל מה שאתה קראת לו "המידע הגולמי", את כל המידע האינרטי.

מלכיאל בלס:

היום המצב הוא, שאם משהו מבקש מידע על חומרים מסוכנים בתוך מפעל פלוני, ככל שהרשות יודעת על זה, יש לרשות שיקול דעת אם למסור או לא למסור. אם הרשות מוסרת - אין בעיה. אם הרשות לא מוסרת, אותו מבקש הולך לבית המשפט, ויכול להיות שבית המשפט יורה, מתוך איזון בין הצד של המדינה לצד השלישי - לפרסם. מה מבקשים פה? להוסיף סייג שיאמר: כאשר מדובר בחומרים מסוכנים בתוך מפעל, תמיד יש למסור, ללא כל שיקול דעת.

היו"ר דוד צוקר:

עזוב את העמדה המקורית, אנו כבר לא נמצאים בה.

איילת רונן:

אני לא רוצה להישמע כמו תקליט שבור, אבל הבעיה כאן היא שלכולנו יש תחושה שיש מידע מעבר למה שנפלט החוצה, אבל אנו מתקשים להגדיר זאת כאן עכשיו. סיכון בריאותי זה אותו הדבר. לכן, לדעתי, עניין התקנת התקנות, שהצדדים ישבו ויגדירו את הנושאים במדויק - - -

היו"ר דוד צוקר:

זו בדיוק השאלה עכשיו - מה אנו כותבים בסעיף הזה.

ישי מנוחין:

אני אחזור להצעה המקורית. הופתעתי לשמוע כל הזמן ממשרדי הממשלה עד כמה הם לא יכולים לחזות את העתיד, ולכן הם רוצים להשאיר לעצמם שיקול דעת. אני לא סומך כל כך על משרדי הממשלה, אני לא יכול לחזות את העתיד, ואני גם רוצה שיהיה ברור שכל פעם שאני אחשוב שיש סכנה רצינית לבריאות הציבור ובטיחותו שאוכל לפנות לבתי המשפט. זה יתאפשר, אם חוק חופש המידע יאמר שיש צורך לתת מידע בנושא סכנות לבריאות ובטיחות הציבור.

יהושע שופמן:

הוא רוצה את האפשרות לפנות לבית המשפט. את האפשרות הזו אנו נותנים. כל חוק חפש מידע עוסק בסודות מקצועיים. מה שכתוב, למשל, בחוק הקנדי, הוא שהרשות לא תמסור סודות מקצועיים, אולם:

"The Head of the Government Institution may disclose any record if it is in the public interest and relates to public health, public safety or protection of environment".

זה נפלא, ואנו מוכנים לקבל את זה. הם יודעים מה הם עושים שם. העיקרון אומר שהרשות אינה רשאית למסור סוד מסחרי ושיקול הדעת נוצר רק אם מדובר בסיכונים לבריאות או לבטיחות. אנחנו מכניסים הכל לשיקול הדעת. אנו אומרים שהרשות רשאית. היא רשאית לתת משקל גם לאינטרס. היא חייבת. עובד הוא לא כמו כל הציבור. זה כתוב בסעיף 10, ומה שאנו אומרים הוא שאנו רוצים שהרשות תשקול את הנושאים האלה, שתפרסם מה שאפשר וצריך, תוך כדי בקרה עליה.

ישי מנוחין:

אבל אם התעשיינים מוכנים לחיות עם זה בשלום, וגם אנחנו - למה אתם לא?

יהושע שופמן:

זה לא נימוק.

היו"ר דוד צוקר:

מה יקרה אם תוסיף ב- 10 את החשש הבריאותי "בבואה לשקול..." ?

יהושע שופמן:

אין בעיה.

ענת שקולניקוב:

אני לא חושבת שזה יהיה באותו מעמד אם נשים את זה בסעיף 10.

היו"ר דוד צוקר:

אני מציע להוסיף את זה ב- 10 לכלל מערכת האיזונים.

יהודה לנדא:

זה לא פותר את הבעיה. הטענה של ישי מנוחין, שאני מסכים לה, אומרת את הדבר הבא: לא צריך להיות שיקול דעת לרשות מקום שמדובר בסיכון בריאותי ובטיחותי. נעזב לרגע את העניין הסביבתי. אנו מדברים כאן על חריג לחריג.

היו"ר דוד צוקר:

למה אתה לא מוכן לקבל את זה ב- 10?

יהודה לנדא:

זה מפנה את תשומת הלב שהמחוקק מפנה לשיקול הדעת.

איילת רונן:

עם התיקונים שמוצעים, זה המצב היום.

יהודה לנדא:

אני רוצה שלדשות לא יהיה שיקול דעת כלל מקום שמדובר על סיכון בריאותי ובטיחותי, אפילו אם הוא נמצא ברשות הפרט. אני חושב שהמידע הזה הוא מידע שאינטרס הציבור הוא לדעת אותו, ושלא צריך להכניס אותו למסגרת איזונים.

היו"ר דוד צוקר:

אני מציע שבכל אופן נוסיף סעיף (ג) שמדבר על נזק בריאותי. האם אתם מסכימים?

יהושע שופמן:

לא. אין דוגמה כזו בעולם. זה לא סתם.

היו"ר דוד צוקר:

אז כאלטרנטיבה - נכניס את זה ב- 10.

ישי מנוחין:

יש עוד דברים שאין להם דוגמה בעולם. באף מקום בעולם משרדי הממשלה לא מקבלים חודש חסד. אז גם פה נכניס דבר שאין בחוקים אחרים בעולם - נזק בריאותי.

היו"ר דוד צוקר:

אני מציע להכניס את זה ב- 10: "בבואה לשקול סירוב, תיתן הרשות את דעתה, בין היתר לעניינו של המבקש במידע, אם ציין זאת בבקשתו - -

יהושע שופמן:

"וכן האינטרס הציבורי שבגילוי המידע לשם השמירה על בריאות הציבור, בטיחות ואיכות הסביבה".

היו"ר דוד צוקר:

אנו נאשר את 10 בנוסח שלו, ואם נממי בבשארה רוצה, שמורה לו הזכות להגיש הסתייגות ב-9.

אם כן, אישרנו את 9 ו-10. קרא זאת שוב.

יהושע שופמן:

בסוף סעיף 10, במקום נקודה יבוא פסיק, ונוסיף: "וכן האינטרס הציבורי בגילוי המידע, לשם השמירה על בריאות הציבור, בטיחות ואיכות הסביבה".

רון דול:

לדעתי זה מוחק את שיקול הדעת של הרשות בעניין הזה. לא חייב כל מבקש לציין. אם ניקח את הדוגמה של החברה מחו"ל. אם המבקש לא מציין זאת - - -

היו"ר דוד צוקר:

סיכמנו את זה, ואני לא פותח את זה לדיון עכשיו.

רון דול:

אני מציע למחוק את ציון הבקשה, על מנת להשאיר שיקול דעת בידי הרשות. תמיד יהיה שיקול דעת לרשות להחליט על בקשה שהיא לא בתום לב. אם לא מציינים את זה, הרשות לא תוכל גם לטעון שזו בקשה בתום לב שראויה להישקל.

היו"ר דוד צוקר:

אני לא רוצה לפתוח את זה לדיון. סעיף 10 אושר לפי הנוסח שהוקרא.

יהושע שופמן:

אני חוזר לסוף סעיף 9. לא היתה הסכמה. אנו מבקשים להוסיף את (ב), שמדבר על שיקול דעת לגבי מידע שיש בגילוי פגיעה בצנעת הפרט של אדם שנפטר. חוק הגנת הפרטיות אינה מגינה על הנפטרים.

היו"ר דוד צוקר:

יש פה הצעה לתוספת לסייג נוסף - בעמוד 8, אחרי 5. עסקנו בעניין הזה. למה אין הסכמה לנוסח הזה?

ענת שקולניקוב:

נושא הפרטיות של אדם שנפטר מעורר שאלות לא פשוטות. מה שקורא כאן הוא, שבמקום להסדיר את העניין היכן שצריך - בחוק הגנת הפרטיות, מתקנים את זה רק כאן. אם כך מה יקרה? אותו פקיד שיושב במשרד ממשלתי יכול להוציא איזה מידע שהוא רוצה על

אדם שנפטר, אבל ברגע שמישוהו מבקש את המידע הזה, עליו לסרב לתת לו אותו, לפי חוק הגנת הפרטיות. צריך לחשוב על זה.

היו"ר דוד צוקר:

האם יש איזה שהם תיקונים שצפויים בקרוב בחוק הגנת הפרטיות?

יהושע שופמן:

אנחנו חושבים על זה. חוק הגנת הפרטיות קובע סנקציות על גילוי. שם יש בעיה - מי יכול לוותר ומי יכול להסכים. יש שם שאלה קשה. חוק הגנת הפרטיות ודאי לא מחייב לפרסם לכולי עלמא מידע על אדם ברגע שהוא הולך לעולמו, דבר שעד לרגע המוות היה חסוי לחלוטין. אם לא נכניס כאן סייג, העניין יהיה פרוץ לחלוטין.

היו"ר דוד צוקר:

ענת שקולניקוב לא מתנגדת לזה. היא אומרת: שלא ראוי שיווצר פער בין מה שנאמר פה לבין חוק הגנת הפרטיות.

יהודה לנדא:

גם זה, וגם חוק לשון הרע.

היו"ר דוד צוקר:

אנחנו בבעיה. אנחנו מתקנים רק את החוק הזה. אני על הגנת הפרטיות, גם של נפטר - מוכן ללכת רחוק מאד. ענת שקולניקוב אמרה שאין לה בעיה שיתקנו פה, אך הוסיפה שמן הראוי שיתקנו גם שם.

ענת שקולניקוב:

צריך לחשוב גם על דברים אחרים, כמו- מה האיזון מול דברים אחרים.

היו"ר דוד צוקר:

אני לא עוסק בתיקון חוקים אחרים. האם בגלל זה לא אלך על דרך של פתרון חלקי?

ענת שקולניקוב:

אבל נראה שגם הפתרון החלקי לא נותן תשובה על כל השאלות האלה, של מי יכול לתת את ההסכמה, והאם אינטרס חברתי או ציבורי חשוב.

היו"ר דוד צוקר:

זה פתרון של שיקול דעת. פנינו מאה פעם למשרדי ממשלה שהתנגדו להצעות שלנו, ואז גם א אמרת: זה יידון בבית המשפט, שייקח בחשבון את כל האינטרסים.

חני כספי:

- - - תיקון עקיף בחוק הגנת הפרטיות.

היו"ר דוד צוקר:

זה עלה אז, ויהושע שופמן אמר שהוא לא רוצה לעשות את זה בחופזה. אני מציע לקבל את התיקון הזה, ולפנות למשרד המשפטים ולבקש שבתיקון הקרוב בחוק הגנת הפרטיות, ייעשה מחקר על כך.

יהושע שופמן:

זה לא שלא עשינו. עשינו מחקר השוואתי והנושא הוא לגמרי לא פשוט.

היו"ר דוד צוקר:

אנחנו רושמים לפנינו את תשובתו של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, שהם יעסקו בהזדמנות הקרובה בתיקון אנלוגי דומה שעוסק באותו עניין, גם בחוק הגנת הפרטיות.

רחל גוטליב:

לגבי התיקון שהוצע בסעיף 10. הרעיון נראה נכון. כאן אמרנו - קח בחשבון את עניינו של המבקש. פתאום מכניסים כאן גם אינטרס ציבורי, אבל מצומצם.

היו"ר דוד צוקר:

המבקש זה לא רק האדם היחיד. המבקש יכול להיות קהילה או עיר שלמה.

רחל גוטליב:

יהושע הכניס פה רשימה שלל אינטרסים ציבוריים, אבל מצומצמים. מה עם יתר האינטרסים?

יהושע שופמן:

כתוב "בין היתר". המחוקק רצה לתת הדגשה לשלושת הדברים הללו.

היו"ר דוד צוקר:

נעבור לסעיף 11. אין הערות-אנו מאשרים.

ענת שקולניקוב:

בסעיף 9 מופיע ניסוח שלא כפי שהוסכם. ב 9 (5), (א) וגם (ב). המילה "פגיעה", הוחלט שתוחלף ל "שיבוש".

חני כספי:

זה דומה לפגיעה בביטחון המדינה. הסיכום היה שייאמר "פגיעה".

היו"ר דוד צוקר:

תבדקי בפרוטוקול, ואם תראי משהו אחר, תודיעי לי.

רון דול:

יש בעיה לוגית. אמורה להיות הערה לגבי הזכות של צד גימל, אבל בשורה האחרונה נוסף פה שהנימוק הוא "מתנגד לבקשה מכוח הוראות כל דין". זה כבר מכוסה תחת 9 (1), ואז אין צורך להוסיף זאת פה. אם זו עילה שכלולה בסעיף 9 אז ממילא הרשות מתנגדת, או מייבת להתנגד, או רשאית להתנגד. אין טעם להוסיף את זה פה.

תשווה לסעיף 17 (ג) היום, שזה המקביל לגבי הסמכות של בית המשפט "לא יורה בית המשפט על מסירת מידע העלול לפגוע בזכויות צד שלישי". שם לא מוזכרת אף מילה, זו בעצם הנראה פרוצדורלית.

היו"ר דוד צוקר:

ומה ההצעה שלך?

רון דול:

ההצעה שלי היא למחוק את "מכוח הוראות כל דין". אתה מגביל את הצד השלישי, היכן שאתה לא מגביל את בית המשפט.

היו"ר דוד צוקר:

מה התשובה על הטענה שיש כאן הגבלה יתרה?

יהושע שופמן:

זו לא שאלה לוגית, זו שאלה מהותית. השאלה היא האם יש תוספת עילות לחסיון לפי 9, לתפיסתנו זו רשימה סגורה. זה שזה נוגע לצד שלישי זה לא תוספת לוגית. נותנים לו את זכות הטיעון להוכיח את העילות, ולא יותר מזה.

היו"ר דוד צוקר:

אנחנו מאשרים את סעיף 13 כלשונו, ואת 14, 1 - 15. עד 18 אנחנו מאשרים. יש לנו דיון בסעיף 18.

ישי מנוחין:

החשש שלנו זה שיש מידע שהיום אנשים מקבלים ללא תשלום אגרה כלשהי, ולפי החוק המוצע יבקשו עבורו תשלום. לכן היינו רוצים להוסיף בצורה מאד ברורה שלא

תיגבה אגרה בגין בקשה של אדם לקבל מידע אודות זכויות וחכאויות ע פי דין או נוהל, בנושאי עבודה, רווחה, חינוך, בריאות ושיכון. זה מידע שהיום לא גובים עבורו כסף, ומכיוון שבשום מקום אחר לא מוגבל הנושא הזה, יש לנו חשש שיבקשו כסף תמורת המידע. יש לציין בחוק שעל מידע כזה יש פטור מאגרה.

היו"ר דוד צוקר:

בנושא החינוך למשל, גם אם משרד החינוך צריך להעסיק לצורך העניין אנשים במשך שבועיים, יהיה פטור מאגרה?

זמירה מבורר:

זה כולל סטודנטים שרוצים לעשות מחקר, ויש להם עבור כך תקציב מחקר?

ישי מנוחין:

כתוב פה: אדם מקבל מידע אודות זכויות וחכאויות על פי דין או נוהל, בנושאי עבודה, רווחה, חינוך. אין לך זכות לעשות מחקר. יש לך זכות לדעת מה מגיע לילדים שלך.

יהושע שופמן:

את זה ביקשנו להסדיר, ואפילו בצורה יותר רחבה לגבי הנוהלים של הגופים שיש לציבור עניין בהם, וזה, ודאי: עבודה, רווחה, חינוך, ועוד כמה נושאים. היה על זה סיכום החלטת ועדה, וקיבלנו את זה שלא תיגבה אגרה. סעיף 6 מחייב להעמיד לרשות הציבור לעיון את ההנחיות המינהליות הכתובות, שעל פיהן היא פועלת, ושיש להם נגיעה או חשיבות לציבור.

ישי מנוחין:

אבל לא כתוב שזה פטור מאגרה.

יהושע שופמן:

ב- 6 דיברנו על כלל הנהלים.

היו"ר דוד צוקר:

(ג) הוא סעיף חדש שהתקבל פה בוועדת המשנה. הוא הרבה יותר רחב ממה שאתה ביקשת. אתה עושה עבודתך לא נאמנה. זה סעיף שמרחיב יותר ממה שביקשת. זו הערה כלפי התפקיד שלך.

ענת שקולניקוב:

יש כאן שני דברים שונים. אם יש להעמיד לרשות הציבור את הנהלים לעיון ודאי שאין לקחת על כך אגרה. סעיף 6 מחייב את הרשות לפרסם את הנהלים כפי שהיא כותבת אותם. היא כותבת אותם כך שהם מובנים ונגישים לה. זה דבר שחשוב שיהיה לרשות הציבור ללא תשלום. אנחנו מדברים על משהו אחר - אדם שרוצה לדעת אם מגיעה לו

משכנתא, לא יבין זאת מהנהלים. הוא בא עם שאלה ספציפית. אנו מציעים שכאשר הוא שואל לגבי זכויות, וצמצמו את התחומים - - -

היו"ר דוד צוקר:

זה דבר אחר לגמרי. אתם משנים את הגישה שלכם. הדרישה שלכם נענתה במלואה ב 18 (ג) בישיבה הלפני אחרונה של ועדת המשנה.

ענת שקולניקוב:

יש כאן שני דברים שונים: קריאת הנהלים כפי שמדינה ניסחה אותם.

היו"ר דוד צוקר:

זה חוק חופש המידע. זה לא חוק שעוסק בתביעה הפרטית שלי מול הרשות לספק לי אינפורמציה לגבי איזה משכנתא אני זכאי לקבל לפי הפרופיל החברתי שלי. בזה החוק לא עוסק. החוק עוסק בחופש המידע, לא בזכויות האישיות שלי.

ענת שקולניקוב:

אנו חוששים שתחול כאן נסיגה.

היו"ר דוד צוקר:

לא. הנסיגה היתה בדיוק מה שישי מנוחין ציין. אני רוצה אינפורמציה שמגיעה לי על פי דין - כל מה שכתוב ב - 6. חלק מאינפורמציה זו ניתן בחינם. אנו לא רוצים שתהיה רגרסיה ושיגבו על כך כסף. אז גם הרחבנו וגם לא יגבו על כך כסף. את באה עם שאלה שלא קשורה לחוק. יכול להיות שאת צודקת, אך השאלה לא קשורה לחוק לחלוטין.

ישי מנוחין:

אז יש לי הצעה - להרחיב מעט את סעיף 6. לא להוסיף את התוספת, ולומר שרשות ציבורית תעמיד לרשות הציבור באופן ברור ומובן לציבור מידע - - -

היו"ר דוד צוקר:

קיבלנו פה את הבקשה של הקואליציה לחופש מידע עד הסוף. האם אתם עדיין רוצים לצאת עם איזושהי טענה?

שרון הברמן:

לגבי סעיף קטן (ב) "ייקבעו נסיבות שבהן יינתן פטור מהאגרה". אנו חושבים שלא צריכים בכלל לפתוח פתח כזה. נושא הפטורים מהאגרה נפתר במסגרת סעיף (ג) ו - (ד). הנסיבות בהן לא ייגבו אגרה. זה שירות שניתן לאזרח, ואין סיבה שלא תשולם אגרה על כך. מי שלא יכול לשלם את האגרה - לא יקבל את השירות. זה כמו במסירת מידע לפי חוק התכנון והבנייה. אין שם שום פונקציה של מתן פטורים, כי זה שירות. זה לא עניין שהוא

חיוני. הנושאים החיוניים הוסדרו כאן, ונקבעו להם פטורים מאגרה. יש לנושא עלות כבדה, ואין צורך לפתוח את הפתח הזה.

דבר שני, לגבי סעיף קטן (ו), הייתי מבקשת שהקביעה תהיה פוזיטיבית. שהמועד הקבוע בחוק למסירת מידע יחל רק לאחר תשלום אגרה על ידי המבקש, והמידע יימסר רק לאחר תשלום האגרה, ולא "על אף הוראות חוק זה רשאי שר המשפטים לקבוע". לא צריך להשאיר שיקול דעת בכלל. זה ברור שהמידע יימסר רק לאחר תשלום אגרה.

היו"ר דוד צוקר:

העלת את העניין ולא קיבלנו את דעתך על כך.

יהושע שופמן:

הנטייה שלי היא לקבל את זה.

היו"ר דוד צוקר:

זה יותר מאשר הבדל בניסוח?

עממי בשארה:

המדינה בדרך כלל גובה תשלום אחרי מתן השירות.

היו"ר דוד צוקר:

לא. פה צריך להכין לך משהו במיוחד.

שרון הברמן:

אין שום סיבה שהרשות תיאלץ לנקוט בהליכי הוצאה לפועל אם מסרבים לשלם אחרי מתן השירות.

ענת שקולניקוב:

כיוון שזה מנוסח כך אני חושבת שראוי להשאיר את זה לשר המשפטים שיקבע. ייתכן שצריך לחשוב על סיטואציות שונות. אני מסכימה שאם מבוקש מידע צריך לשלם אחרי קבלתו, אבל יהיו סיטואציות אחרות, בהם אולי תהיה דחיפות במתן המידע. לכן אני מציעה להשאיר את הנוסח כפי שהוא.

היו"ר דוד צוקר:

אם (ו) הוא עניין ניסוחי, אני משאיר את זה להכרעה שלכם.

ישי מנוחין:

זה לא עניין ניסוחי. היא רוצה לא לתת לשר המשפטים אפשרות לקבוע - - -

יהושע שופמן:

- - - לא לתת לשר המשפטים לקבוע שימסרו את המידע בלי קשר לתשלום.

היו"ר דוד צוקר:

אנו מאשרים את (ו) כמו שהוא.

רון דול:

אני לא מבין למה בסעיף 12 נעשתה המחיקה החלקית. יש פה בעיה.

היו"ר דוד צוקר:

עברנו על זה כמה פעמים, אני לא אפתח שוב את העניין. אני רוצה לחזור לעניין מבקרת המדינה והכנסת.

יהושע שופמן:

סיגל קוגוט דיברה בינתיים עם היועצת המשפטית של לשכת נשיא המדינה, אנחנו רצינו להכניס את נשיא המדינה, ואני מציע שנכניס את לשכת נשיא המדינה. נשיא המדינה חסין בפני תביעות.

היו"ר דוד צוקר:

לשכת נשיא המדינה קיבלה על עצמה את תחולת החוק.

מרדכי בט:

יש הבדל יסודי בין משרד מבקר המדינה לבין שאר הגופים שהוזכרו כאן. אני חוזר ואומר, שלדעתי הוועדה אינה נוהגת בנו כראוי בזה שהיא כופה עלינו - - -

היו"ר דוד צוקר:

מבקרת המדינה, שהיא חלק מן המדינה, קיבלה בקשה לתת עמדתה. מה שאתה אומר אינו נכון.

מרדכי בט:

עם כל הכבוד שאני רוחש לאדוני יושב הראש, אני אחזור על זה: אני חושב שהוועדה אינה נוהגת בנו כראוי בכך שהיא מחייבת אותנו להתייצב פה היום ולטעון לעניין הזה. אכן הוזמנו בתחילת הדיון לבוא ולטעון. ביקשנו ארכה, והסברנו שלפני שאנו

מגבשים עמדה משלנו, אנחנו מבקשים לראות את חוות דעתו של נשיא בית המשפט העליון, השופט אהרון ברק. קיבלנו הסכמה והבנה לעניין.

היו"ר דוד צוקר:

למה שאני לא אפרש זאת כדחייה כדי שהחוק לא יחול עליכם. תן לי סיבה למה לא אחשוב כך?

מרדכי בס:

ביום רביעי האחרון קיבלנו הודעה שאין יותר המתנות, וביום שני הקרוב יתקיים דיון. בחודש האחרון אנו עובדים כ- 20 שעות ביממה על הכנת הדו"ח השנתי. העבודה הזו הושלמה הלילה לאחר חצות. לא היה סיפק בידה של מבקרת המדינה לגבש סופית את דעתה, כי היא חיכתה באמת לראות את חוות דעת נשיא בית המשפט העליון. לא היה סיפק בידה להיערך לדיון הזה, ולא היה סיפק בידה לבוא לכאן באופן אישי ולטעון. הדברים הם חשובים ועקרוניים מאד.

אם למרות הדברים שאמרתי יכריחו אותי לטעון, אטען לגוף העניין.

היו"ר דוד צוקר:

אני לא מכריח אותך לטעון. אני רק מבקש.

מרדכי בס:

אני מבין שתקבלו היום החלטה.

היו"ר דוד צוקר:

לפני ארבעה חודשים, ב- 11 בנובמבר, ביקשתי ממבקרת המדינה להמציא לנו את חוות דעתה. ביקשתם ארכה וקיבלתם. ארבעה חודשים מהווים פרק זמן די נכבד. יכול להיות שאם גוף ציבורי לא היה עונה לכנסת אחרי ארבעה חודשים, הוא היה מקבל על כך הערה בדו"ח של מבקרת המדינה.

המתנו לחוות הדעת של נשיא בית המשפט העליון, ולמרות זאת הכרענו פה היום, שכל העניינים שאינם תוכן הדיונים כפופים להוראות החוק. אני לא מבין מה הסיבה שמה שחל על לשכת נשיא המדינה ומה שחל על הנהלת בתי המשפט לא יחול גם עליכם.

אני יכול לטעון טענה פורמלית: מבקרת המדינה, על פי חוק יסוד מבקר המדינה היא זרוע של הכנסת.

מרדכי בס:

כתוב שהיא אחראית בפני הכנסת.

היו"ר דוד צוקר:

היא מעין רשות אחרת, כאשר היא זרוע של הכנסת. שמעתי את זה מכס הרבה פעמים.

מרדכי בס:

זה לא מה שכתוב בחוק. בית המשפט העליון רואה בנו רשות רביעית.

היו"ר דוד צוקר:

במהות אני מסכים שזו רשות רביעית. פורמלית - אתם זרוע של הכנסת. ישכיל אותנו אדוני ויאמר לנו: מה שחל במהות על בתי המשפט, על לשכת נשיא המדינה, על הכנסת לא יחול רק על זרוע אחת?

מרדכי בס:

נכנס מנכ"ל מבקרת המדינה, ואבקש הפסקה כדי לעדכן אותו.

היו"ר דוד צוקר:

אם כך נצא להפסקה של שתי דקות.

מרדכי בס:

הדיון אינו מוכן, ומדובר בנושא כל כך מהותי, כל כך חשוב, שיש לו היבטים קונסטיטוציוניים וגם פרטיים, שיכולים להשפיע בצורה מאד קשה על משרד מבקר המדינה שהדיסקרטיות היא נשמת אפו. אנשים באים אלינו ומוסרים אינפורמציה, ממנה מתחילות בדיקות. אנשים כאלה לא יבואו אלינו לאור החוק החדש. לא תהיה ביקורת שפי שהיא נעשית היום. לא יהיה בירור תלונות כפי שנעשה היום.

היו"ר דוד צוקר:

כידוע לך - הדיונים הפנימיים הם הרי חסויים.

מרדכי בס:

עם כל זה, אני מבקש מהוועדה לאפשר לנו להיערך ולטעון לגוף העניין.

יהודה לנדא:

מעבר להחלטה העקרונית, שלא ניתן לחרוג ממנה, מבקר המדינה, כמוסד, חייב להיות כפוף לחוק. אני מציע שבמסגרת ההגנה המוחלטת של סעיף 9, צריך להכניס את הנקודות של ההגנה, גם על מוסרי המידע, וגם על המידע. זה קיים בחוק מבקר המדינה, אך כדי להרגיע את הגורמים הנוגעים בדבר כדאי להכניס זאת לחוק.

היו"ר דוד צוקר:

לסיכום, אנו מחילים את הוראות החוק גם על פעולת מבקר המדינה. אם יש צורך בסעיף 9 לכלול איזו שהיא הגנה נוספת על מה שקיים בחוק, למרות שחוק זה לא משנה את הדין הקיים - נוסיף את זה. אני לא בטוח שנזדקק לו. זה יחול גם על בית המשפט, כפי שסוכם בסעיף הקודם, גם על לשכת נשיא המדינה, על פעולת הכנסת, וגם על פועלת משרד מבקר המדינה.

במידה ויש נוסח שיוסכם עליכם עם קואליציית חופש המידע, זה יובא כהסתייגות שלי במליאה, כיושב ראש הוועדה. כך נאשר זאת.

אני מקווה שהקשבנו אחד לשני, שלא היו כאן הכתבות, אלא הכרעות שהתקבלו. גם העובדה שהיתה ועדה ציבורית שעסקה בכך לא גרמה לכך שעבדנו בלי להקשיב ובלי להתדיין שוב ושוב. אני אודה במליאה, לאנשים שעבדו על הנושא, וכאן אני מודה לכולכם. אני חושב ומקווה שעשינו משהו שנותן ממד חדש ליחסים שבין היחיד לבין השלטון, בלי לקפח יותר מידי את האינטרסים של היחיד או את האינטרסים של הציבור. אני מקווה שעשינו משהו חשוב, שיושלם במליאה, לטובת מדינת ישראל ואזרחיה.

יהושע נאמן:

אני רוצה להודות, ברשותך, ליושב ראש הוועדה, לחברי הוועדה, לאנשי משרד המשפטים על שיתוף הפעולה שאנו, איגוד החברות הציבוריות, זכינו לו. הופענו פה מספר פעמים. אמנם האינטרס שבשמו באנו לא בא על סיפוקו המלא, אבל יחד עם זאת אנו בהחלט מעריכים את הרצון וההקשבה של הוועדה לטיעונים שהעלנו. בסופו של דבר אנו רואים לנכון לציין שהפעילות של הוועדה משקפת עקרון שאומר שאנו לא מחוקקים בלי לשמוע איך החקיקה הזו פועלת בשטח. אנו שמחים ומודים לכם על שניתנה לנו ההזדמנות להופיע.

היו"ר דוד צוקר:

תודה רבה לכם, נתראה במליאה. הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה ב- 11:11

פרוטוקול מס' 143
מישיבת ועדת הכנסת
יום שני, ד' באדר, התשנ"ח (2 במרץ, 1998) שעה 11:30

הנוכחים:

חברי הוועדה:

רפאל פנחסי - היו"ר
חיים אורון
רפאל אלול
משה גפני
עבד-אלמלאכ דהאמשה
שבח וייס
רחבעם זאבי
מקסים לוי
חגי מירום
אחמד סעד
מאיר שטרית

מחמנים:

חה"כ סופה לנדבר
חה"כ אופיר פינס-פז
חה"כ מיכאל נודלמן
חה"כ נעמי בלומנטל
חה"כ מרינה סולודקין
חה"כ יורי שטרן
משה בוטון - היועמ"ש ועדת העבודה והרווחה
דן אורנשטיין - יועמ"ש, משרד המשפטים
רון דול - יועמ"ש, נציבות שירות המדינה
אלון וולף - נציבות שירות המדינה
אייל אריה - אגף גמלאות חשכ"ל, משרד האוצר
שושנה כרם

היועץ המשפטי: צבי ענבר

מנהלת הוועדה: אתי בן-יוסף

קצרנית: לאה קיקיון

סדר היום:

א. בקשת יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה להעברת הצעת חוק הספקת חשמל (הוראת שעה) (תיקון - תחילה ותוקף), התשנ"ז - 1997 מוועדת הכלכלה לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה

ב. פניית יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה בדבר טענת חריגה מגדר הנושא בדיון בהצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 42) (חידוש תשלום קצבת פרישה), התשנ"ח - 1998

ג. פניית חבר הכנסת יורי שטרן בדבר העברת הצעת חוק הליקבידטורים מצ'רנוביל מוועדת העבודה והרווחה לוועדת העליה והקליטה

ד. בקשת יושבת-ראש ועדת העליה והקליטה להעברת חוק ותיקי מלחמת העולם השנייה, התשנ"ח - 1997 מוועדת העבודה והרווחה לוועדת העליה והקליטה

ה. בקשת יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט למיזוג הצעות חופש המידע.

ו. שונות.

בקשת יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה להעברת הצעת חוק הספקת חשמל
(הוראת שעה) (תיקון - תחילה ותוקף), התשנ"ז - 1997 מועדת הכלכלה לדיון בוועדת
הפנים ואיכות הסביבה

היו"ר רפאל פנחסי:

שלום לכולם, אני מתכבד לפתוח את ישיבת ועדת הכנסת. לגבי הסעיפים הראשונים שעל סדר היום - הנוגעים בעניין עדיין לא נמצאים. נפתח בסעיף ד'. זו בקשת יושב ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה להעברת הצעת חוק הספקת חשמל, התשנ"ז - 97, מועדת הכלכלה, לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

חבר הכנסת סאלח טריף מבקש להעביר את הצעת החוק של הספקת החשמל לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה. נדמה לי שזה נושא שאין עליו מחלוקת. ועדת הכלכלה מסכימה. הנושא עבר מהמליאה לדיון בוועדת הכנסת. ועדת הכנסת החליטה להעביר את הדיון לוועדת הכלכלה. יושב ראש ועדת הפנים ערער על כך, וגם המבקש, בעל הצעת החוק, גם הוא מבקש להעביר את הדיון לוועדת הפנים. יושב ראש ועדת הכלכלה נתן לכך את הסכמתו. לכן נמליץ למליאה לשנות את ההחלטה, ולהעביר את הצעת החוק מועדת הכלכלה לדיון בוועדת הפנים. מי בעד ההצעה? מי נגד? ההצעה אושרה.

חגי מירום:

אני נגד. למה להעביר מועדת הכלכלה?

היו"ר רפאל פנחסי:

יושב-ראש ועדת הכלכלה, אבי יחזקאל, נתן את הסכמתו.

חגי מירום:

אין גבול פה להסכמות בבית הזה. מה היה אומר היועץ המשפטי?

היו"ר רפאל פנחסי:

לפי המלצתו העברנו את הצעת החוק לוועדת הכלכלה. היה דיון אצלנו. יש כאן מכתב מסאלח טריף.

חגי מירום:

זה משהו שקשור ליישובים ערביים? להרחבות?

היו"ר רפאל פנחסי:

כן. חיבורי חשמל.

צבי ענבר:

זה קשור לחוק התכנון והבניה.

היו"ר רפאל פנחסי:

זה גם דחוף. הנושא צריך להיות מוכרע עוד השבוע, כך הבנתי.

חגי מירוס:

אני מסיר את התנגדותי. אני מבין את העניין.

היו"ר רפאל פנחסי:

החוק נחקק בזמנו כהוראת שעה לשנתיים, וחבר הכנסת עזמי בשארה ביקש להאריך את תוקפו בשנתיים נוספות. השנתיים מסתיימות ב- 1 למרץ. צריך להביא את העניין לדיון מהר.

חבר הכנסת חגי מירוס מסיר את התנגדותו ולכן אישרנו פה אחד. הצעת חוק הספקת חשמל עוברת מועדת הכלכלה לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

פניית יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה בדבר טענת חריגה מגדר הנושא בדיון בהצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 42) (חידוש תשלום קצבת פרישה), התשנ"ח - 1998

היו"ר רפאל פנחסי:

אנו דנים בפניית יושב ראש ועדת העבודה והרווחה, בדבר טענת חריגה מגדר הנושא בדיון בהצעת חוק שירות המדינה. אקרא מן המכתב: "1. ביום 24.2.98 קיימה ועדת העבודה והרווחה דיון בהצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 42) (חידוש תשלום קצבת הפרישה), התשנ"ח - 1998, שהועבר לוועדה לאחר הקריאה הראשונה. 2. עניינו של החוק - מתן סמכות לנציב שירות המדינה - לאחר עשר שנים מיום החלטת בית הדין למשמעת של עובדי המדינה לשלול או להקטין את קצבת הפרישה לעובד - להחליט על חידוש הקצבה כולה או מקצתה אם נראה לו צודק לעשות כן. 3. בעקבות הערות של חברי הכנסת בעת הדיון בקריאה הראשונה, העליתי בוועדה הצעה לשקול אם אין מקום לבטל את סמכות בית הדין למשמעת לשלול או להקטין את הגמלה שמגיעה לעובד, מאחר ויש בכך פגיעה קיצונית וחמורה במצבו הכלכלי של העובד ובני משפחתו. כמובן, מדובר בשלב זה בהצעה בלבד, שתידון ותישקל באופן יסודי בוועדה לאחר שמיעת כל הנוגעים לעניין. 4. נציגי הממשלה טענו שההצעה חורגת מהנושא של הצעת החוק (נושא חדש). 5. בהתאם לאמור בסעיף 120 לתקנון הכנסת, אודה לך אם תביא הדבר להחלטה לפני ועדת הכנסת ותזמין את נציגי הממשלה להשמיע את טענותיהם".

נמצאים פה גם נציגי הממשלה, ונמצא פה יושב ראש ועדת העבודה והרווחה, חבר הכנסת מקסים לוי, שיפרט ויוסיף על האמור במכתב.

מקסים לוי:

אני לא חושב שזה דבר חדש. ההחלטה הזו הובאה למליאת הכנסת. היו חברי כנסת שדיברו. לבית הדין למשמעת היה שיקול דעת או סמכות לפגוע בפנסיה של נאשם, אם הוא עשה עבירה חמורה. היו כאלה שטענו שזה פוגע במשפחתו. מה אשמים אשתו וילדיו? אם הוא עבר עבירה - שיכניסו אותו לבית הסוהר, שיפגעו בו כראות עיניהם, אך לא יכול להיות ששיקול דעת יאפשר לקחת לו את הגמלה. חברי הכנסת התבטאו על כך בחריפות, ואז העליתי את רצונם בוועדה. באו נציגי הממשלה ואמרו שזה נושא חדש. לדעתי אין בכך שום דבר חדש.

היו"ר רפאל פנחסי:

למה זה דבר חדש? זה החוק עצמו? לא הבנתי.

רון דול:

החוק היום אומר שיש לבית הדין למשמעת, במקרים חריגים ונדירים מאד, סמכות - בין יתר העונשים שהוא יכול להטיל על מי שהורשע בדין משמעתי - לשלול ממנו את הגמלה. זה נועד, ברוב המקרים, לא לתת לאדם שמפוטר עקב עבירה משמעטית חמורה, לצאת זכאי ונשכר, כלומר - להיות מפוטר, ולקבל גם פנסיה מוקדמת. זו הסמכות שקיימת היום בחוק הגמלאות.

באה בפני ועדת העבודה והרווחה, בשלב של לפני קריאה שנייה ושלישית, הצעת חוק שונה לחלוטין. הצעת החוק הקיימת מציעה שתיתן מעין סמכות לנציב שירות המדינה לבחון מחדש מקרים של עונש משמעתי, כאמור, שבו נשלל תשלום קצבה. מציעים שתיתן לנציב מעין סמכות חנינה להמתיק, ולחדש את תשלום הגמלה לאחר שעבר פרק זמן, ובנסיבות שהוא ימצא לנכון. מה בין סמכות זאת, למעין חנינה, לבין מה שחבר הכנסת הנכבד מציע כרגע - בין אם בצדק, ובין אם לא בצדק?

היו"ר רפאל פנחסי:

מה הוא מציע בהצעת החוק שמונחת לפנינו?

רון דול:

הוא מבקש להעניק לנציב שירות המדינה סמכות של מעין חנינה. הוא מציע כאן למחוק מספר החוקים את הסמכות של בית הדין למשמעת להטיל עונש כזה ששולל תשלום קצבה.

היו"ר רפאל פנחסי:

זה כמעט זהה לחוק שאנו מדברים בו. לא הבנתי מה ההבדל.

רון דול:

אנסה להסביר זאת שוב: זה לא אותו הדבר.

מקסים לוי:

הצעת החוק ביקשה בתחילה לתת שיקול דעת אחרי 10 שנים לחון את האדם באשר לגמלתו, שנשללה. במליאה הועלתה השאלה - למה בכלל ניתנים הכלים לשלול את הגמלה.

היו"ר רפאל פנחסי:

הייתי רוצה לשמוע את צבי ענבר, היועץ המשפטי, בעניין הזה. אולי הוא יחכים אותנו.

צבי ענבר:

לפנינו הצעת חוק אחרי קריאה ראשונה שמקנה סמכות לנציב שירות המדינה, בתום 10 שנים מיום החלטת בית הדין. הצעת החוק נוגעת לסמכות שנובעת מרחמים, משקולי חסד. בא הנציב ואומר שעובר העבירה ומשפחתו סבלו מספיק, ואחרי 10 שנים, אם נראה לצודק - הוא יחזור ויקבל קצבה. זו הצעת החוק המקורית, שעברה בקריאה ראשונה: לתת לנציב סמכות חנינה אחרי 10 שנים.

אתן דוגמה: יש הצעת חוק שעברה בקריאה ראשונה, שבה שר המשפטים, בהתייעצות עם נשיא בית המשפט העליון, רשאים, אחרי 10 שנות מאסר, לשחרר אדם מכלאו. באים לוועדה ועושים תיקון קטן - מהיום והלאה, לבית המשפט לא תהיה סמכות להטיל עונש מאסר. זו בדיוק ההצעה, שכרגע טוענים שהיא נושא חדש. כאן שוללים מהיום והלאה את סמכותו של בית הדין למשמעת לתת את אחד העונשים הקבועים בחוק.

לבית הדין למשמעת יש רשימת אנשים. כל עובד רואה מה בית הדין למשמעת יכול להטיל, ושליטת גמלה היא עונש חמור ומרתיע. כאן רוצים לשלול מבית הדין למשמעת סמכות להטיל עונש. לדעתי מדובר באופן מובהק בנושא חדש, שאין כמוהו.

שבת וייס:

אולי זה בכלל נושא של ועדת החוקה, חוק ומשפט?

דן אורנשטיין:

אמנם הנושא שהעלה יושב ראש ועדת העבודה והרווחה, חבר הכנסת מקסים לוי, הוא נושא חשוב, אך כל מה שנותר לי הוא לתמוך במה שאמר היועץ המשפטי של הכנסת, שמדובר בנושא חדש מאין כמוהו. היום יש סמכות לבית הדין למשמעת לשלול גמלאות. ההצעה המקורית באה לומר שבבואו להפעיל את הסמכות הזו, תהיה לנציב סמכות של מעין חנינה, אחרי 10 שנים. לא מדובר בהצעה לשלול את הסמכות הזו.

האנלוגיה שנתן היועץ המשפטי היא בהחלט במקומה. ההצעה החדשה צריכה להיות נידונה במסגרת הצעת חוק חדשה, כאשר אנו ערים לכך שגם הפסיקה, וגם היועץ המשפטי לממשלה הדגישו את החשיבות שבשמירה על כלל שבסעיף 119 לתקנון הכנסת - לא לחרוג מנושא. הכלל הזה נועד כדי לשמור על הביקורת הציבורית שיש על הצעות החוק של הכנסת, כך שבין הקריאה הראשונה לבין הקריאה השנייה והשלישית, יהיה מדובר בתיקונים לאותו נושא, לא לנושא אחר שלא היה בפני הציבור קודם לכן.

משה בוטון:

אני מבקש לטעון, אדוני יושב הראש, שהעניין אינו נושא חדש. זה לא עניין משפטי. העניין הוא של תפיסה. התפיסה היא בשאלה - מה הנושא שהחוק בא לטפל בו. מה סעיף 120 אומר? שאי אפשר להציע תיקונים שחורגים מגדר הנושא שבהצעת החוק. מה הנושא שבהצעת החוק? הנושא בא להתמודד עם העונש הכבד שמטיל בית הדין למשמעת, לעתים רחוקות אמנם, על עובד, והעונש הוא הפחתה או שלילת גמלה. היתה הצעה אתה להתמודד עם העניין, והיא ההצעה, שבתום 10 שנים נציב שירות המדינה רשאי לחון ולחדש את הקצבה. בוועדה, ולאור מה שעלה במליאת הכנסת, הועלה פתרון אחר לנושא - למה לאפשר להטיל את העונש ואחר כך לחון? מלכתחילה, בגלל חשיבות הנושא, כדאי שלא לאפשר בכלל הטלת עונש.

היו"ר רפאל פנחסי:

כאשר זה מופיע בחוק, יש לזה אפקט של הרתעה. אם זה לא יהיה קיים בחוק, גורם ההרתעה לא יהיה קיים.

משה בוטון:

אנו לא דנים כרגע אם זה צריך להיות כך או לא. אנו דנים בשאלה האם הנושא הוא חדש, או שהוא אותו נושא. השאלה היא איך הוועדה תופסת את הדברים. אם הנושא הוא התמודדות עם החלטה לשלול גמלה - זה לא נושא חדש. זה מה שאנו טוענים. בהחלט מותר לוועדה להציע תיקונים, ובין היתר, תיקון שישלול את הסמכות הזאת מבית הדין מלכתחילה. בדיונים שהיו עלתה דעה בוועדה שהעונש הוא חריף ביותר, שלא ניתן בכל מגזר אחר במשק.

שבת וייס:

אני מבקש לשאול שאלה, מבלי להפריע לדיון. כאשר נחקק החוק, במקור, איזה ועדה חוקקה אותו?

משה בוטון:

ועדת העבודה והרווחה.

שבת וייס:

צריך להמשיך את הדיון לאור העובדה הזו.

משה בוטון:

הסמכות לשלול את הגמלה לא מופיעה בחוק שירות המדינה, בסמכויות של בית הדין למשמעת. היא מופיעה בחוק שירות המדינה גמלאות, באותו הסעיף שאנו דנים בו - סעיף 15 לחוק שירות המדינה - גמלאות. שם זה מופיע.

השאלה היא אם הנושא עצמו הוא חדש, אם הוא זר להצעת החוק. לפי דעתי הוא לא זר להצעת החוק. הוא מהווה צורה אחרת של התמודדות עם הנושא הזה. הוועדה עוד לא החליטה אם לתקן את זה בצורה הזו, או לא.

מאיר שטרית:

לגופו של עניין אני מסכים שהנושא הזה הוא חדש. הוא אינו עולה מתוך הצעת החוק המקורית. ההצעה כאן מרחיבה מעל ומעבר להצעת החוק המקורית של הממשלה.

היו"ר רפאל פנחסי:

זו לא הצעת חוק של הממשלה. זו הצעת חוק פרטית של חבר הכנסת מקסים לוי.

משה בוטון:

הממשלה תמכה בה.

מאיר שטרית:

זה משנה את אופי הצעת החוק. אילו הצעת החוק היתה בנוסח המוצע היום, הממשלה לא היתה תומכת בהצעת החוק. עובדה שהממשלה מתנגדת היום לתיקון הזה.

יחד עם זאת אני רוצה לומר שאני לא שולל את ההצדקה ברעיון של התיקון שמקסים לוי מעלה. אני רוצה להסביר זאת. אתן דוגמה קונקרטית. נניח שאדם עשה מעשה שלא ייעשה. קיימים דברים כאלה גם בשירות הציבורי. האדם נשפט, הורשע, נענש, ואפילו נכנס לכלא. עולה מעליה השאלה - מדוע אחרי שהוא נענש, ופוטר מעבודתו, יש צורך להעניש גם את משפחתו, על ידי שלילת הפנסיה? זהו עונש כפול. נניח שהוא אפילו התעלל בצורה נבזית בבני משפחתו. לא רק שהוא בבית הסוהר, משפחתו גם נענשת על כך שההכנסה, שהיתה מגיעה למשפחה, לא תשולם לה. המשפחה נענשת פעמיים.

יש מקום לדיון בתיקון נפרד להצעת החוק. הייתי מציע לחבר הכנסת מקסים לוי שנעביר את הצעת החוק המקורית שלו, שמו שהיא, ונדבר על התיקון שמציעים כרגע.

משה בוטון:

אפשר לדון בזה בוועדה שלנו.

מאיר שטרית:

אני מציע למקסים לוי להפריד בין שתי הנקודות. יש הצדקה בתיקון שהוא מציע, אך אני לא מציע לעשות את זה על גב העגלה הזו שכבר רצה.

מקסים לוי:

אין לי בעיה, אך אני רוצה לומר את מה שאמר היועץ המשפטי של הוועדה. החוק עצמו דיבר על נושא הגמלה, והצעת החוק באה לומר שבית הדין יכול לחון אדם אחרי 10 שנים. אמרו חברי הכנסת שיכול להיות שיש בהצעה שתי אפשרויות: 1. שמי שנענש עד היום, תהיה אפשרות לחון אותו 2. להפקיע את הסמכות של ביטול גמלה מבית הדין למשמעת.

הנושא אינו חדש. מדוע? כי הצעת החוק מנסה לנסות ולהפקיע שלילת גמלה.

מאיר שטרית:

בואו נאמץ החלטת סיכום כזו, ונקדם את ההצעה כך.

מקסים לוי:

זה יהיה תקדים מאד מסוכן, שייטענו טענה של נושא חדש על הרבה מאד חוקים חדשים בעתיד. זה לא נושא חדש. הנושא בהיר וברור.

מאיר שטרית:

אתה הרי רוצה לאכול ענבים, לא להרוג את השומר. אני חושב שהחוק, כפי שהוא קיים צריך להיות מטופל קודם כל. במצב הנוכחי, התיקון שאתה מבקש להכניס הוא חשוב. הוא נותן לנציב אפשרות את מי שכבר נענש בעונש כזה.

משה בוטון:

אבל הוא מאפשר גם לא לחון.

מאיר שטרית:

נכון, אך עד היום אפשרות החנינה לא היתה קיימת. כאשר היא לא קיימת, אי אפשר לחון אף אחד. אני מציע שמקסים לוי יגיש הצעה נפרדת נוספת על העניין הזה. להערכתי, ניתן יהיה להגיע להסכמה בעניין הזה, לשלול את הסמכות הזו לשלילת הפנסיה. אני מציע שנעביר כרגע את הצעת החוק כפי שהיא - - -

משה בוטון:

הטענה היא שיש להתנגד לדון בנושא בוועדה במסגרת הצעת החוק הקודמת.

מאיר שטרית:

זה בדיוק מה שאני מציע - לא לדון בזה עכשיו, בוועדה, במסגרת הצעת החוק הזו. נעשה את זה בצורה נפרדת. האם זו בעיה לנסח הצעת חוק נפרדת בעניין הזה?

עבד-אלמלאכ דהאמשה:

אפשר לבטל את העונש הזה רטרואקטיבית.

משה בוטון:

מותר להגיד בהצעת החוק שאחרי שלוש שנים - - -

היו"ר רפאל פנחסי:

במקום 10 שנים, בהצעת החוק המקורית, אפשר לקבוע את זה לחמש שנים, שלוש שנים. זה לא יהיה נושא חדש. את זה ניתן לעשות - לקצר את המועד של החנינה.

משה בוטון:

אבל לא תהיה לכך משמעות שהחנינה היא אוטומטית.

היו"ר רפאל פנחסי:

לא, לא מדובר על חנינה אוטומטית. ההצעה אומרת שהוא יכול לשקול.

מאיר שטרית:

האם מקסים לוי מקבל את הצעתי?

היו"ר רפאל פנחסי:

יש הסכמה. הנושא הוא נושא חדש. נעבור לסעיף הבא.

שבת וייס:

אני רוצה לומר שאני מרוצה מן ההסכמה. אני חושב שהיא הגיונית. היא שומרת על הפרוצדורה הפרלמנטרית, שהיא מאד חשובה לנו, אבל לא פוגעת במהות.

מבחינה מהותית אני נדהם איך אנו, הסוציאליסטים, אפשרנו בכלל חוק שמאפשר לגזול פנסיה מאדם. אני לא מבין את זה.

פניית חבר הכנסת יורי שטרן בדבר העברת הצעת חוק הליקבידטורים מצ'רנוביל
מוועדת העבודה והרווחה לוועדת העליה והקליטה

היו"ר רפאל פנחסי:

חבר הכנסת יורי שטרן מבקש להעביר את הנושא מוועדת העבודה והרווחה לוועדת העליה והקליטה. הבנתי שכבר יש נושא כזה, של חברת הכנסת סופה לנדבר, שנדון כבר בוועדת העליה והקליטה. חבר הכנסת יורי שטרן מבקש לאחד את שתי ההצעות בוועדה אחת. יושבת ראש ועדת העליה והקליטה מבקשת שהנושא יעבור אליה, מכיוון שכבר החל שם דיון בעניין. יושב ראש ועדת העבודה והרווחה אומר שזו הצעת חוק ששייכת לוועדת העבודה והרווחה.

יורי שטרן:

בישיבה הקודמת יצאתי מנקודת הנחה שהנושא תואם עם מקסים לוי. לכולנו, כל יוזמי החקיקות האלה - לא איכפת באיזה ועדה העניין יידון. לכן חברת הכנסת סופה לנדבר ביקשה, ליתר ביטחון, להעביר את העניין לוועדת העבודה והרווחה, ובלבד שהחקיקה תתקדם. היא צריכה ללכת במסלול אחד באחת מן הוועדות. ביקשנו מוועדת הכנסת להחליט.

לי, כחבר בוועדת העבודה והרווחה, יש אינטרס שהעניין יישאר בוועדת העבודה והרווחה, אבל בוועדת העליה והקליטה העניין כבר ח, וכבר היה דיון בהצעת החוק של חברת הכנסת סופה לנדבר. היא כבר עברה דיון שם, ולכן אני מבקש מכס, חכמי הדור בכנסת הזו, להחליט לאיזו ועדה העניין יופנה. העיקר שיהיה מסלול אחד לשתי הצעות החוק. הסיעה ממליצה על ועדת העליה והקליטה, מהסיבה שציינתי - שהצעה דומה כבר עברה שם דיון מוקדם.

מרינה סולודקין:

גם בגלל עומס העבודה בוועדת העבודה והרווחה. אנו יכולים לדון בוועדת העליה והקליטה בחופשיות.

נעמי בלומנטל:

בהחלט הייתי מבקשת מחבר הכנסת מקסים לוי לשחרר את שתי הצעות החוק האלה לכיוון הוועדה שלנו. יש כאן עניין עקרוני. גם המציעים של שתי הצעות החוק האלה מבקשים שהן תידונה בוועדת העליה והקליטה. כל התאחדויות העולים והנושאים הקשורים בהן, מגיעים לוועדת העליה והקליטה דרך קבע, גם משום שהמציעים מבקשים, גם משום שהעולים עצמם - הליקבידטורים, ותיקי מלחמת העולם השנייה - כולם מבקשים שזה יידון בוועדת העליה והקליטה.

דבר נוסף - הוועדה שלנו עוסקת היום בנושאים דומים, למשל, בחוק אסירי ציון. גם בשל העומס שיש על ועדת העבודה והרווחה, הכנסת קבעה שיש ועדה כזו, והיא כבר קיימת 14 או 15 שנה. מן הראוי לתת בה אמון. אנחנו יכולים לקיים בכל שבוע לפחות ישיבה אחת. יש צדק שההצעות האלה תידונה בוועדת העליה והקליטה.

מקסים לוי:

מדובר פה בכמה ישיבות. שוב חוזרים ודנים. לא מדובר בעניינים של עולים חדשים, אלא בתנאים של ביטוח לאומי. אי אפשר לדון בעניינים האלה בוועדה מסוימת, ובפעם אחרת בוועדה אחרת. אתם עושים שגיאות רציניות. נושא העובדים הזרים, למשל, דנים בו מחר בבוקר בוועדת העבודה והרווחה, ובשעה שתיים בצהריים, זה יידון בוועדה אחרת.

משה בוטון:

אני מוכרח לומר שהכנסת מתבזה בכך.

מקסים לוי:

מאחר ולא מדובר בנושא של עליה וירידה, אלא בתנאים של הביטוח הלאומי - איזו סמכות יש להזיז חקיקה בתחום הביטוח הלאומי לוועדת העליה והקליטה?

אני מבקש לשמוע את חוות דעתו של היועץ המשפטי. תחליטו מה אתם רוצים. אני לא חושב שוועדת הקליטה צריכה לדון בנושא של הביטוח הלאומי, עם כל הכבוד. יש כאן ערבוב סמכויות, אם נושאים של הביטוח הלאומי צריכים להיות נדונים בוועדה אחרת מאשר ועדת העבודה והרווחה.

היו"ר רפאל פנחסי:

כדי לרענן את הזיכרון - הצעת החוק הוגשה על ידי חברת הכנסת סופה לנדבר. אקרא את מכתבו של סגן שר האוצר דאז, דוד מגן. הוא סבר שההצעה צריכה לעבור לוועדת הכספים, כי זה נושא תקציבי: "ביום ד' ה- 26 במרץ החליטה מליאת הכנסת להעביר את הצעת החוק בקריאה טרומית לוועדת העליה והקליטה של הכנסת." המליאה למעשה החליטה, לא אנחנו. "מאחר ועיקרה של הצעת החוק אינו קליטת עליה אלא מדובר בהענקת הטבות לקבוצות אוכלוסייה מסוימות בתחומים מגוונים כגון תחבורה, שיכון, בריאות, וכן המדובר בהוצאות העלויות להגיע למיליוני ש"ח בשנה, אבקש לקיים דיון נושא בוועדת הכנסת, על מנת להעביר את הצעת החוק לטיפול של ועדת הכספים".

מאחר ואחרי הפניה שלו הוא התפטר מתפקידו, הנושא הזה כרגע מטופל בשתי ועדות.

משה בוטון:

בנושא העובדים הזרים דנים בשתי ועדות - - -

סופה לנדבר:

קרה מה שקרה. רצינו להעביר חוק. עכשיו החוק מטופל על ידי ועדת העליה והקליטה עוד מהקדנציה הקודמת. נכון שמדובר בזכויות של אנשים, שאנו מזכים אותם בהם באופן רטרואקטיבי. אנו חושבים שהם צריכים לקבל הטבות, אחרי מה שהם עברו שם. בגלל שלא מדובר בנכים, והם לא צריכים להיות נכים, הם אנשים שהצילו את המדינות בסביבתם, ולא היה חוק דומה כזה במדינת ישראל, אסור לנו לגרום להם נזק ביורוקרטי. אנו מושכים אותם כבר שנה וחצי. כבר היתה קריאה טרומית, ובוועדת העליה והקליטה נערך דיון. צריך לאשר את המשך הטיפול היכן שכבר התחלנו אותו, כדי לא ליצור סחבת מיותרת של ביורוקרטיה. זו דעתי.

היו"ר רפאל פנחסי:

השאלה היא מה אומר על כך היועץ המשפטי.

צבי ענבר:

הבעתי את דעתי בוועדה. הנושא הוא בתחום טיפול של ועדת העבודה והרווחה.

חגי מירום:

הדבר היחידי שוועדת העליה והקליטה יכולה לטעון, הוא שהם התחילו כבר לעסוק בזה.

חיים אורון:

את הנושא של הביטוח הלאומי מפזרים בין כל ועדות הכנסת, כי יש נושאים בביטוח הלאומי ששייכים לחינוך, למשל.

היו"ר רפאל פנחסי:

חבר הכנסת מקסים לוי. יש עוד נושא שאתה צריך להיות נוכח בו. אל תעזוב.

נעבור להצבעה. מי בעד להעביר את הנושא?

שבח וייס:

אני אצביע כאן הצבעה פוליטית. אני אצביע כפי שסופה לנדבר רוצה. היא עדיין לא כל-כך בקיאה בתהליכים הפרלמנטריים, ואת זאת אני אומר לזכותה. אין זה תפקידה. אנחנו מפתחים פה תהליך של "גטואיזציה" של ועדות הכנסת, במחילה מכנס. כל ועדה תטפל בציבור מסוים ובכל העניינים שלו. זה מה שיהיה. זה בניגוד מוחלט לתקנות. העניין הזה הוא בתחום הטיפול של ועדת העבודה והרווחה באופן מובהק. למרות זאת אני אצביע הצבעה פוליטית.

היו"ר רפאל פנחסי:

מי בעד להעביר את הצעת החוק של חבר הכנסת יורי שטן מוועדת העבודה והרווחה לוועדת העליה והקליטה? - שישה חברים. מי נגד? - אחד בלבד.

הוחלט להעביר את הנושא מוועדת העבודה והרווחה לוועדת העליה והקליטה.

בקשת יושבת-ראש ועדת העליה והקליטה להעברת חוק ותיקי מלחמת העולם השנייה, התשנ"ח - 1997 מוועדת העבודה והרווחה לוועדת העליה והקליטה

היו"ר רפאל פנחסי:

יש עוד בקשה של יושבת ראש ועדת העליה והקליטה, להעברת הצעת חוק ותיקי מלחמת העולם השנייה, התשנ"ח - 1997 מוועדת העבודה והרווחה לוועדת העליה והקליטה.

מאיר שטרית:

למה צריך להעביר?

נעמי בלומנטל:

מאותו הנימוק. אנחנו כבר עוסקים בחקיקה שקשורה לביטוח הלאומי.

צבי ענבר:

שם היתה הצעת חוק אחת. חייב מישוהו לבוא ולומר ששתי הצעות חוק יטופלו על ידי אותה ועדה. זו הצעה חוק שגם היא באופן מובהק בתחום טיפולה של ועדת העבודה והרווחה, וגם אין הצעת חוק מקבילה בוועדה.

נעמי בלומנטל:

אבל אנו עוסקים כבר עכשיו בחוק אסירי ציון, שגם הוא מתייחס לביטוח הלאומי. יש תקדימים לכך שאנו עוסקים בחוקים שקשורים לביטוח הלאומי. באה אלינו עליה מאד גדולה ומאד מבורכת, שיש לה את הצרכים שלה, שלא היו קיימים קודם לכן. מכיוון שאנו עוסקים בחקיקה מסוג זה, בחוקים שגם קשורים לביטוח הלאומי, ומתייחסים בעיקר לקבוצה של העליה החדשה, שהיא באמת עליה מבורכת. הם חיים את הוועדה שלנו, ואת מה שקורה בה.

היו"ר רפאל פנחס:

בדיוק לזה התייחס חבר הכנסת שבח וייס - כל ועדה תטפל בציבור מסוים.

נעמי בלומנטל:

זה לא בדיוק כך. ועדת הכספים גם עוסקת בנושאים האלה.

חיים אורון:

אפשר להמשיך באותה גישה. אפשר להחליט שוועדת החינוך דנה בקצבאות ילדים, כי היא עוסקת בילדים בגילאי חינוך, וזה הגיוני מאד.

צבי ענבר:

אפשר להחליט שוועדת החוץ והביטחון תדון בגמלאות של אנשי קבע ואנשי מילואים.

חיים אורון:

אחד התפקידים של הוועדה הזו הוא לשמור על איזוהו סדר עבודה מתוקן בכנסת. נושא הביטוח הלאומי, על כל המשמעויות שלו, נמצא בוועדת העבודה והרווחה. לא ועדת הכספים עוסקת בו.

יורי שטרן:

עובדתית, חוק ותיקי מלחמת העולם השנייה אין בו, למיטב זכרוני, אף סעיף שמתייחס לביטוח הלאומי. יש בו סעיפים שקשורים למשרד השיכון.

חיים אורון:

ועדת הכספים דנה בחוק נפגעי מלחמת העולם השנייה, כולל עולים חדשים.

יורי שטרן:

כמו שאמרתי בישיבה הקודמת - אינני קובע באיזה ועדה העניין יטופל, העיקר שהוא ילך ויתקדם. מדובר פה בחקיקה שנוגעת למשרד השיכון, משרד הבריאות ומשרד האוצר, כאשר האחריות הכוללת, לפי הצעת החוק, היא במשרד הקליטה. ועדות הכנסת אינן דנות באוכלוסיות, כפי שנאמר פה, אך החלוקה היא גם לפי משרדי ממשלה שמופקדים על חקיקה זו או אחרת. בשני המקרים האלה מדובר בחקיקה ששייכת למשרד הקליטה.

מאיר שטרית:

סעיף 9 בתקנון אומר, שוועדת העבודה והרווחה דנה בביטחון סוציאלי, כולל מערכת הבטחת הכנסה, המוסד לביטוח לאומי, בריאות, סעד, שיקום נכים, לרבות נכי צה"ל, ומשפחות נפגעי מלחמה וכן נפגעים אחרים, גמלאות ותגמולים. זו הצעה שבמובהק צריכה להיות מטופלת בוועדת העבודה והרווחה. אין שום סיבה להעביר את ההצעה מהוועדה שהיא נמצאת בה, על פי תקנון הכנסת, לוועדה אחרת. אני מתנגד להעברתה.

היו"ר רפאל פנחסי:

מי בעד העברת הנושא לוועדת הקליטה מוועדת העבודה והרווחה? מי נגד? ההצעה לא התקבלה. הנושא נשאר בעבודת העבודה והרווחה.

בקשת יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט למיזוג הצעות חופש המידעהיו"ר רפאל פנחסי:

יש פניה של יושב ראש ועדת החוקה לשעבר, חבר הכנסת שאול יהלום, המבקש לאחד שתי הצעות חוק. אקרא מתוך מכתבו: "הנדון: הצעת חוק חופש המידע התשנ"ז - 1996, והצעת חוק חופש המידע - 1997. הצעות החוק שבנדון אושרו בקריאה ראשונה והועברו לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנה לקריאה שנייה ושלישית. על פי הוראות סעיף 122 לתקנון הכנסת, אודה לך אם תביא לאישור ועדת הכנסת מיזוג הצעות החוק שבנדון והבאתן לקריאה שנייה ושלישית כהצעת חוק אחת".

האם יש איזושהי הערה על כך?

צבי ענבר:

בעיקרון, זה אחד מהנושאים שלא ברור לי למה התקנון קבע שהם צריכים להגיע לוועדת הכנסת. אם יש הצעות חוק בוועדה בנושא דומה, אין שום סיבה למנוע מהוועדה למזג.

היו"ר רפאל פנחסי:

זאת אומרת שאתה תומך.

צבי ענבר:

הייתי מציע שבתקנון הבא זה יושאר בסמכות הוועדה.

היו"ר רפאל פנחסי:

עד שנתקן, התקנון באופן פורמלי מחייב אותנו לקבל את הפניה. אני מציע שנענה לפנייתו.

שושנה כרם:

השאלה היא אם הפניות של חבר הכנסת שאול יהלום עדיין שרירות וקיימות, אחרי שהוא נבחר לשר?

היו"ר רפאל פנחסי:

הוא פנה ב- 19 לחודש - - -

חגי מירום:

יש רציפות. אין שאלה. בואו נאשר את זה.

היו"ר רפאל פנחסי:

מי בעד לאשר למחג את שתי הצעות החוק? מי נגד? הצעת חוק המיזוג אושרה.

שונות

הצעת חוק פיקוח על מחירי מצרכים ושירותים (תיקון - חלקות קבר), התשנ"ח - 1997
של חבר הכנסת אופיר פינס

אופיר פינס-19:

זו הצעת חוק שהחליטו שוועדת הכנסת תחליט איפה היא תידון - בוועדת הכלכלה או בוועדת הפנים.

היו"ר רפאל פנחסי:

איפה אתה היית רוצה שהיא תידון?

אופיר פינס-19:

אני הייתי רוצה שהיא תידון בוועדת הכלכלה. זה שייך לחוק פיקוח על המחירים.

היו"ר רפאל פנחסי:

מדובר בחלקת קבר. עד לפני שבוע ישב סלאח טריף ודן בנושא הזה. הוא זימן את כל חברות הקדישא. הוא מתעסק בזה. זה גם יתקדם מהר יותר, כי הוא מתעסק בכך. בחוק הקיים, ובתקנות שיש, הוא יריץ גם את זה. למה להעביר את זה לעוד ועדה ולהתחיל את הכל מהתחלה?

חגי מירום:

אין לך מושג מה נעשה בתחום הזה.

אופיר פינס-פז:

תושבים פנו אלי. זה לא יאומן.

היו"ר רפאל פנחסי:

הייתי ממליץ להשאיר את זה לדיון בוועדת הפנים.

אופיר פינס-פז:

קיבלתי את דעתך.

היו"ר רפאל פנחסי:

מי בעד העברת הנושא לטיפול ועדת הפנים? מי נגד?

הנושא הועבר לטיפול ועדת הפנים ואיכות הסביבה.

הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי (תיקון - עובדים זרים) התשנ"ח - 1997
של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין וקבוצת ח"כים

אופיר פינס-פז:

הצעת החוק של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין אומרת את הדבר הבא: הוא רצה שעובדים זרים חוקיים, לא בלתי-חוקיים, יחול עליהם חוק ביטוח בריאות ממלכתי. זו הצעת החוק.

חגי מירום:

למה ועדה, מכוח סעיף 17, שהוקמה לשנה אחת, צריכה לעסוק בחקיקה? קמתם כדי לבדוק את בעיית העובדים הזרים, לתת סיכום או המלצות. לשם מה צריך חקיקה? זה ממש בולט למה לא היה צריך את הדבר הזה.

אופיר פינס-פז:

אנו 15 חברי כנסת. יש לנו מעמד סטטוטורי לכל דבר ועניין. זה נושא ספציפי. הוועדה פעילה מאוד. אם היה כתוב שאסור לנו לעסוק בחקיקה - מילא.

חגי מירום:

בעקבות הדיון הזה, אולי כדאי שנוסיף לתקנון, שוועדות שהוקמו מכוח סעיף 17 לא יחוקקו. שיהיה יתרון לוועדות הסטטוטוריות. אני מבקש מיושב ראש הוועדה לעלות על סדר יומה של הוועדה, באחת ההזדמנויות הקרובות את הנושא הזה - שוועדות מכוח סעיף 17 לא יקבלו סמכות חקיקה.

היו"ר רפאל פנחסי:

זאת אומרת - גם ועדת הסמים, וגם ועדת המדע.

צבי ענבר:

התיקון הוא בראש ובראשונה תיקון לחוק ביטוח בריאות ממלכתי. בריאות זה נושא של ועדת העבודה והרווחה. מהנימוק הזה, והנימוקים שהעלה חבר הכנסת חגי מירום, אני תומך בהעברת הנושא לוועדת העבודה והרווחה.

חגי מירום:

אני פה במצב בלתי אפשרי. אני לא רוצה להזיק לחבר הכנסת אופיר פינס-פז. מה הבעיה? נוצרה מערכת יחסים מאוד בעייתית סביב הנושא של העובדים הזרים. עכשיו, כתוצאה מכך - - -

אופיר פינס-פז:

אפשר להקים ועדה משותפת לצורך העניין?

היו"ר רפאל פנחסי:

זה יהיה מגושם.

צבי ענבר:

ועדה משותפת של ועדה קבועה וועדה מיוחדת.

היו"ר רפאל פנחסי:

זה יצור שיתוק מלא.

אופיר פינס-פז:

לא ועדה מיוחדת, אלא ששתי הוועדות יחס תעסוקנה בעניין הזה.

היו"ר רפאל פנחסי:

אני מציע לקבל את ההצעה של היועץ המשפטי ושל חגי מירום. נעביר את זה לוועדת העבודה והרווחה, אבל נציין בפניה, שבזמן שדנים בחוק הזה, תזומן גם הוועדה שלך. תשבו בהרכב רחב יותר.

חגי מירום:

השאלה היא אם הוא יחוקק. של מי הצעת החוק?

אופיר פינס-פז:

של חברי הכנסת רן כהן ואמנון רובינשטיין. הממשלה נגד החוק.

היו"ר רפאל פנחסי:

אין סכנה שיושב ראש ועדת העבודה יעכב את החוק. אני חושב שאכן נעביר את העניין לטיפול ועדת העבודה והרווחה, עם המלצה שיזמנו אתכם לדיון בנושא.

מי בעד העברת הנושא לוועדת העבודה והרווחה, עם המלצה שתזומן גם הוועדה המיוחדת לדיונים? מי נגד? ההצעה התקבלה. תודה רבה.

הישיבה ננעלה ב 12:40

נוסח לא מתוקן

הכנסת הארבע עשרה
מושב שלישי

פרוטוקול מס' 170
מישיבת ועדת החוקה חוק ומשפט
שהתקיימה ביום ב', כ"ה באדר התשנ"ח, 23.3.1998, בשעה 08:45

נכחו:

חברי הוועדה:

היו"ר דוד צוקר
יוסף ביילין
דוד טל
ראובן ריבלין

מוזמנים:

עו"ד יאיר הורביץ, מנכ"ל משרד מבקר המדינה
עו"ד יהושע שופמן, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, משרד
המשפטים
עו"ד סיגל קוגוט, יועץ וחקיקה, משרד המשפטים
עו"ד רון דול, היועץ המשפטי, נציבות שירות המדינה
עו"ד מרדכי בס, היועץ המשפטי, משרד מבקר המדינה
מלכיאל בלס, משרד המשפטים
שלומית טור-פז, מתמחה, משרד המשפטים
עו"ד דינה ירום, הלשכה המשפטית, משרד האוצר
ישי מנוחין, מרכז קואליציה לחופש מידע
ענת שקולניקוב, קואליציה לחופש מידע
עו"ד יובל אזני, לשכת עורכי-הדין
עו"ד רמי רובין, היועץ המשפטי, הנהלת בתי-המשפט

יועץ משפטי: שלמה שהם

מנהלת הוועדה: דורית ואג

נרשם על-ידי: חבר המתרגמים בע"מ

ס ד ר ה י ו ם

הצעת חוק חופש המידע, התשנ"ז-1997
אישור לקריאה שנייה ושלישית של הגדרת "רשות ציבורית" שבסעיף 2

הצעת חוק חופש המידע, התשנ"ז-1997
אישור לקריאה שנייה ושלישית של הגדרת "רשות ציבורית" שבסעיף 2

היו"ר דוד צוקר: אני פותח את ישיבת ועדת החוקה חוק ומשפט. אני רוצה להזכיר שאישרנו את כל סעיפי חוק חופש המידע לקריאה שנייה ושלישית, ואנחנו חוזרים לשאלה אחת, הגדרת רשות ציבורית. אני רוצה להגדיר את תחום הדיון. אישרנו את תחולת החוק על הרשות המבצעת כהגדרתה בחוק, אישרנו את תחולת החוק על הכנסת, ונשארו בפנינו שתי שאלות פתוחות. הוויכוח הוא סביב בתי-המשפט ומוסד מבקר המדינה.

לגבי בתי-המשפט, זאת השאלה היותר קלה, מכתבו של כבוד הנשיא ברק הומצא לנו בשבוע שעבר ובו הוא מקבל עקרונית את תחולת הוראות החוק, הגיון של החוק על בתי-המשפט. כמובן מבלי לשנות במגבלות הקיימות היום בחקיקה הספציפית. יחד עם זאת, הוא אומר שהוא היה מעדיף שהחוק הזה לא יהיה באותה מסגרת חקיקתית, בטווח חקיקה אחת עם הרשות המבצעת, והוא היה מעדיף שההוראות ייקבעו בחקיקה נפרדת. אם אין לממשלה עמדה שתומכת בזה, אני מציע שלגבי בתי-המשפט, הוראות החוק יהיו במסגרת חוק חופש המידע. כלומר, זה ייקבע כרשות ציבורית. צריך לבחון אם יש אפשרות בחקיקה ספציפית לתת איזכור לתחולת חוק חופש המידע על בתי-המשפט, ולי אין בעיה עם זה ואני לא רואה בזה מניעה.

יהושע שופמן: יש כוונה ליישם את דוח ועדת השופט גרוס לגבי בתי-המשפט. עד עכשיו היו בעיות יישומיות, אבל הדבר הולך לקראת פתרון. אם תהיה חקיקה בנושא הזה, יתכן שאפשר לעשות את זה אז בחקיקה אחת.

היו"ר דוד צוקר: אני מציע לגבי רשות ציבורית, בתי-המשפט, נשאיר את הנוסח הקיים שאושר כבר בוועדה.

רמי רובין: אני מציע להוסיף כאן תיקון. אני בטוח שיהיה מי שיטען שהוצאה לפועל זה לא גוף אחר בעל סמכות שפיטה וזה לא בית-משפט. אני מציע לכתוב: בתי-משפט, לשכות הוצאה לפועל. שוב, גם על לשכות ההוצאה לפועל יחול אותו עקרון שמדברים עליו.

היו"ר דוד צוקר: יכול מישהו לערער שהנהלת בתי-המשפט היא לא חלק מבתי-המשפט?

יהושע שופמן: זה לא ממש חלק מבתי-המשפט.

היו"ר דוד צוקר: אם מבחינתכם יש צורך כדי להסיר ספק, אנחנו נכלול את זה.

יאיר הורביץ: הטיעון שלי כמשרד מבקר המדינה מתייחס גם לנושא של בתי-משפט, גם לנושא של כל רשות שאיננה רשות מבצעת.

היו"ר דוד צוקר: אנחנו מסכמים לגבי בית-המשפט. זו העמדה שהיתה לוועדה מכבר.

יאיר הורביץ:

אז אתם משאירים אותנו אחרונים, וטוען שלנו שהוא משותף ליתר הרשויות, נשמע אחרת. אתם

יכולים לעשות הכל.

היו"ר דוד צוקר:

הנימה שלך היא לא לגמרי נעימה. היה פה סיכום. בוועדה היו מספר דיונים לגבי שאלת

הנהלת בתי-המשפט ואנחנו בסך הכל שבים ומאשרים את העמדה שהיתה לנו קודם לכן.

יהושע שופמן:

לגבי הערה אחת של הנשיא ברק. בסעיף 4(א) יש חובה לממשלה לפרסם רשימת רשויות ציבוריות,

למעט הרשויות המקומיות, בסעיף קטן (ב). בגלל הרגישות של הפרדת רשויות וכדי שהממשלה לא תיקח אפוטרופסות על בתי-המשפט, אני חושב שמן הראוי בסעיף 4(א) לייחד את החובה של הממשלה לרשויות ממשלתיות.

היו"ר דוד צוקר:

ברור. אז מוציאים גם את בית נשיא המדינה, גם כנסת, בתי-משפט. אם נחליט על מבקר המדינה,

אז גם את מבקר המדינה.

ישי מנוחין:

ואז מי יפרסם את זה?

היו"ר דוד צוקר:

כל גוף יהיה חייב בעצמו.

יהושע שופמן:

4(א) זה רשימת הגופים.

היו"ר דוד צוקר:

ישי הולך הלאה, והוא שואל. יכול להיות שיש צורך גם לגבי התקנות. יכול להיות שגם תקנות

של בתי-המשפט - וזה ודאי נכון לגבי בית הנשיא ולגבי הכנסת - שזה לא שר המשפטים אלא שהמוסד עצמו, ראש המוסד עצמו מוציא תקנות. יכול להיות.

ישי מנוחין:

אחרי 4(א) יש גם את סעיף קטן 4(ב) לגבי רשות מקומית שסעיף 4(א) מוציא אותן. אם אתה מוציא

גם את הכנסת ואת כל השאר, תוסיף סעיפים קטנים שאומרים כמו רשות מקומית שהכנסת, שהנהלת בתי-המשפט, שמשדד מבקר המדינה וכל האחרים יפרסמו את זה גם כן.

היו"ר דוד צוקר:

יש עליהם חובה מכוח החוק.

יהושע שופמן:

כדי לא לסבך, אני מציע להשאיר את זה בסעיף 5.

היו"ר דוד צוקר:

אני לא רוצה להיכנס לפרטים האלה. זה ברור שמוטלת עליהם חובה מכוח החוק הזה לעשות את

כל הפעולות שנדרשות מהם.

ענת שקולניקוב:

לנושא של בתי-המשפט, נושא שעדיין לא נדון ולא טענו לגביו.

היו"ר דוד צוקר:

יהושע התייחס לעניין הזה, לגבי תוכן הדיונים.

אני חוזר ואומר. אנחנו שבים ומאשרים את העמדה הקודמת שאישרה הוועדה בדיוק בנוסח הקודם.

ענת שקולניקוב: בזמנו לא טענו לנושא הזה, אבל אמרנו שתשוב מאוד שפרסום תוכנם של פסקי-דין במובן הזה שתהיה נגישות לציבור לפסקי-הדין. זה דבר שהיום הוא בגדר אחד החוסרים העיקריים ביכולת הציבור להגיע למידע, והיכולת המעשית, לא לגבי אותם פסקי-הדין העקרוניים מעטים שמתפרסמים, אלא לגבי כל שאר פסקי-הדין שמאוד חשובים.

יהושע שופמן: האגודה לזכויות האזרח הגישה עתירה לבית-המשפט בנושא זה, שהולכת גם יותר רחוק למצוא פתרון, גם לפסקי-דין, ואני מקווה שזה יהיה בזמן המאוד קרוב. הנשיא ברק אמר שהוא יתייחס, הוא אישית והמערכת כולה יתייחסו לנושא הזה. צריכים לתת תשובה לעתירה הזאת וגם ליישם את דוח ועדת גרוסמן. במסגרת הזו אני מניח שזה יהיה אפילו יותר מהר מתחולת החוק וזה יבוא לידי ביטוי.

היו"ר דוד צוקר: אני בכל-זאת רוצה להישאר עם הנוסח הקיים ולשוב ולאשר אותו.
אני רוצה לעבור למוסד מבקר המדינה ולשם כך נמצאים כאן יאיר הורביץ ומרדכי בס.

יאיר הורביץ: לפנינו הצעת חוק. אנחנו נזכרים כגוף שהחוק הזה יחול עליו והוזמנו הנה היום. כמובן שעד כה לא התייחסנו לא להוראות שבחוק, כי אתם סיימתם אותו, מבחינתכם אתם רואים אותו כגמורות ואנחנו לא התייחסנו לאף אחת מהן.

אני רוצה להתחיל ולהגיד בצורה הכי מפורשת והכי ברורה גם את השקפתי וגם את הראיה שלי של חופש המידע, ובאיזה צורה ובאיזו דרך הוא צריך לסייע, לעזור ולתרום ובאיזה תחום.

במדינת ישראל הרשות המבצעת זכתה, וכנראה בצדק, למירב המשאבים של המדינה. אנחנו מפקידים בידי הרשות המבצעת גם את התשעים וכמה אחוז מתקציב המדינה, מאות מיליארדי שקלים, אנחנו מפקידים בידי הרשות המבצעת תשעים וכמה אחוז מכוח-האדם, מהמשאבים, ואנחנו אולי בעיקר גם מפקידים בידיה ככנסת, כריבון, סמכויות רבות ביותר, החל מלהלביש אותנו מדים ולשלוח אותנו לשדות הקרב של המדינה, אותנו ואת ילדינו, וכלה בנושאים שהם חשובים מאוד של חינוך ושל בריאות. אנחנו מצפים ממנה, מהרשות המבצעת, שהיא תעשה את הכל לטובתנו ולרווחתנו. כאשר אנחנו חוששים מהעוצמות, ובצדק חוששים מהעוצמות של הרשות המבצעת, אנחנו אומרים שנפקיד עליה שומרים. על חומתיך הפקדנו שומרים. מי השומרים? אולי בית-המשפט במקום ראשון, אולי הכנסת במקום הראשון עם הפיקוח של הכנסת, גם כקובעת את חוקי המשחק כמו היום וגם כמפקחת ומבקרת את הרשות המבצעת ומביעה בה אמון או אי-אמון, או בראש-הממשלה גם מבקר המדינה, כרשות רביעית, כן או לא, אולי כן, גם הנשיא ברק כבר קורא לה הרשות המבקרת, והציבור הנאור שהוא לא פחות חשוב, ואולי בהתחלה, הציבור הנאור באמצעות נציגיו בתקשורת.

כל השומרים האלה זכו, אולי בצדק ואולי שלא, בחלק קטן מאוד יחסית במשאבים לאומיים, חלק קטן מאוד של כוח אדם או של תקציבים וכמה מאות שופטים ו-120 חברי כנסת עם עוזריהם הפרלמנטריים ויתר האמצעים העומדים לרשותם, ו-500 עובדים במשרד מבקר המדינה, מהם כך וכך עובדים מינהליים, כך וכך אחרים, וכך כך סמכויות, וכך וכך אחוזים קטנים מהתקציב הלאומי, שצריכים לעשות את השמירה על הרשות המבצעת. הרשות המבצעת, במציאות חיינו, כפי שאני מכיר אותה מכך כך עשרות שנות עבודה, בין במשרד המשפטים, בין בעירייה גדולה, בין ב-12 שנות עבודה במשרד מבקר המדינה כמנכ"ל, הרשות המבצעת, אני לא יודע אם היא נמצאת אך ורק בכל התחומים או ברוב העניינים, במגמה ש שיפור ושל מצב שבו אנחנו יכולים לשבת ולשמוח ולהגיד שהדברים הולכים ומתוקנים. הדברים הולכים ונהיים כל כך טובים, שהגיע הזמן שאנחנו נטפל גם בשומרים, ואנחנו נעביר לא את האי-נוחות ולא את ההכבדה, אלא אנחנו נעביר את המוקד מהרשות המבצעת לשומרים. אנחנו נשאל את בית-המשפט העליון למה לא יכתבו עליו ביקורת, למה לא נושאי הביקורת יהיו עליו, ונשאל את הרשות השופטת למה לא תעשה שפיטה על הכנסת, ונשאל את הכנסת למה לא תחוקק חוקים על השומר השני והשלישי והרביעי.

יש לי הרגשה שמי שחושב שאנחנו נמצאים במצב שבו הרשות המבצעת כבר נמצאת במצב יחסית טוב והשמירה עליה יכולה לרדת, ואנחנו יכולים להוציא מידי השומרים את מה שהפקדנו בידיהם ולשים בידיהם משרוקית או אמצעים אחרים, או לשלוח את השומרים אחד עם השני ועם השלישי ועם הרביעי, אני חושב שהוא חי בעולם יותר טוב מהעולם שאני מכיר אותו.

כאשר עולה על הפרק הנושא שלנו של חופש המידע, באופן טבעי ובאופן ברור זה עוד אחד מאמצעי השמירה על הרשות המבצעת. הציבור הנאור יוכל לדרוש, באמצעות נציגיו בתקשורת, כי הלא לא צריך להוכיח כאן אינטרס מיוחד לאיש מהציבור כדי לדרוש ולבקש את המידע, כל אחד יוכל לדרוש אותו, בין אם הוא איש תקשורת, בין אם הוא אחר, ואין צורך באינטרס מיוחד.

היו"ר דוד צוקר: במגבלות שקיימות בחוק מבקר המדינה. אני חוזר ואומר, במגבלות שקיימות בחוק מבקר המדינה.

יאיר הורביץ: ראיתי איך זה מנוסח. אני מכיר את החוק ואני מכיר אותו בהווייתו.

אמרנו שיש לנו עוד אמצעי אחד של שמירה. יש לנו עוד אמצעי שמירה על הרשות המבצעת והוא האמצעי שבו הרשות המבצעת תתן לנו, אפילו לא לכל אזרח אלא אפילו לכל מישהו שאיננו אומר שיש לו כאן אינטרס מיוחד או אינטרס כלשהו, אפילו לא מיוחד, תתן את המידע ותהיה שקיפות. אז ועדת אוסטרובסקי-כהן, ועדה ממלכתית ציבורית, יושבת ומכינה הצעת חוק ופה אחד מחליטה על דעת כל חברה שהנה יש עוד אמצעי של ביקורת, של בקרה, של שמירה על הרשות המבצעת, וזה לרווחת כולנו, כי אנחנו לא מתכוונים לשמור עליה אלא לרווחת כולנו, אלא להבטיח שהיא תחליט, היא תעשה, אבל יהיו כמה שומרים שאם תהיה סטייה, יתקנו את דרכם.

מחליטה ועדת אוסטרובסקי-כהן פה אחד - עם נציגים נכבדים מכל משרדי הממשלה ומחוץ למשרדי הממשלה, מהאגודה לזכויות האזרח, מנציב שירות המדינה, מחלקת ייעוץ וחקיקה ויתר מיני אחרים, שכולם אנשים נכבדים - שזה יהיה חוק שיחול על הרשות המבצעת. כך מוגש החוק לוועדת חוקה חוק ומשפט וזאת על-דעת משרד המשפטים, על-דעת הממשלה, הרשות המבצעת.

היו"ר דוד צוקר:

לא, זה דוח שהוגש לממשלה.

יאיר הורביץ:

דוח שהוגש לממשלה, ואחר-כך הופך להיות הצעת חוק.

אם אני מבין נכון את ההשתלשלות, וזה לא הדבר החשוב, תוך כדי השתלשלות הדברים הגענו למצב כזה שבו בית-המשפט העליון, שמענו לפני רגע את המצב כאן ואת מכתבו של הנשיא ברק, הכנסת נכנסת או לא נכנסת, או אינני יודע מה, נשיא המדינה, ושמענו גם את התהליך ואת הדרך שבה זה הגיע לזה.

היו"ר דוד צוקר:

סליחה, אתה מוכן להבהיר את המשפט הזה?

יאיר הורביץ:

שמענו על התהליך שבאמצעותו לשכת נשיא המדינה שהיתה בחוץ.

היו"ר דוד צוקר:

אתה מוכן להבהיר מה שמעת? בכחול, בהצעה הממשלתית, הוא כבר היה.

יהושע שופמן:

לפי ועדת אוסטרובסקי, קודם כל לגבי בתי-המשפט לא עשינו שום שינוי לעומת ועדת אוסטרובסקי.

יאיר הורביץ:

לגבי בתי-המשפט, אם אני לא טועה, הנהלת בתי-המשפט כהנהלת בתי-המשפט היא חלק מהרשות המבצעת, זה חלק ממשרד המשפטים.

היו"ר דוד צוקר:

לא.

יאיר הורביץ:

הנהלת בתי-המשפט, אם אני קולט נכון את המצב, הנהלת בתי-המשפט, כפשוטו, היא חלק מהרשות המבצעת.

יהושע שופמן:

למען הדיוק, לפי הצעת ועדת אוסטרובסקי, רשות ציבורית זה משרד ממשלתי ומוסדות מדינה, ולמעט הכנסת.

היו"ר דוד צוקר:

היא לא מיעטה אתכם. אין מיעוט של מוסד מבקר המדינה.

יהושע שופמן:

לגבי מבקר המדינה היתה טעות. זה לא הופיע פה, אבל אין ספק שזו הכוונה.

ישי מנוחין:

בשיחותי עם אנשי ועדת אוסטרובסקי, זה לא עלה.

היו"ר דוד צוקר:

ועדת אוסטרובסקי-כהן זה לא לוחות הברית.

ישי מנוחין:

אז שלא יצטטו בשמה דבר שהיא לא אמרה.

היו"ר דוד צוקר:

וכאשר מצטטים, לזכור שאלה לא לוחות הברית.

יאיר הורביץ: הדברים כתובים. מכל מקום, ההצעה שעלתה בפני הכנסת, התרכזה ברשות המבצעת, להבנתי בצדק. המינקוד, הפוקוס, האחראי על הרשות המבצעת, ולדעתי בצדק. המחוקק האמריקאי בארצות-הברית, שהיא גם כן מדינה דמוקרטית חופשית, שגם היא חרטה על דיגלה ערכים, שם החוק חל למיטב ידיעתי אך ורק על הרשות המבצעת, לא חל לא על הרשות השופטת, לא חל על הרשות המחוקקת. בארצות-הברית, שם לידתם של חוקים כאלה, ששם הערכים הדמוקרטיים חרוטים, הבינו הבן היטב שהחוק הזה, הפוקוס שלו, המוקד שלו הוא על הרשות המבצעת, שזאת אפילו שגיאה קונסטיטוציונית, אם לא לומר מעבר לשגיאה קונסטיטוציונית, להעביר את המוקד מעוד אמצעי שמירה.

היו"ר דוד צוקר: הנקודה הזו ברורה.

יאיר הורביץ: אני עכשיו אומר מה הבינו האמריקאים שמקדימים אותנו ביותר ממאה וחמישים שנות עצמאות במשטר דמוקרטי. הם הבינו שזו שגיאה קונסטיטוציונית מהמדרגה הראשונה לקחת אמצעי שמירה על רשות מבצעת להעביר אותו לאחר. אני לא מדבר על אי-נוחות, אני ראיתי גם את הדברים שעולים. אני לא מדבר על כך שבית-המשפט העליון יצטרך להסביר איך הוא עשה מכרז בענייני מחשבים ומה השכר של המזכיר בבית-המשפט בנצרת או דברים מהסוג הזה. בית-המשפט העליון לא יוכל להגיד ולא ירצה להגיד שיש לו מה להסתיר כאן ובדברים אחרים.

זו תהיה טעות גדולה מאוד להעביר את המוקד הציבורי ואת העין הציבורית ואת הראיה הציבורית מרשות מבצעת שאליה השומרים צריכים לשים לב ולאפשר לה לפעול, ולאפשר לה לעשות, ולא להצר את צעדיה ולתת לה להחליט ולתקן את הדרך במקרה המתאים, ולהעביר את הפוקוס מהרשות המבצעת למצב שבו שומר א', הכנסת, יחוקק או יקבע את כללי המשחק ויצמצם ויפנה את זה מול הרשות השופטת, והרשות המחוקקת תקבע, והשומרים ביניהם יתחילו בדינמיקה ביניהם. מנסיוני הדל והקצר בנושאים האלה, אין דבר שישמח יותר רשות מבצעת מאשר ששומריה יהיו עסוקים זה בזה, האחד בשני, דעת הקהל הנאור תעסוק בכנסת, הכנסת תעסוק בבית-המשפט, בית-המשפט יעסוק בביקורת המדינה.

אני קראתי גם אצל השופט ברק, ואני מכבד את דעתו, ואני ראיתי גם את הדברים אצל ועדת השופטת צור. השופטת צור, כמונו, כמו אחרים אולי, לא עסקה בחוק הזה כל עוד הוא לא עלה רעיון בלתי נכון שיחול עליה. תראו מה כותבת השופטת צור בסעיף 7 לחוות דעתה.

היו"ר דוד צוקר: זה לא ענייני. אני לא יודע מה זה ועדת צור, היא לא עמדה לנגד עינינו. לנגד עינינו יש מכתב של כבוד הנשיא ברק, שבו הוא אומר חד-משמעית: הוראות חופש המידע יחולו כי קבענו את זה בפסיקה מקדמת דנא כמעט.

יאיר הורביץ: אתה לא צריך להתרגז. אני אקרא מסעיף 5.

היו"ר דוד צוקר: יש לי רושם של משיכת זמן.

יאיר הורביץ: מה יש לי למשוך זמן?

היו"ר דוד צוקר: אני לא יודע מה זה ועדת צור. אם יש לך עוד נקודות חדשות, בבקשה.

יאיר הורביץ:

הנה הנקודה. אני אקרא מסעיף 5 למכתבו של הנשיא ברק אליך. "אבקש להעיר אך זאת. מבחינת ההסדר הרצוי מן הראוי היה שלא לכלול את הרשות השופטת יחד עם הרשות המבצעת בדבר חקיקה אחת בכל הנוגע לחופש המידע. בוודאי כך, אם יוחלט כי חופש המידע לא יחול על הרשות המחוקקת ואולי אף לא על הרשות המבקרת. אכן, בארצות-הברית למשל היפרידום אוף אינפורמישן אקט" חל אך על הרשות המבצעת" - באנגליה זה גם פחות - "אך אין הוא חל על רשות השופטת בארצות-הברית. מן הראוי הוא לחוקק במקביל לחופש מידע החל על הרשות המבצעת, חוק מיוחד המחיל את חובת מתן המידע לרשות השופטת. בגדריו של חוק זה ניתן יהיה לעיין מחדש בכללים בדבר סגירת דלתות בית-המשפט". הוא מציין בסעיפים קודמים נושאים שהחוק הזה לא מתאים שיחול על בתי-המשפט.

אני אגיד על משרד מבקר המדינה שחלק מהסעיפים שאנחנו עד היום לא התייחסנו אליהם כי לא העלינו בדעתנו שבכוונת הוועדה הנכבדה לעשות את זה, סעיפים שאתם רואים אותם כגמורים וסגורים, שנשיא בית-המשפט העליון כותב לך שהם לא מתאימים לחול כפי שזה על הרשות המבצעת. אני אוסיף ואגיד שהם לא מתאימים לחול על הרשות המבקרת.

היו"ר דוד צוקר:

תודה רבה. אני רק מצטער שלא הקראת את שני העמודים הראשונים.
אני מבקש לשמוע את עמדת הממשלה ולאחר מכן נקיים דיון קצר.

יהושע שופמן:

עמדת הממשלה באה לידי ביטוי בהצעה המקורית שהגשנו. מר הורביץ אומר שאין דבר שישמח יותר את הרשות המבצעת, ועובדה שאנחנו לא יזמנו את ההחלה על מבקר המדינה, לא מטעמים של הסדר שלילי, דהיינו שיש סיבה שמבקר המדינה לא יהיה חשוף לגילוי מידע וביקורת. אני חושב שצריך לזכור שההלכות של בית-המשפט חלות בלי הגבלה. זאת אומרת, הלכות לגבי חופש המידע, שהמידע נמצא בידי רשויות ציבוריות, הוא מידע שמוחזק לא רק עבור הרשות אלא עבור הציבור, ולכן יש זכות למידע על-פי עקרונות המשפט הכלליים. נדמה לי שאין בכך כל סייג לא לגבי הרשות השופטת, לא לגבי הרשות המבצעת, לא לגבי הכנסת, ולא לגבי הרשות המבקרת.

ההצעה שלנו היתה באמת מוגבלת לרשות המבצעת. מה שהופיע בהצעה המקורית, בהגדרה, היה גוף שלטוני אחר הפועל על-פי דין, וזה בעצם הכל, ויש חריגים, ולשכת נשיא המדינה לא נחשב לחריג והוא היה בפנים. למעט הכנסת, מבקר המדינה וגוף שניתנה לו סמכות שפיטה על-פי דין. בישיבה הראשונה של ועדת המשנה, הוועדה מיוזמתה אמרה שהממשלה לא באה להחיל את החוק על הכנסת, אבל אנחנו, הכנסת, אולי כן. לכן היתה פניה ליושב-ראש הכנסת. הממשלה לא הציעה להחיל על מבקר המדינה, אבל ועדת המשנה אמרה זאת ביוזמתה, ונדמה לי שזה היה כבר בישיבה הראשונה.

אנחנו כשלעצמנו לא משנים מהעמדה הממשלתית. המודלים בעולם הם שונים. בקנדה משרד מבקר המדינה כלול בחוק, אבל חברי אומרים לי שהוא גוף שונה ממוסד מבקר המדינה בישראל. אני עשיתי בדיקה לגבי בתי-המשפט ולא לגבי מבקר המדינה, אבל יש מבקרי מדינה במודלים שונים במדינות שונות ולכן קשה ללמוד מאחד לשני.

שוב, אנחנו לא משנים מהעמדה שהבאנו בתחילה.

יוסף ביילין:

אני מבין את הבעיה העקרונית של הרצון להבחין בין רשויות שונות. מה שהייתי רוצה בכל-זאת לשאול את מר הורביץ לגבי הסיטואציה המעשית. אתה יכול לתאר בפני איזה שהוא מצב שבו תביעה למידע יכולה ליצור בעיה אמיתית במשרד מבקר המדינה? איזו שהיא דוגמה שיכולה באמת ליצור בעיה אמיתית? אחרת, אני מוכרח לומר, קשה לי לקבל את ההבחנה הזאת. אני חושב שאם אנחנו נמצאים היום על איזה שהוא מישור דומה, הרשות המבצעת והרשות המבקרת, ברגע שאנחנו אומרים שלרשות המבצעת יש חובת מסירת מידע ולרשות המבקרת אין, אתה יוצר איזה שהוא פער שלא קיים היום במציאות, מבחינה עקרונית. לכן אני נוטה לא ליצור את הפער הזה, אלא אם כן אתה תאמר לי שיש מצבים שבהם פשוט החוק הזה הופך את עבודת מבקר המדינה למאוד בעייתית.

יאיר הורביץ:

אני יכול להגיד, וזה אני חושב גם ביסוד המצב שהיה בארצות-הברית, ואולי גם במדינות אחרות בעולם כמו אוסטרליה. אני חושב שההליך של ביקורת מדינה, אני חושב שההליך של שיפוט, אני חושב שההליך של חקיקה, הוא הליך שאפשר לדבר על חקיקה, אפשר לדבר על שיפוט, יש לזה מכנים משותפים, ואני אצטמצם בנושא הביקורת.

אני חושב שזה הליך שנדון גם בפסיקה באחד מפסקי-הדין, אבל הוא הליך שיש לו הרבה מאוד מאפיינים עד שהוא מתפרסם, עד שהתוצאה שלו מתפרסמת, והיא מתפרסמת בסוף ברבים, והעבודה של מבקר המדינה היא כולה בסופו של דבר גלויה. ההליך שבו היא מתבצעת, עד שהדברים מתפרסמים, הוא הליך שיש בו הרבה מאוד מאפיינים של דיסקרטיות לטובת הפרסום בסופו של דבר, לטובת הציבור, לטובת החשיפה והגילוי. כדי שמבקר מדינה או מברר תלונות הציבור, מי שעושה ביקורת כמבקר מדינה על חוק מימון מפלגות, או מי שעושה את הביקורת גם על כללי ניגוד עניינים של שרים וסגני שרים ושואב ומקבל את המידע ואת הדיווחים של שרים וסגני שרים, אני חושב שבמידה רבה מאוד המחוקק או הגישה הציבורית והמעשית אומרת שאתה פועל בעולם הדיסקרטי. אתה אוסף את המידע, אתה קובע תוכנית עבודה.

היו"ר דוד צוקר:

אבל אתה ממשיך להיות מוגן. החקיקה מגינה על זה. למה הפרקליטות או המשטרה לא באה וטענו את הטענה שאתה טוען? הם יודעים שהם מוגנים במה שהם צריכים.

יאיר הורביץ:

לא. זה לא נכון. אתה הוצאת את כל הגופים שיש להם מאפיינים נגיד ביטחוניים, ואנחנו לא ביטחוניים, אבל הוצאת כל גוף שיש לו מאפיינים ביטחוניים.

היו"ר דוד צוקר:

אתה אנלוגי לפרקליטות או למשטרה?

יאיר הורביץ:

לא, לא אנלוגי לפרקליטות. מה פתאום אנלוגי לפרקליטות?

היו"ר דוד צוקר:

במונחים של הדיסקרטיות, שהמוצר החשוב הוא המוצר החשוב.

יאיר הורביץ:

לא. רחוק מאוד מאנלוגי לפרקליטות. אם יש אנלוגיה כאן, זה אנלוגיה שהלכתם איתה לגופים

שונים - אנחנו לא גוף מודיעיני, לא מהבחינה הזאת - שהמעט הולך אחרי המרובה.

היו"ר דוד צוקר: אני מצטער על ההתערבות. נחזור לשאלה של חבר הכנסת ביילין. תענה על השאלה, איפה יהיה הנזק.

יאיר הורביץ: לא לפרוטוקול.

היו"ר דוד צוקר: הכל לפרוטוקול. הכל גלוי. יש שקיפות.

יאיר הורביץ: אתה רוצה את זה לפרוטוקול, אז תן להשיב. אף הזמן? אני רוצה להשיב לחבר הכנסת תשובה קונסטיטוציונית בעניין הזה.

אנחנו נמצאים במצב שבו קביעת תוכנית העבודה של מבקר המדינה, באיזה נושאים נטפל, במשתמע מזה באיזה נושאים לא נטפל, כדי שמישהו לא ירגיש את עצמו בטוח, וכדי שמישהו לא ירגיש את עצמו שאנן שהוא לא נמצא בתוכנית העבודה, אולי לא לשנה, אולי לא לטווח מסויים. המידע ומקורות המידע שאתה אוסף, הדברים שאומרים לך, הדברים שכותבים לך, הדברים שהגעת אליהם, שקיבלת אותם מהגוף המבוקר, התהליך שבו סיננת ועיבדת והחלטת וקבעת את סדר העדיפות שלך. אתה לא עושה לא מתוך סולטניות ולא מתוך שום דבר אחר. אתה אומר שאתה הולך לפעול כאן ברמה שבה אתה בכוח העבודה, ביכולת העבודה של משרד מבקר המדינה מתוך עשרות אלפי פעילויות של הרשות המבצעת, אתה בכוח העבודה והמשאבים שעומדים לרשותך יכול למקד ויכול להתמקד ביוזמתך ב-150, 180, 200 נושאים בשנה. את מי קבעת, מה קבעת, לפי קריטריונים של מידע, המידע שאספת, הדברים שאתה רואה אותם כרב-שנתי, מי יוכל להיות שאנן לשנה הקרובה כי לא יגיעו אליו ומי לא, כשכל הכוונה שלך בסופו של דבר היא לא להגיד שיש לי מה להסתיר או אין לי מה להסתיר, או במה אני שונה או נכבד או דמי סמיק מאחרים, אלא במה תהליך העבודה שלי, כמעט משול למי שאתה אומר לו, כמי שיושב בחדר של השופט, ואומר שעכשיו בוא נתייעץ בינינו שלושה שופטים או חמישה שופטים, נתייעץ בינינו ונדבר בינינו על פסק-הדין לפני שיתפרסם. בסופו של דבר, כאשר אתה מפרסם את הכתיבה שלך, אתה שקוף לחלוטין. אתה שקוף לחלוטין בכל המובנים של כל אחד מהמבוקרים, כל אחד ממי שכתבת עליו מילה אחת של ביקורת, אם לא כתבת עליו מילה אחת של שבח, כל אחד מהם הוא המבקר הראשון שלך, או המבקר השני והאחרון שלך, ואומר שכאן זאת טעות, כאן זו אי-הבנה, כאן זה חוסר גישה וכאן זה דבר אחר, כמו שהוא יגיד על מערכת בתי-המשפט.

אני בדעה שמכיוון שאתה נמצא במצב שבו הפונקציה של חקיקה והפונקציה של שפיטה והפונקציה של ביקורת ושל בירור תלונות היא פונקציה מזוקקת של בקרה ושמירה ותיקון דרך, את הפונקציות האלה אתה כמחוקק, כקובע את כללי המשחק, לא מגלגל אותן זאת בזאת, אלא אם אתה אומר שיש לך ראייה של הרשות המבצעת. אתה אומר שאתה תהיה ראש-ממשלה במדינת ישראל ואין לי עניין שהשומרים עלי יהיו שומרים של ממש, ואני רוצה להחליש, וכאשר השומר ידבר ויגיד מה קורה אצלי ברשות המבצעת, מה קורה אצלי במשרד, אני אגיד מה קורה אצלך במערכת בתי-המשפט ומה קורה אצלך בכנסת.

אם סיגלת לעצמך את המבט של הציבור הנאור הכללי, אתה אומר שיש לי כאן - כמו שאמר האמריקאי, כמו שאמרו במדינות רבות ונאורות בעולם - אמצעי בקרה.

אני חושב שצודק השופט ברק. מוטב לעצור למחשבה, לא רק למחשבה.

היו"ר דוד צוקר: הוא לא ביקש את זה. למה אתה אומר דבר כזה? אני ממש לא מבין את העניין הזה. גם אני יודע לקרוא עברית. אל תיכנס לזה. אני לא מצליח להבין את העניין הזה.

יאיר הורביץ: מבחינת ההסדר הרצוי, מן הראוי היה שלא לכלול.

היו"ר דוד צוקר: הוא אומר כדי לכלול את זה בחוק אחר. אתה עכשיו מטעה את הוועדה. אני קובע שאתה עכשיו מטעה את הוועדה. מי שיקרא את מכתבו של נשיא בית-המשפט העליון יראה זאת.

יאיר הורביץ: אתה מאבד שליטה. אתה היושב-ראש, תשלוט. לגופו של עניין יש גם דברים שלא מתאימים לנו.

דוד טל: האמת היא שהייתי נכון להשתכנע, אבל אני מצטער לומר שמר הורביץ לא הצליח לשכנע אותי בעצם השאלה שחבר הכנסת ביילין שאל אותו. אני לא סבור שברגע שיחילו את הצעת החוק הזו על משרד מבקר המדינה, יצרו את צעדי משרד המבקר. בשום פנים ואופן לא.

יאיר הורביץ: המוקד יעבור מהרשות המבצעת למי ששומרים עליו, המוקד יעבור לא למבקר המדינה אלא הוא יעבור לכנסת, הוא יעבור לרשות השופטת, הוא יעבור למקום שלא מתאים שהוא יהיה בו.

דוד טל: אתה אמרת שעל-ידי כך עלולים להצר את צעדי משרד מבקר המדינה, ולא היא. אני בשום פנים ואופן לא חושב שזה כך. אני סבור שבאותה מידה יכולים לטעון בתור ארגומנט גם משרדים ממשלתיים אחרים וחבר הכנסת צוקר הזכיר כרגע משרדים שאני חושב שהם קצת יותר רגישים בנושא הזה, את הפרקליטות, את המשטרה. המשרדים האלה לדעתי הם הרבה יותר רגישים ממשרד מבקר המדינה, עם כל הכבוד למשרד מבקר המדינה שעוסק גם בדברים רגישים.

אני חושב שאני בעד זה שנחיל את החוק הזה גם על משרד מבקר המדינה. אני לא רואה ולא שיכנעת אותי - בהמשך הדיון אני מוכן לנסות להשתכנע - ולא שמעתי שום נימוק טוב כדי להוריד את משרד מבקר המדינה מהנושא הזה.

ישי מנחין: בסופו של דבר, מי אם לא מבקר המדינה והמערכת המשפטית ידאג שהמערכת הממשלתית והכנסת ושאר הגופים הציבוריים יהיו שקופים לציבור? בסופו של דבר, אם יהיו לנו טענות לציבור על הכנסת או על משרדי הממשלה השונים בנושא של השקיפות, בנושא של חופש מידע, אנחנו נפנה אליכם ואל המערכת השופטת. לכן הדוגמה הזאת של

השומרים היא דוגמה בעייתית, כי אנחנו יודעים שרומא נפלה בגלל שהשומרים נרדמו. זאת אומרת, גם השומרים שממונים על-ידי הציבור צריכים להיות שקופים, והם צריכים להיות שקופים ולהראות ששיקוליהם וידיהם והנימוקים שלהם נקיים אפילו יותר מהרשות המבצעת. בסופו של דבר הם אלה שנותנים את הקריטריונים ובודקים את הרשות המבצעת.

בסופו של דבר בוועדה, בתת-ועדה בשנה האחרונה שמענו את מנכ"ל משרד הבריאות שהסביר למה חוק חופש מידע זה דבר נהדר אבל לא אצלו, כי יש בעיות. המדענית הראשית של משרד החינוך הסבירה לנו למה חוק חופש מידע זה דבר נהדר, אבל לא אצלה, כי יש בעיות עם מידע. זה מאוד מוזר לי כנציג ציבור לשמוע שדווקא את מבקרת המדינה, שאמורה לדאוג שהמערכת תהיה מקסימום שקופה שבעולם, אומרת שהמערכת כן, אני לא.

יאיר הורביץ:

אני לוקח את הסיכון הזה שאתה תגיד או אנשים אחרים יכולים להגיד שאם אתה אומר שזה לא יחול על הכנסת, ואני אומר שזה לא צריך לחול על הכנסת. אם אתה אומר שזה לא צריך לחול על הרשות השופטת, יכול להיות שזה לא צריך לחול על הרשות השופטת. אם אתה אומר שזה לא צריך לחול על המבקרת, אתה לוקח את הסיכון שאדם נאור כמוך יגיד שסימן שיש לך מה להסתיר. אני מוכרח לקחת את הסיכון הזה ולהגיד שאין לי מה להסתיר ואני מציע למחוקקת כאן, לכנסת, לבוא ולהגיד שראוי שתשימו לב לעניין הזה שזה אמצעי ראוי כבקרה על מי שבידו הפקדתם את מלוא הסמכויות, שבידו הפקדתם את רוב המשאבים, שבידו הפקדתם את הכל, כדי שהוא יהיה שקוף לטובת הציבור כולו. ייתכנו כאן גם טקטיקות כדי להעביר את שדה הקרב, והשמירה על הרשות המבצעת תהיה הרבה יותר חלשה, פחות משמעותית, ואתם מחלישים את השמירה.

ענת שקולניקוב:

לשאלת הרשויות. הוועדה שינתה את המודל ממודל של רשות מבצעת לבאמת רשות שחובק את כל הרשויות. אני שמחה להגיד שבהסכמתן של כל הרשויות - הכנסת, בתי-המשפט, נשיא המדינה - באמת הטיעון הזה נשמע בהתחלה והמודל הזה בינתיים השתנה והוא וחובק כיום את כל רשויות השלטון.

לגבי כמה מהדברים שנאמרו כאן. הדברים שצריכים להיות חסויים, שהוזכרו כאן, הם חסויים גם לפי החוק. אני מזמינה לעיין בסעיפי החוק. השאלה של מי היעד לחקירה, מי היעד לביקורת בשנה הבאה, זה בוודאי חסוי לפחות לפי שלושה סעיפים.

היו"ר דוד צוקר:

בחוק מבקר המדינה.

ענת שקולניקוב:

בחוק חופש מידע. מי היעד, איזה משרדים אני הולך לחקור בשנה הבאה, ודאי שהם לא צריכים

התרעה.

היו"ר דוד צוקר:

אני רוצה להזכיר לוועדה שדיונים פנימיים חסויים בחוק חופש המידע. פגיעה בתפקוד, זה

חסוי.

ענת שקולניקוב:

יש לפחות שלושה סעיפי שונים בחוק הזה עצמו.

יאיר הורביץ:

הלוואי והייתי יכול להיות מאושר כמוך. אני בטוח שהכוונות שלך טובות בעניין הזה ואני בטוח שיש כאן אי-הבנה שתתברר במהלך השנים כפוגעת בשומריה של הרשות המבצעת.

ענת שקולניקוב:

כפי שנאמר, היו כאן גם מרשיות אחרות, הרבה מאוד משרדים שיש להם גם רשויות שגם צריכות לשמור, החל מפיקוח על החי והצומח, כלה בחקירות מס גדולות מאוד, ולכולם ניתן בעצם הפתרון דרך החריגים שכאן, שבהחלט עברו דיון מקיף. זאת אומרת, השאלה של מי היעד, אין לי ספק בכלל, כל מי שהשתתף בדיונים בוועדה יודע שזה חסוי. כנ"ל הנושא של התייעצויות, ודאי התייעצויות פנימיות במשרד לפני שמוציאים, מה נכתוב ומה לא נכתוב, ואין ספק שזה חסוי. יכולות אולי להתעורר שאלות של פרטיות של אנשים, וגם זה חסוי, הגנת הפרטיות חסויה אפילו לפי החוק הזה, אפילו בלי לבדוק את חוק מבקר המדינה עצמו. כלומר, כל הדברים האלה, יש להם פתרון.

מאידך, דווקא בעבודה של מבקר המדינה, ואני לא רוצה להיכנס כאן לאן מפנים את הזרקור, זו לא הנקודה. המטרה שלי כנציגת ציבור היא לאפשר לכל אדם לקבל את התשובה לשאלה שלו, ודווקא בהקשר של מבקר המדינה נתקלנו בכך שיש הרבה מאוד שאלות של אנשים שכן מתעוררות בין השאר במבקר המדינה בכובעו כנציג תלונות ציבור, שאנשים פונים ורוצים לדעת ולא תמיד מקבלים את מלוא המידע, שוב, לא מדברים חסויים אלא פשוט תשובות לפניות שלהם.

בהקשר האדמניסטרטיבי אין שום סיבה להבדיל בין רשויות שונות בשאלה של פרסום הנוהלים הפנימיים, נוהלים של מכרזים, זכות של עובד לראות את התיק שלו, שזה גם כיום יעבור למעמד של זכות חוקית וכאן אין בכלל מקום להבדיל.

יאיר הורביץ:

בעיני מתאים לחלוטין שיתקבל הרעיון הראשוני הבסיסי האמריקאי שהוא עוד יותר מרחיק לכת מהאנגלי. אם לא, שימו לב לכך שאם תראו - ולא בשביל למשוך זמן, ומצידי תתחילו בזה מחר - ותעלו על סדר היום דיון נפרד ברשויות, לא בחוק הזה, ותשבו על הנושאים שנוגעים למשרד מבקר המדינה, לכנסת, שהיום אין הבחנה בין הצד של חקיקה לבין הצד המינהלי של הכנסת, אין שם שום הפרדה, ואיך עושים הפרדה בין צד מינהלי של הכנסת לצד אחר, אינני יודע. אם תגידו, לא מתוך הסכמה לעמדת, עמדת היא שמי שיחיל את זה על הרשות שאינה מבצעת עושה שגיאה קונסטיטוציונית ממדרגה ראשונה, אבל אם תפרידו לדיון תכליתי, ענייני, תהיינה גם הערות - ואני בטוח שיש הערות, אני ראיתי שיש הערות - לגופו של עניין, גם של מערכת בתי-המשפט וגם לנו יש הערות, גם לכנסת ודאי תהיינה הערות איך אתה מפריד בין צדדים מינהליים, כי אני לא מתאר לעצמי שמישהו מתכוון לחוקק את זה על הצדדים החקיקתיים של הכנסת, או על הצדדים של ביקורת מדינה ובירור תלונות ציבור, להבדיל מצדדים מינהליים, אם מישהו הולך בכיוון הזה. סעיפים אחרים שנוגעים לכנסת, שנוגעים למבקר המדינה, שנוגעים לרשות השופטת, שהם לא התאימו את עצמם ולצערי אינם מתאימים, אי-אפשר יהיה להסתפק בזה שהם יתבררו אחר-כך במהלך התקופה כאשר יקרו.

בניגוד לדעתנו, אם תחליטו שהכיוון המתאים הוא לעשות חוק שיחיל את זה גם על האחרים, אני חושב שהתאמות, מינימום של התאמות, מינימום של הגדרות לדברים אחרים, שזה בניגוד.

היו"ר דוד צוקר:

זה ברור. אנחנו חוזרים על זה פעם שנייה.
אני רוצה לסכם את עמדתי ואחר-כך להעמיד את

הנושא להצבעה.

החוק הזה נדון במשך שנה וזו הישיבה ה-17 או ה-18 שלו. הקונספציה השתנתה בתחילת הדיונים, הקונספציה של לחרוג מהרשות המבצעת אל עבר שאר הרשויות, היא הקונספציה בכל השנה האחרונה. במובן הזה ענת שקולניקוב לא הביעה דעה אלא היא ציירה היסטוריה של העבודה החקיקתית כאן. משלב מאוד מוקדם חשבנו שמה שהיה נכון בשנות ה-60 בארצות-הברית, כבר איננו נכון כאן. החוק הזה נחקק בשנות ה-60 בארצות-הברית, זה מקורו. התפקידים הממשלתיים והשלטוניים אינם מצטמצמים בגדר הרשות המבצעת. אמרנו שנרחיב אותו לעבר רשויות אחרות שישלהם תפקיד רחב מאוד. אז באנו לדון בשאלה, שאפלטון לא מצא לה תשובה, למי ישמור על השומרים, וזו בעצם השאלה כאן לגבי מוסד מבקר המדינה. מי ישמור עליהם. חשבנו שיש עקרון שאומר שידעה, ובלבד שאיננה פוגעת בתפקוד כפי שכתוב בחוק חופש המידע, ובלבד שאיננה חושפת דיונים פנימיים וגיבוש מדיניות, ידיעה, יש בה כוח עלי, עליך, עלינו כיחידים ועל כולנו כקולקטיב. אני מציע לחשוב שגם מוסד מבקר המדינה, המידע שברשותו איננו מידע פרטי. אנחנו מחילים את זה על נשיא המדינה, אנחנו מחילים את זה על הכנסת, אנחנו מחילים את זה על כל רשויות השלטון, כי מידע, אתה נאמן שלו, ובלבד שחשיפת המידע איננה פוגעת בתפקוד, איננה פוגעת בפרטיות וכל אלה מוגנים הגן היטב. באמת מוגנים היטב, גם בחוק הספציפי של מבקר המדינה, בשני החוקים הספציפיים, וגם בחוק חופש המידע.

בעיני זאת עמדה מביכה שהמוסד השלטוני היחיד שהגיע לכאן בעמדה רשמית שבו הוא מבקש להוציא את עצמו מגדר החוק, הוא דווקא מוסד מבקר המדינה. אני לא רוצה להוסיף על זה, אבל בעיני זו עמדה מאוד מביכה שלפי דעתי קשה מאוד להגן עליה.

אני חולק לחלוטין על זה שתהיה פה פגיעה בתפקוד. החוק הזה דאג, ובמובן הזה הדאגה שלנו למשרד החינוך היא דומה לדאגה שיש לנו לגבי הפרקליטות או מוסד מבקר המדינה, או משרד הדתות, או מס הכנסה שחשובה לא פחות בשמירת נורמות ציבוריות. נדמה לנו שמצאנו פה תשובה. דאגנו לתפקוד כל רשויות השלטון, ולא רק מבקר המדינה, ונדמה לי שלא תהיה פגיעה בתפקוד. הטענה של פגיעה בתפקוד פשוט איננה נכונה, או שהיא נשענת על אי-הכרת החוק.

אני לא יכול לקבל גם את העובדה שזה יסיט את הפוקוס הציבורי. זה לא יסיט. יהיה פוקוס על המשרד, יהיה פוקוס על הכנסת, יהיה פוקוס על נשיא המדינה, יהיה פוקוס גם על מוסד מבקר המדינה. נכון, הוא לא היה רגיל בזה, הוא יצטרך להתרגל בזה. זאת איננה פגיעה. הוא רק יצטרך להתרגל שמותר לשאול אותו שאלות והוא יצטרך לענות על השאלות, ואני בטוח שהשאלות תהיינה טובות. לא צריך יהיה לנמק מדוע סדר עדיפות הוא כזה דווקא. אתם מוגנים היום בחוק בנושא הזה. אבל אם מישהו ישאל מדוע תלונה לאומבדסמן, הטיפול בה לוקח שנה, תצטרכו לענות.

יאיר הורביץ:

זה לא החוק שלך. זה גילוי מסמכים.

היו"ר דוד צוקר:

לא. זה לא רק גילוי מסמכים. אם ירצו לדעת את הזמן הממוצע של טיפול, אני יכול לנסח לך שאלה כזאת באופן מאוד טוב שתצטרכו לענות עליה, וזה לא נורא שתצטרכו לענות עליה, גם מוסד מבקר המדינה וגם האומבודסמן.

אם אנחנו מחילים את זה על בתי-המשפט, על המערכת הזו, אני אינני רואה דרך שמבחינה ציבורית היא מתקבלת על הדעת, שמבחינה ציבורית אפשר יהיה להגן על אי-החלת העקרונות של החוק הזה, אם מחילים אותו על בתי-המשפט ואין מחילים אותו על מוסד מבקר המדינה. טענות העברת הפוקוס על השומר, אין להן על מה לסמוך. כלומר, יהיה גם פוקוס על זה. אבל אין פוקוס אחד, יש עניין ציבורי במעשים של כל רשויות השלטון לסוגיהן ולסמכויותיהן.

לכן ההצעה שעומדת כאן, ועל זה אנחנו מצביעים, היא האם לכלול את מוסד מבקר המדינה ונציב קבילות הציבור.

יאיר הורביץ:

ראשית, קוראים לו נציב תלונות הציבור. שנית, מבקר המדינה הוא גם נציב תלונות הציבור. אם אתה מעמיד להצבעה, אז לפחות תעמיד להצבעה משהו שעומד.

היו"ר דוד צוקר:

אנחנו סיימנו את הדיון בסעיפים הללו. אני חושב שהשאלה שלך על ההפרדה בין הצד הניהולי והצד המהותי, נדונה פה הרבה מאוד פעמים ואני לא בטוח שזו הבחנה שאנחנו צריכים להידרש אליה, אני בכלל לא בטוח. בכל אופן, מה שעומד כאן עכשיו זה לא הכנסת, אלא רק מוסד מבקר המדינה.

יאיר הורביץ:

בבית-המשפט הפרדת.

היו"ר דוד צוקר:

בבית-המשפט הפרדנו, זה המקום היחיד. נכון.

יאיר הורביץ:

אולי בגלל שהצד הניהולי שלו זה הנהלת בתי-המשפט כחלק מרשות מבצעת, אבל הגעת להפרדה.

היו"ר דוד צוקר:

אתה רוצה להציע איזו שהיא הפרדה לגבי מוסד מבקר המדינה?

יאיר הורביץ:

להציע ודאי שלא, אבל אני אומר לך שודאי שיש הפרדה מהותית בין עשיית ביקורת ובירור תלונות, בין פעולות ביקורת ובירור תלונות, שזה צריך להיות.

היו"ר דוד צוקר:

יש לך נוסח שאתה מציע?

יאיר הורביץ:

אני לא מציע נוסח. כמו שעשית בבתי-המשפט, להוציא את העניין של הצד המינהלי, אז בביקורת זה משרד מבקר המדינה, למעט פעולות הביקורת.

היו"ר דוד צוקר:

יש לך הצעה בעניין?

- יאיר הורביץ:** להציע, אנחנו מציעים לחשוב.
- קריאה:** יש את סעיף 23.
- יהושע שופמן:** סעיף 23 הוא בעיה, כי הוא לא חל על מבקר המדינה.
- ישי מנוחין:** להבדיל ממערכת בתי-המשפט, שם הדיון העקרוני הוא על-פי דין, אתה רוצה לפטור את הדיון העקרוני של מבקר המדינה מכל חשיפה?
- יהושע שופמן:** חוק מבקר המדינה, סעיף הסודיות חל על עובדי המשרד ולא על המבקר עצמו, והוא איננו מבחין בין תיקי ביקורת לבין כל מידע אחר, כל מידע שהגיע אליהם בזמן הביקורת.
- היו"ר דוד צוקר:** מה אנלוגי לבתי-המשפט?
- יהושע שופמן:** אם אתה שואל מה אנלוגי לבתי-המשפט, להפריד מתוך זה מידע על תוכן תיקי ביקורת.
- היו"ר דוד צוקר:** זה לא מובן מאליו?
- יהושע שופמן:** זה לא מובן מאליו.
- יאיר הורביץ:** זה לא מובן מאליו. אני למשל לא יודע מה חושב חבר הכנסת ביילין.
- היו"ר דוד צוקר:** ההכרעה היא עכשיו. תגיד מה אתה חושב לגופו. תעזוב את חברי הכנסת.
- יאיר הורביץ:** אני חושב לגופו שהדבר הנכון והנכון באמירה ברורה מצידנו, שאין פנינו לפיליבסטר, לשבת ולדון.
- היו"ר דוד צוקר:** לא, סליחה, ההכרעה היא עכשיו. מה ההצעה שלך?
- יאיר הורביץ:** אני מציע שההכרעה עכשיו תהיה לדון בנפרד בנו, בכנסת וברשות השופטת.
- היו"ר דוד צוקר:** טוב, אני רואה שאתה לא רוצה לענות.
- ענת שקולניקוב:** אני חושבת שישנה כן חשיבות בהקשר הזה למשל בתיקי תלונות הציבור. אדם שרוצה לדעת מה עלה בגורלה של הפניה שלו, הוא רוצה לקבל תשובה.
- היו"ר דוד צוקר:** זאת לא בעיה. זה הצד המינהלי.

יהושע שופמן:

זה גם לא החוק הזה.

יאיר הורביץ:

זה לא החוק הזה. עד היום האזרחים לא קיבלו את זה.

אילו היתה דעתנו נשמעת והיינו דנים באופן נפרד, היינו אומרים שבתוך משרד מבקר המדינה, בוודאי ובוודאי צריך לכתוב למעט לגבי הפעולות בתחומי הביקורת ובירור התלונות. מי שרוצה לשאול אותנו שאלות, כמה זמן היתה התלונה שלו ולמי שלחנו את התלונה, מי השיב על התלונה וכולי, בבקשה, שישאל. אנחנו חושבים, למעט לגבי הפעולות בתחומי הביקורת ובירור התלונות.

היו"ר דוד צוקר:

אני רוצה לדעת לגבי התוכן. לגבי תוכן התלונה, אני צריך לקבל את זה. התוכן, בסדר.

אני רוצה להציע את הפרוצדורה הבאה. אני מציע שנאשר את הכללת מוסד מבקר המדינה בגדר החוק ולאפשר ליהושע שופמן ולמשרד מבקר המדינה להביא לי הצעה אם יש צורך להוציא משהו בתחום תוכן התלונה, ואני מדגיש בתחום תוכן התלונה. אני מציע לאפשר להם להגיע לנוסח, שאם הוא יקבל את אישורי, הוא יכנס כסייג, אבל לאשר את הכנסת מוסד מבקר המדינה.

יאיר הורביץ:

איזה תלונה? זה בירור תלונות. זה רק נציב תלונות הציבור. תוכן הביקורת, פעולות

הביקורת.

היו"ר דוד צוקר:

נכון. תוכן הביקורת. לא הפעולות אלא תוכן הביקורת.

דוד טל:

תוכן הפעולות הן בעצם כל הפעולות.

יאיר הורביץ:

אנחנו לא מוכרים בצדדים אחרים. אם הכוונה היא שמתלונן שואל מה נעשה עם התלונה שלו שהוא התלונן לפני שנה, למי פניתם, מה נעשה עם התלונה שלי, הוא לא יודע מה המידע וכולי, אין עם זה בעיה ואין עם זה קושי. אם הכוונה שמישהו רוצה לדעת איזה דיווח נתנו השרים על הצהרות ההון שלהם וכולי, חלק מזה סגור. אני מחזיק בידי נוסח מה-11 במרץ ואין כאן איזכור למבקר המדינה.

היו"ר דוד צוקר:

לפני שנה כבר שינינו את הקונספציה. חבל שלא הקשבת לי בפעם השנייה.

אני מציע שאנחנו נאשר עכשיו - וזה עומד להצבעה - את הכללת מוסד מבקר המדינה בגדר החוק, ואני לא מדבר עכשיו על הניסוח, אם יסכימו אנשי מוסד מבקר המדינה לדבר על תוכנה של הביקורת, זה ייכלל בניסוח מוסכם בנוסח החוק בנוסחו הסופי.

מי בעד ההצעה שהצעת? מי נגד? אין. אומר.

יש פה עוד בקשה קטנה אחת של הממשלה לגבי עניין פרטיותו של אדם, שהתברר בדיונים שנערכו בממשלה.

יהושע שופמן:

הוועדה בראשות השופטת צור העלתה את השאלה האם אדם ראוי לפנות ולקבל את כל המידע בדבר תלונות שלא התבררו עדיין נגד שופטים, אבל השאלה היא גם לגבי עובדי

ציבור בכלל. התגובה האינסטינקטיבית היא שזה לא סביר למסור מידע גולמי, מידע על דברים שלא התבררו, מידע שהוא בתחום התפקוד האישי של העובד, ולתומנו חשבנו שזה מוגן במסגרת החוק. מסתבר שיש ספק בדבר.

היו"ר דוד צוקר: תיקי משמעת של עובדים. אנחנו רוצים להוציא אותם מגדר תחולת החוק.

יהושע שופמן: בעבירות משמעת, החליכים בבית-הדין הם פומביים אלא אם כן בית-הדין סוגר אותם.

היו"ר דוד צוקר: בהנחה שיש פה אפשרות לנקמות גדולה של אנשים, אנחנו רוצים להוציא מגדר תחולת החוק ולכן אני מציע שיתווסף סעיף - הוא נועד להגן גם על שופטים - שאומר: "מידע הנוגע לענייני משמעת של עובד של רשות ציבורית, למעט מידע בדבר הליכים פומביים על-פי חוק", וזה בסעיף 5. כלומר, אנחנו מוציאים את זה. "הגדרת עובד, לרבות חייל, שוטר, סוהר ונושא משרה ברשות ציבורית".

אנשר.

חוק חופש המידע, התשנ"ז-1997 אושר לקריאה שנייה ושלישית. הנוסח הסופי ייקבע ביניהם.

הישיבה ננעלה בשעה 10:00